

Indhold

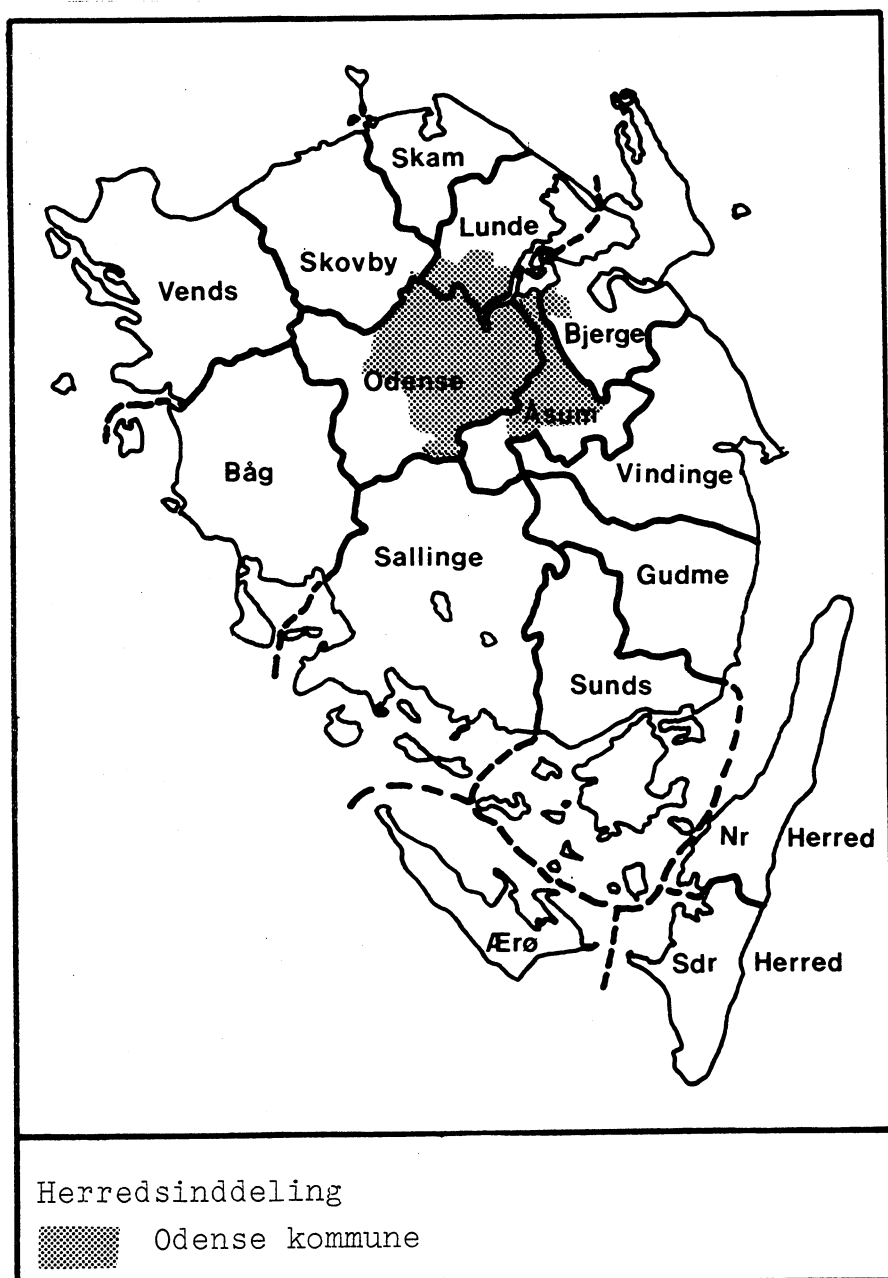
Bind I	Side	Bind II	Side
Indledning	2	<u>Pårup sogn</u>	
Herredsbeskrivelse	3	Pårup	335
<u>Agedrup sogn</u>		Snestrup	347
Agedrup	11	Stegsted	359
Bullerup	23	Tarup	371
Vester Kærby	35	Villestofte	383
<u>Allerup sogn</u>		<u>Sanderum sogn</u>	
Allerup	47	Elmelund	395
Allerup Torup	59	Højme	407
<u>Allesø sogn</u>		Ravnebjerg	419
Allesø	71	Sanderum	431
<u>Bellinge sogn</u>		<u>Sct. Knuds sogn</u>	
Bellinge	83	Bolbro	443
<u>Broby sogn</u>		Hunderup	455
Kirkendrup	95	<u>Seden sogn</u>	
Næsby	107	Seden	467
Næsbyhoved Broby	119	<u>Stenløse sogn</u>	
Skovshøjrup	131	Stenløse	479
<u>Brændekilde sogn</u>		Svenstrup	491
Brændekilde	143	Volderslev	503
<u>Dalum sogn</u>		<u>Trøstrup-Korup sogn</u>	
Hjallelse	155	Korup	515
<u>Davinde sogn</u>		Trøstrup	527
Davinde	167	<u>Ubberud sogn</u>	
<u>Fangel sogn</u>		Højbjerg	539
Fangel	179	Lille Ubberud	551
<u>Fraugde sogn</u>		Store Ubberud	563
Birkum	191	Troelserød	575
Fraugde	203	Vejrup	587
Kærby	215	<u>Vor Frue sogn</u>	
Over Holluf	227	Biskorup	599
Neder Holluf	239	Ejby	611
Tving	251	Killerup	623
<u>Højby sogn</u>		<u>Årup sogn</u>	
Højby	263	Rågelund	635
<u>Lumby sogn</u>		Åsum	647
Anderup	275		
Have	287		
Lumby	299		
Lumby Torp	311		
Stige	323		



INDLEDNING

Denne rapport indeholder en undersøgelse og vurdering af de kulturhistoriske interesser i landsbyerne i Odense kommune.

For så vidt angår en nærmere beskrivelse af undersøgelsens baggrund og tilrettelæggelse samt forklaringer til de anvendte skemaer og kort, henvises til rapporten LANDSBYREGISTRERING I FYNS AMT - FORELØBIG ORIENTERING, 1983.



ODENSE, BJERGE, LUNDE og ÅSUM HERREDER - bebyggelsesudvikling 1500-1900.

Odense kommune omfatter dele af Odense, Bjerger, Lunde og Åsum herreder. For at kunne sammenligne de enkelte landsbyers ressourcemæssige og udviklingsmæssige forhold, bringes i det følgende en beskrivelse af bebyggelsesudviklingen i de nævnte herreder fra år 1500 til år 1900.

ODENSE HERRED

Odense herred er Fyns mest udprægede indlands-herred. Med sine 31.407 ha strækker det sig fra yderst frugtbare morænesletter i øst til øens mest urolige og mindst frugtbare terræn i vest ved Vissenbjerg. Såvel hvad angår ressourcerforhold som bebyggelsesstruktur ligger Odense herred totalt set tæt ved det fynske gennemsnit, men dette resultat fremgår som en balance mellem herredets ekstremer: Vissenbjerg sogn og birk blev først indlemmet i herredet i 1700-tallet. Birket fulgte tidligere Rugård len, og lå således i Skovby herred. I 1688 var opdyrkningsprocenten 45 (uden Vissenbjerg sogn: 47). I herredets vestlige skovrige del var agerbrugget af beskedent omfang, men man supplerede her økonomien med bl.a. skovbrug, frugthaver og tørvegravning. Odense købstads nærværelse kan omkring 1800 spores ved, at de nærmeste landsbyer har relativt store kvægbesætninger med henblik på mælkesalg etc.

Herredet vurderedes i 1664 til 5001 tdr. hartkorn, i 1688 tilsvarende til 5037 tdr. hartkorn og i 1844 til 5460 tdr. hartkorn. Forholdet mellem 1664 hartkornen og det i 1688 viser, at herredets landgilde var forholdvis lavt sat i forhold til resten af øen, hvilket givetvis hænger samme med herredets helt specielle besiddelsesforhold.

Sognene omkring Odense var i senmiddelalderen totalt beherskede af byens gejstlige institutioner (bisp, klostre og kirker), medens selvejere og kronfæstegods dominerede i herredets vestlige del (vissenbjerg og Tommerup sogne). Ved reformationen blev kronen med et slag herredets omtrentlige enebesidder med mere end 80% af gårdtallet. Som følge heraf kom adelig gods-samling aldrig til at spille den store rolle, og fra reformationen til enevælden fandtes kun adelige hovedgårde i Stenløse sogn. Efter svenskekrigene foretog kronen en række større gældsudlæg i gods, hvilket i dette område især ramte det gamle Dalum Kloster gods (Christiansdal), der solgtes i 1662. Godset generhvervedes dog til kronen i 1718. Frem til 1764 var kronen herefter næsten ene lodsejer i herredet, hvis gårde var udlagt til ryttergods, men i dette år solgtes krongodset ved en kæmpeauktion. I her-

redets vestlige del købte de fleste fæstere deres egne gårde, medens de centrale godskomplekser omkring Odense blev proprietærgods. Af nye hovedgårde opstod Alykkegård og Marienlund. I 1803 var der dog i herredet kun to hovedgårde med tilhørende bøndergods, nemlig Christiansdal og Alykkegård. Herudover var dog flere hovedgårde fra Åsum herred lodsejere i herredet.

Allerede omkring 1800 var halvdelen af bøndergårdene gået over til selveje, og i 1850 var denne proces stort set afsluttet for gårdenes vedkommende, medens husene haltede noget efter.

I Vissenbjerg sogn var i senmiddelalderen over halvdelen af bønderne selvejere, og selvejet holdt sig helt frem i 1700-tallet (nedenfor er selvejere regnet under kronens gods). Ved krongodssalget i 1764 vandt selvejet atter stærk fremgang i skovegnene, åbenbart fordi de nye selvejere kunne betale gårdene med skovhugst. Hertil kom dog, bl.a. i Ubberud sogn, en meget kraftig udparcellering allerede sidst i 1700-tallet. I Vissenbjerg sogn havde de 116 selvejergårde og -bol således omkring år 1800 138 fæstehuse under sig.

I den ældste del af materialet er det ikke muligt at følge gårdtallet i Odense Købstads tre landsogne, hvorfor de er udeladt af statistikken, ligesom Vissenbjerg birk har måttet skilles ud. Herredet har stort set uændret gårdtal fra 1511 til 1774, medens der fra 1774 til 1850 er tale om en ekspansion på 54%, givetvis i forbindelse med den tidlige overgang til selveje. Efter 1850 stagnerer gårdvæksten.

Hustallet synes pænt voksende fra 1511 til 1774, hvorefter væksten accelererer kraftigt frem til 1850 for herefter at stagnere noget. På tilsvarende vis er befolkningstilvæksten kraftigst i 1800-tallets første halvdel. For hele perioden 1787 til 1901 er der tale om godt og vel en fordobling.

Gårdstørrelsen var i 1688 forholdsvis høj, omend der også her er tale om et lidt atypisk gennemsnit mellem på den ene side smågårdene i vest og de meget udprægede storgårde -landsbyer omkring Odense. Som følge af den kraftige udparcellering falder gårdstørrelsen brat i 1800-tallets første halvdel.

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			83%	86%	0%	2%	17%	12%
1844	94%	70%			6%	30%		
1903	100%	88%			0%	12%		

STATISTIK

Areal: 31.407 ha, heraf opdyrket 1688: 45%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	5001	5037	5460				
Bebyggelseenheder: (NB. - eksklusiv Odense Købstads tre landsogne).							
	1511	1572.	1664	1688	1774	1844	1903
Odense herred gårde	501	475	496	496			
Vissenbjerg birk.	-	571<	583<	594<	599	923	984
Odense herred huse	23	-	144	180			
Vissenbjerg birk.	-	-	215<	245<	528	1588	2452
Huse m/ jord:							
Huse u/ jord:							
I alt:			798	839	1127	2511	3436
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn: Bøndergårde angivet i %							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	25	38	37	7,6			
1688	24	41	36	7,4			
1844	53	33	14	4,5			
1903	61	27	12	4,2			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
Voksne:							
Børn:							
I alt:		8799	15261	19530			

BJERGE HERRED.

I administrativ henseende var Bjerger herred i århundreder delt op i Hindsholm (Nyborg Amt) og det egentlige Bjerger herred (Odense Amt), hvorfor en del af tallene er gengivet med denne opdeling.

Fra 1511 til 1688 er gårdtallet konstant i herredet, medens der frem til 1774 synes at være et mindre tab på 5-10%. Udskiftningstiden øgede gårdtallet med 1/4 frem til 1850, hvorefter stigningen stagnerede. Overfor denne beskedne udvikling i gårdtallet står en markant stigning i hustallet. Dette var totalt betydningsløst i 1511, medens mere end hver fjerde enhed i 1664 var et hus. Tallet for 1688 er ufuldstændigt, hvad angår jordløse huse. I 1774 nærmede husene sig jævnbyrdighed i antal med gårdene, og i 1850 var 60% af enhederne huse, i 1895 var andelen steget til 71%. Frem til 1850 lå stigningen først og

fremmest på huse med jord, herefter vandt de jordløse huse stærkt frem. Den ledsagende stigning i folketallet var fra 1787 til 1845 på 70%, fra 1845 til 1901 begrænsedes stigningen til 10%. Dette modsvarer af en stigning i det totale antal bebyggelsesenheder på 77% fra 1774 til 1850, og på 39% fra 1850 til 1895.

Herredets gårde var forholdsvis højt skyldsæt i landgilde, hvorfor det gennemsnitlige landgildehartkorn fra 1664 matriklen var 9 tdr. Ved landmålingsmatriklen af 1688 nedsattes det gennemsnitlige hartkorn til 6 tdr. svarende til, at herredets totale hartkorn gik tilbage med 1/3. 1844 matriklen bragte ikke de større forandringer i herredets skyldsætning, men som følge af det øgede gårdtal faldt den gennemsnitlige bondegårdsstørrelse til 4-5 tdr. htk. I 1688 og endnu i 1850 lå hovedparten af gårdene i gruppen 5-8 htk., men balancen forskubbede sig til fordel for smågårdene, der dominerede i 1895.

Gårdenes besiddelsesforhold omkring 1664 (29% til kronen, incl. de få selvejere, 34% til indensogns hovedgårde og 37% til adelen i øvrigt) adskiller sig ikke synderligt fra det totale gennemsnit på Fyn. Afviklingen af godssystemet er derimod gået påfaldende langsomt. I 1850 var flertallet af brugene stadig i godsejeres besiddelse, og endnu i 1895 var hver tredje gård og hver femte hus fæstebrug. For Odense Amt som helhed fandtes i 1895 kun 11% fæste-gårde og 14% fæste-huse.

Besiddelsesforhold:	bondegårde				Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		Kronen:		gårde	huse	gårde	huse
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			132	40	151	81	167	60
1850	278	387			248	437	- fæstere	
1895	380	1045			162	291	- fæstere	

STATISTIK

Areal: 20.084 ha.								
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903		
	4670	3079		3381		-		
Bebyggelsesenheder:								
	1511	1568	1664	1688	1774	1850	1895	
Gårde Hindsholm Øv. Bjerge	282	185 288 > 473	187 274 > 461	191 274 > 465	423	536	552	
Huse Hindsholm Øv. Bjerge	5		80 101 > 181	93 25 > 118	346	824	1336	
Huse m/ jord:				63 25 > 88		630	782	
Huse u/ jord:				30 ?		194	554	
I alt:	287		267 375 > 642	-	769	1360	1888	

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn: Bøndergårde							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.	Gennemsnit	
Hindsholm Øv. Bjerger	32 30	62	74 84	158	75 147	222	8,1 9,6
Hindsholm Øv. Bjerger	56 104	160	93 120	213	36 37	73	6,0 5,5
1850	211		274		41		4,7
1895	253		247		42		4,5
Folketal: (excl. købstad).							
	1787		1845		1901		
Vokane:							
Børn:							
I alt:	5229		8899		9793		

LUNDE HERRED

Af det omkring 1800 11.280 ha store Lunde herred var i 1682 opdyrket ikke mindre end 52% mod et totalt fynsk gennemsnit på 47%. I det 17.-18. århundrede ansås egnen "Sletten" for at være den fattigste på Fyn på grund af den høje opdyrkningsprocent, der gav en meget høj hartkornssætning kombineret med akut mangel på skov, overdrev og engressourcer. Agerjorden var til gengæld fortrinlig, bortset fra Norup sogn mod nord. Omkring 1800 lagde man i herredet stor vægt på høravl og havde store husflidsindtægter. "Slettens" jordbrugsproblemer synes allerede tilstede i sen-middelalder, hvor ødegårds- og ødebyproblemer holdt sig længere på denne egn end noget andet sted på Fyn.

I sen-middelalderen gjorde især kronen (Næsbyhoved Len) sig gældende som besidder i herredet, der da havde en selvejerprocent på 12. Ved inddragelsen af kloster- og bispegodset ved reformationen blev kronen næsten enebesidder i Lumby og Hjadstrup sogne, medens adelen kun nåede over halvdelen i Østrup og Skeby sogne. Antallet af hovedgårde i området er som følge heraf beskedent og godssamlingen ret sen. Endnu i 1660 ejede kronen 61% af bøndergårdene i herredet, mens kun 22% lå som ugedagstjenere til indensogns hovedgårde. Udskiftningen forløb ret sent i herredet, og kun meget få gårde flyttede ud. På det tidligere kronegods forløb overgangen til selveje ret hurtigt, medens adelsgodserne derimod stort set var intakte endnu i 1850. Fæstesystemet afvikledes således ret sent.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1511 til 1774, herefter er der en beskeden stigning på 18% frem til 1850 efterfulgt af en lige så beskeden stigning på 12% frem til 1895.

Hustallet nåede i 1664 31% af gårdstallet i 1699: 40%, i 1774: 100%, i 1850: 190% og i 1895: 276% af gårdstallet. Befolkningen steg i perioden 1787 til 1901 med 90%, heraf en stigning på 54% i perioden 1787 til 1845.

Områdets bøndergårde var i 1688 forholdsvis store og fordelte sig i øvrigt jævnt over hartkornsskalaen.

Besiddelsesforhold:		Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1660			191	61	69	29	54	9
1699	1850	167	311			180 fæstegårde og 350 fæstehuse			
1800	1895	376	97			13	-"-	78	-"-

STATISTIK

Areal: o. 1800: 11.280 ha. Opdyrkningsprocent 1682: 52.

Tønder hartkorn	1664	1684	1844	1895
	2840	2291	2182	2189

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572	1664	1688	1774	1850	1895
Gårde:	289	296	321	310	295	347	389
Huse:	7		99		295		
Huse m/ jord:				72		415	669
Huse u/ jord:				52		246	406
I alt:	296		420	434	590	1008	1464

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn: Bøndergårde

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	53	115	146	8,2
1688	87	130	89	6,9
1850	96	219	28	5,1
1895	174	181	27	4,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:			
Børn:			
I alt:	3759	5789	7170

ÅSUM HERRED

Af det 15.261 ha store herred var i 1688 opdyrket 50% (mod 47% for Fyn som helhed). Jordens bonitetsforhold adskiller sig ikke fra det fynske gennemsnit. Opdyrkning og bonitet under middel havde i 1688 Seden, Rolsted og Søby sogne. Ferritslev udgjorde tidligere et sogn for sig selv, men det nedlagdes i 1555 og blev fra Vindinge herred henlagt til Åsum herred. Herredet vurderedes i 1688 til 2748 tdr. htk. i 1844 tilsvarende til 2755 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet ret højt 3850 tdr.

I senmiddelalderen ejede kronen, bortset fra Rønninge sogn, ikke fæstegods i herredet ligesom der kun fandtes ganske få selvejere. Ved inddragelsen af bispe- og klostergodset ved reformationen blev kronen imidlertid næsten enebesidder i Seden, Højby og Åsum sogne. Adelen dominerede derimod på dette tidspunkt totalt Søby, Davinde og Fraugde sogne. Herredets hovedgårde førte imidlertid til staidighed en ret omskiftelig tilværelse. Af fremtrædende middelalderlige hovedgårde nedlagdes således inden 1600 Lundbygård, Kærbygård og Rolstedgård. Endnu omkring 1600 kunne kun Bramstrup, Søby-Søggård og Fraugde-Hollufgård prale af at besidde mere end halvdelen af bøndergårdene i deres respektive sogne. Og denne stilling kunne endog ikke holdes: i 1682 besad kun Søby-Søggård mere end halvdelen af de indensogns bøndergårde. Fordelingen af gårdene omkring 1660 (kronen: 31%, adelige indensogns gårde (ugedagstjenere): 32%, adelsgods i øvrigt 37%) er i god overensstemmelse med det fynske gennemsnit som helhed. Frasalget af fæstegårde og opløsning af godssystemet tog allerede fart omkring 1800, og overgangen til selveje var for gårdenes vedkommende stort set afsluttet i midten af 1800-tallet - på et tidspunkt, hvor der f.eks. i Skam herred endnu var 88% fæstegårde.

Antallet af gårde er stabilt fra 1511 til 1688, idet dog Ferritslev sogns inkorporering i herredet øger gårdtallet med 22-23 fra og med 1664. Der synes at være tale om en svag tilbagegang frem til 1774, hvorefter gårdtallet frem til 1850 vokser med 1/3 og fra 1850 til 1895 mere beskedent med 1/10. Hustallet er i generel vækst gennem hele perioden, idet 1688 matriklen af og til udelader jordløse huse. Antallet af huse ligger dog endnu i 1774 i forhold til gårdtallet i underkanten af det normale. I 1850 nåedes forholdet 3:2 mellem huse og gårde og i 1895 forholdet 5:2. Befolkningsstilvæksten var fra 1787 til 1845 på 64% og fra 1845 til 1901 på 20%

Gårdene var i 1688 1/10 større end det fynske gennemsnit, men gennemsnitsstørrelsen er som følge af udparcelleringen støt faldende i det 19. årh. (I 1850 og 1895 er endog, i modsætning til 1664 og 1684 tallene, indregnet hovedgårdenes hartkorn i gennemsnitstallene.

Besiddelsesforhold:		Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664				31%	30%	32%	54%	37%	17%
XØØØ 1850	83%	60%	-			17%	40%		
XØØØ 1895	98%	89%				21%	11%		

STATISTIK

Areal: 15.261 ha, heraf opdyrket 1688: 50%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	3850	2748	2755				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1568-90	1664 *	1688	1774	1844	1903
Gårde:	331	327	353 (331)	364 (341)	344	458	505
Huse:	10		132 (125)	123	247	661	1203
Huse m/ jord:							
Huse u/ jord:							
I alt:			*) NB. incl. Fjerritslev sogn.				
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	19% (1-5 tdr)	36% (6-10 tdr)	45% (11 tdr)	9,9			
1688	23%	48%	30%	7,0			
1850	38%	50%	11%	5,5			
1895	53%	36%	11%	4,9			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:							
Børn:							
I alt:	1787: 4166 1801: 4602	1845: 6817 1850: 6942	1901: 8156				

AGEDRUP

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	-------------------	--------------------	------------------

Navn: Agedrup	Navnetype: -torp
------------------	---------------------

Bemærkninger:

Agedrup er nævnt første gang 1383 i formen aggæthorp. Forleddet er mandsnavnet "aggi". Endelsen er "-torp", som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
------------------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby. Torper er dog normalt ikke kirkebyer, hvilket Agedrup er.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten ubestemmelig. (slynget vejby).

De 5 gårde ligger i en gruppe syd for vejen til Bullerup. Kirken ligger isoleret 1 km nordvest for landsbyen.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen er anlagt på toppen af en "moræneø" orienteret SØ-NV.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 2 gårde.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: 3-vangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hedeslette og moræneflade.

jordbund: ferskvandssand med moræneler.

naturlig afgrænsning:

- overvejende
 overvejende agerjord med større indhold af eng

blandingsøkonomi med

Ressourceområdet er naturlig afgrænset.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del af udskiftningsskellene er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Nord for den oprindelige landsby er opført et stort parcelhuskvarter.

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	--------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 117 ha, heraf opdyrket 1688: 36%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	40	17	22.2	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	5	4	5	5	5	5
Huse:			1		2		
Huse m/ jord:						3	8
Huse u/ jord:							1
I alt:	5	5	5	5	7	8	14

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50)	1664		2	2	10,0
(80)	1688	4	1		3,4
	1844	2	3		
	1903	4	1	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	26	34	46
Børn:	12	15	22
I alt:	38	49	68

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	---------------------------	---------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	0	0	2	1	-	-	2	-
1844	1	2			-	-	4	1
1903	5	9			0	0	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Den lille kirkeby, Agedrup, synes mærkeligt nok ikke at have hørt til storgodset Bullerup (14.-15. årh.). I senmiddelalderen havde Skt. Knuds Kloster, Odense Bispegård og Knud Gyldenstjerne gods i byen. Fra 1511 til 1903 var byens gårdtal (5) stort set konstant, og husvæksten kommer meget sent i gang. Med sit ejerlav på 117 ha stod byen i 1664 for et landgildehartkorn på 40 tdr., dette hartkornstal halveredes i de følgende matrikler, hvorfor den gennemsnitlige gårdstørrelse i 1688 er så lav som 3 tdr. htk. I løbet af 1700-tallet samledes hele byen på nær annexpræstegården under Ulriksholm/Østergård, hvorunder den lå endnu i 1850. Byen reguleredes aldrig, og den stilfærdige udvikling afspejler sig også i den beskedne befolkningsvækst på 29% fra 1787 til 1845.

Litt.: E. Porsmose: Stordrift og Fællesdrift. Fynske Årbøger 1978.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	--------------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse**

- 1) anlægstype. Den lille torp Agedrup er påfaldende nok udstyret med kirke, der dog er placeret 1 km fra byens centrum. Landsbyen er en agerbrugsorienteret centralby med almindeligt trevangsbrug.
- 2) udviklingstype. Landsbyen udviser en meget træg udvikling givetvis blandt andet som følge af de sammensatte besiddelsesforhold. Landsbyen bliver først sent og aldrig totalt indpasset i hovedgårdssystemet.

Sammenfattende drejer det sig om en agerbrugsorienteret slettelandsby, der dog ikke er særlig typeren.

Relikt-vurdering: Interesse

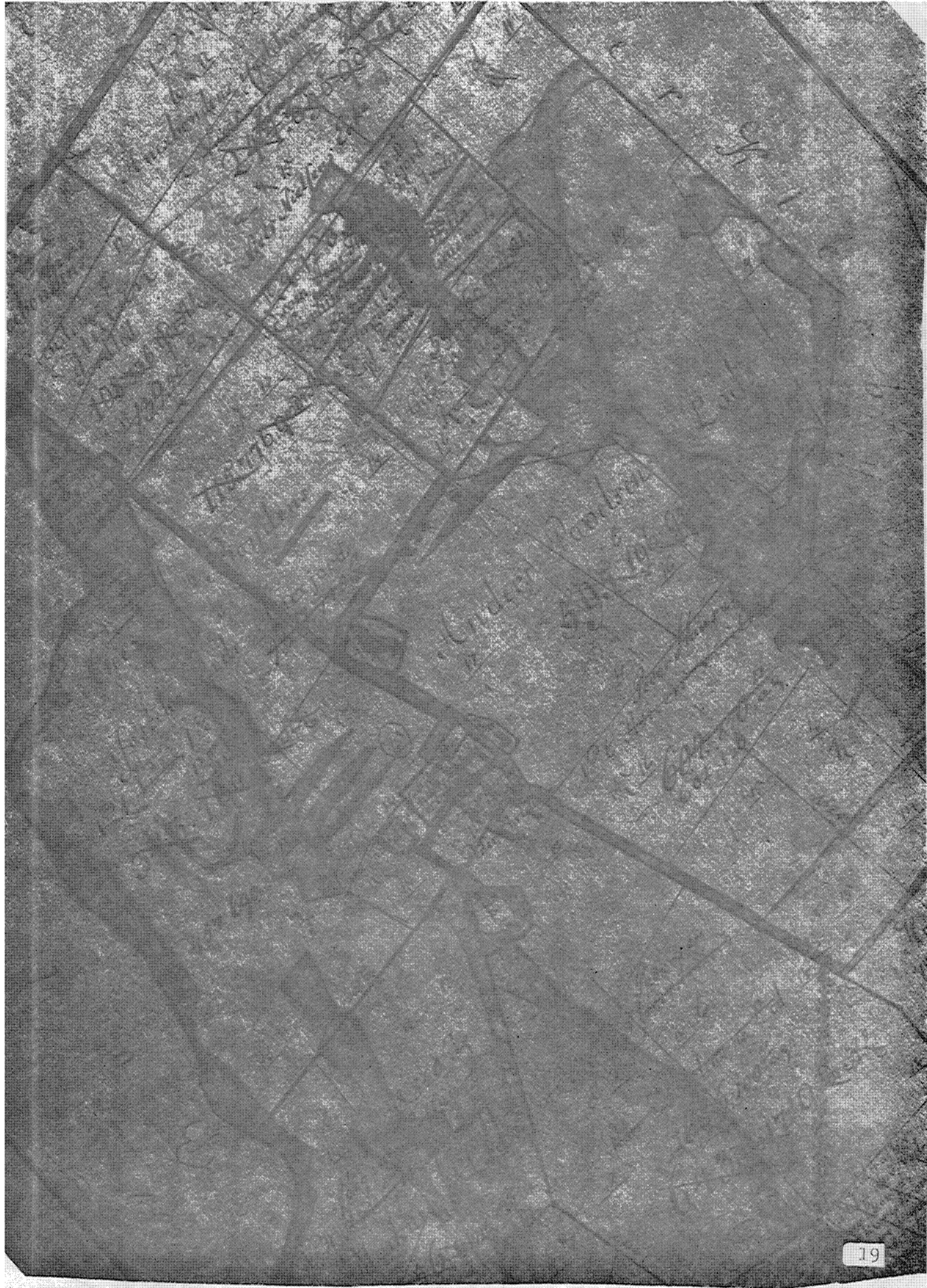
- 1) Bytomten. Bytomten er kun delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet. Gennemgående dårlig bevaret. Størsteparten af ejerlavet opdyrket. Stort parcelhuskvarter.
- 3) Særlige relikter. Kirken.
- 4). Arkæologiske interesser: To oprindelige gårdtomter er frilagte.



Agedrup

Kirke

Lindegård





Dræby Fed

Kærby Fed

Vester Kærby

Agedrup

Hølev Huse

BULLERUP

SEDEN

Asum

Røgelund

Hølev



BULLERUP

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	---------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Bullerup	Navnetype: -torp.
--------------------------	-----------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Bullerup er nævnt første gang 1383 i formen Boldorp. Forleddet er mandsnavnet "Bolli". Efterleddet er "-torp", som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.</p>
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.</p>
--

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	-------------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger på begge sider af en øst/vest løbende sidevej til en gennemgående vej.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Bullerup er anlagt på toppen af en moræneø orienteret NV-SØ.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning, men ret uregelmæssig med blok-udskiftning af en del af vådområderne.

d. Udflytning 3

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: 3-vangsbrug

vangeantal: 3

2/1.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hedeslette med mar. forland.

jordbund: ferskvandssand.

naturlig afgrænsning:

- overvejende
 overvejende eng med større indhold af ager
 blandingsøkonomi med

Ejerlavet er naturligt afgrænset, rummer flere separate ressourceområder.

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	-------------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Den østligste og midterste del synes velbevaret. Derimod er den vestligste ødelagt ved anlæggelsen af Kerteminde-Odense landevejen og gårdene er flyttet længere mod N-V.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12% fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Umiddelbart vest for den gamle landsbytomt ligger et stort parcelhuskvarter.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	---------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 343 ha, heraf opdyrket 1688: 39%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	73	46	57,5	

Bebyggelsesenheder:

	1514	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	6	7	7	8	12	12
Huse:			3		7		
Huse m/ jord:						19	18
Huse u/ jord:						3	16
I alt:	8	6	10	7	15	34	46

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(33)	1664		2	4	12,2
(57)	1688	2	4		6,6
	1844	9	3		
	1903	10	2	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	54	131	145
Børn:	23	75	58
I alt:	77	206	203

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	-------------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	7	3	-	-	-	-
1844	7	13					5	9
1903	12	34	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Af et skifte fra 1383 vedrørende "Bullerupgodset" fremgår det, at Bullerup by da bestod af 9 gårde foruden Bullerup hovedgård. I 1441 kom godset til Antvorskov Kloster, der nedlagde hovedgården. Der var nu 8 gårde i byen inklusive en vandmølle-gård, og dette antal holder sig stort set gennem 1500-1600- og 1700-tallet. Vandmøllen siges i 1580-erne at være lige så god, som herredets øvrige 4 møller tilsammen. Jorden fra en nedlagt landsby, Trøstrup, der tilhørte Odensebispen, var allerede i senmiddelalderen fordelt på de 8 Bullerupgårde. Trøstrup mark kan sikkert identificeres med et af de naturligt afgrænsede ressourceområder nord for byen. Ved reformationen kom byen til kronen. Den afhændedes samlet til Østergård-Ulriksholm i 1683. Byen bestod da af 8 gårde inklusiv "Bullerupgård" og "Møllegården", samt af 2 gadehuse. Byens gårde lå samlet til Østergård ind i første halvdel af 1800-tallet, og den sidste del af fæstegodset afhændedes først efter 1850. Omkring 1800 begyndte Østergård at udstykke husmandsbrug á 2 skp. htk. i byen. Af sådanne var der i 1802 otte.

Bullerups landgildehartkorn, 73 tdr. i 1664 matriklen, nedsættes væsentligt i de følgende matrikler. Målt i 1688 htk. var gårdene i byen af omtrent gennemsnitlig størrelse. Fra 1774 til 1903 fulgte byen stort set den generelle ekspansion i gårdtal og hustal, medens befolkningsvæksten er usædvanlig voldsom fra 1787 til 1845.

Litt: Erland Porsmose: Stordrift og Fællesdrift. Fynske Årbøger 1978.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Særlig interesse.**

- 1) anlægstype. Agerorienteret adelby med centralbyplacering, og almindelig trevangsbrug. Placeringen på toppen af en moræneø med naturlig afgrænset ejerlav er typisk for dette område. Bytomten er af den almindeligt forekommende slyng-vejby type.
- 2) udviklingstype. Byens ældre udvikling er usædvanlig godt be-lyst. Byen var med sin hovedgård og mølle centrum for et mid-delalderligt storgodskompleks. En øde nabobys jorder blev per-manent fordelt på byens gårde, der fra 1300-tallet til 1800 konstant var på en hånd, omend ejeren skiftevis var adelig, gejstlig og kongelig. På trods heraf synes byen aldrig ega-liseret. Omkring 1800 udparcelleredes husmandsteder på sam-lebånd i byen.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis ren anlægstype, hvis udviklingshistorie imidlertid er ret enestående i fynsk sammenhæng.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten: Kun delvis bevaret og meget ny bebyggelse.
- 2) Kulturlandskab. Størsteparten af engarealerne er i dag op- dyrkede, og et stort parcelhuskvarter spreder sig ind over bymarkerne.
- 3) Særlige relikter. (Vandmøllen).
- 4). Arkæologiske interesser: tomten af Bullerupgård og Trøstrup.

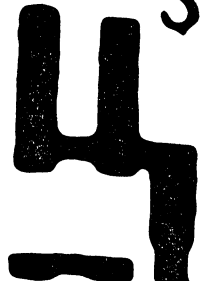
3 km

Hönsa
anlæg

3

Trstst

Skole



Skole



Skole

Vejrup





Seden Strand

Stige

Seden Strand

BULLERUP

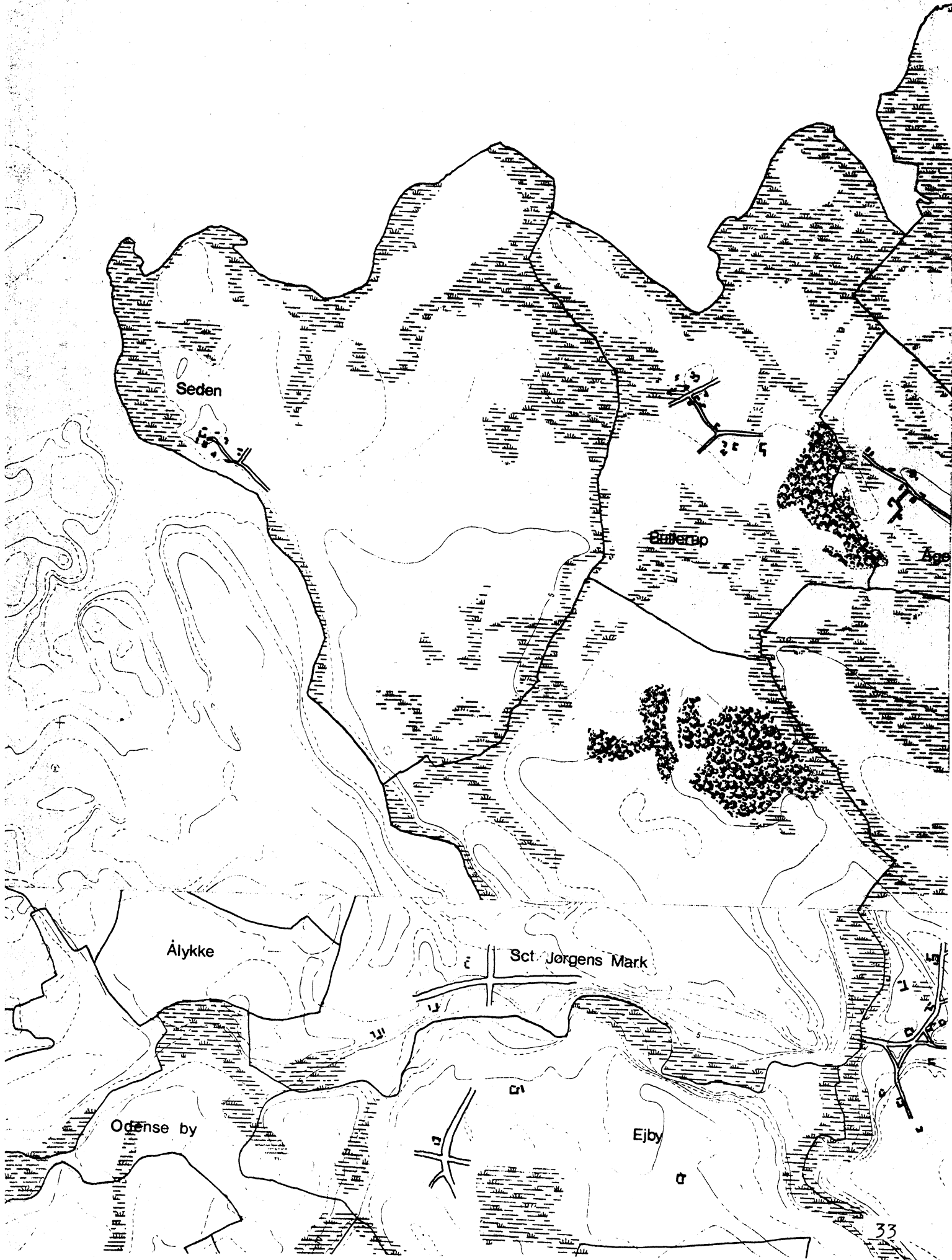
SEDEN

VOUSAD

Odense A

Asum

Rågelun



Seden

Ballebo

Ålykke

Sct. Jørgens Mark

Odense by

Ejby

VESTER KÆRBY

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	--------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Vester Kjarby	Navnetype: -by.
-----------------------------------	-------------------------------

<p>Bemærkninger: Vester Kjarby er nævnt første gang 1231 i formen Kyarbu. Forleddet er "kær" med samme betydning. Efterleddet er "-by", som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.</p>

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

<p>Bemærkninger: En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.</p>
--

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	-------------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger på begge sider af den nordvest/sydøst gående vej i en række.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen er anlagt på toppen af en moræneø orienteret NV-SØ.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning omkring landsbyen mens de fjernere liggende arealer er blokudskiftet.

d. Udflytning

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen Meget små ændringer. De fleste gårde ligger stadig på de oprindelig tomter.

ØKONOMI**a. Vangesystem**

driftssystem:

rotation: 3-vangsbrug.

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hedeslette med moræneflade.

jordbund: Sengl. ferskvandssand med moræneler.

naturlig afgrænsning:

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med
 Ejerlavet er naturligt afgrænset.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun få udflytninger og kun få ny-tilkomne parcelhuse.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Skellene er bevaret på den oprindelige agerjord.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

De omfattende vådområder ned mod åerne Kragsså og Geelså tørlagt og opdyrket. Kun mod sydøst langs den gennemgående vej er der kommet enkelte nye bygninger i et tørlagt vådområde. Det samme gælder husmandskolonien Radby mod syd (ca. 8 husmandssteder) der fortrinsvis er tørlagte vådområder.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	---------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 457 ha, heraf opdyrket 1688: 35%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	110	52	74,1	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	11	10	11	12	15	17
Huse:			4		6		
Huse m/ jord:						35	33
Huse u/ jord:				2		6	14
I alt:	12	11	14	13	18	56	64

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50) (1:2) 1664		3	7	11,0
(45) 1688	5	5	1	4,6
1844	10	5		
1903	13	3	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	102	201	195
Børn:	63	90	103
I alt:	165	291	298

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense.	Sogn: Agedrup
-----------------	--------------------	---------------------	------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	3			4	1
1844	11	14	-	-	-	-	4	27
1903	17	47	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Under den tætved liggende Bullerup hovedgård hørte i 1382 2 gårde og 7 husmænd (gårdsæder) i Kærby. Via adelsmanden Sten Basse kom dette gods i form af 4 gårde til Antvorskov Kloster i 1441. Herudover ejede i senmiddelalderen Odensebispen og kongen gods i byen. Igennem 1700-tallet samlede Ulriksholm/Østergård samtlige 12 gårde i byen, og sidst i århundredet egaliseredes byen 2 gange, ligesom hovedgården omkring 1800 udstykkede 22 husmandslodder a 3 skp hartkorn i ejerlavet. Endnu i 1850 havde Østergård 4 gårde og 29 huse tilbage som fæstegods. Gårdtallet i byen lå ret konstant på 12 igennem 1500-1600- og 1700-tallet, og steg herefter i normalt tempo. Hustallet var endnu i 1774 ret beskedent, men svulmede brat som følge af hovedgårdens aktiviteter i første halvdel af 1800 tallet.

Folketallets ekspansion følger ligeledes den gængse udvikling. Som de øvrige byer i sognet, blev også Vr. Kærby's hartkorn stærkt nedvurderet i forhold til tidligere i 1688 matriklen. Den gennemsnitlige gårdstørrelse i 1688 ligger noget under gennemsnittet.

Litteratur: Erland Porsmose: Stordrift og Fællesdrift.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	--------------------	--------------------	------------------

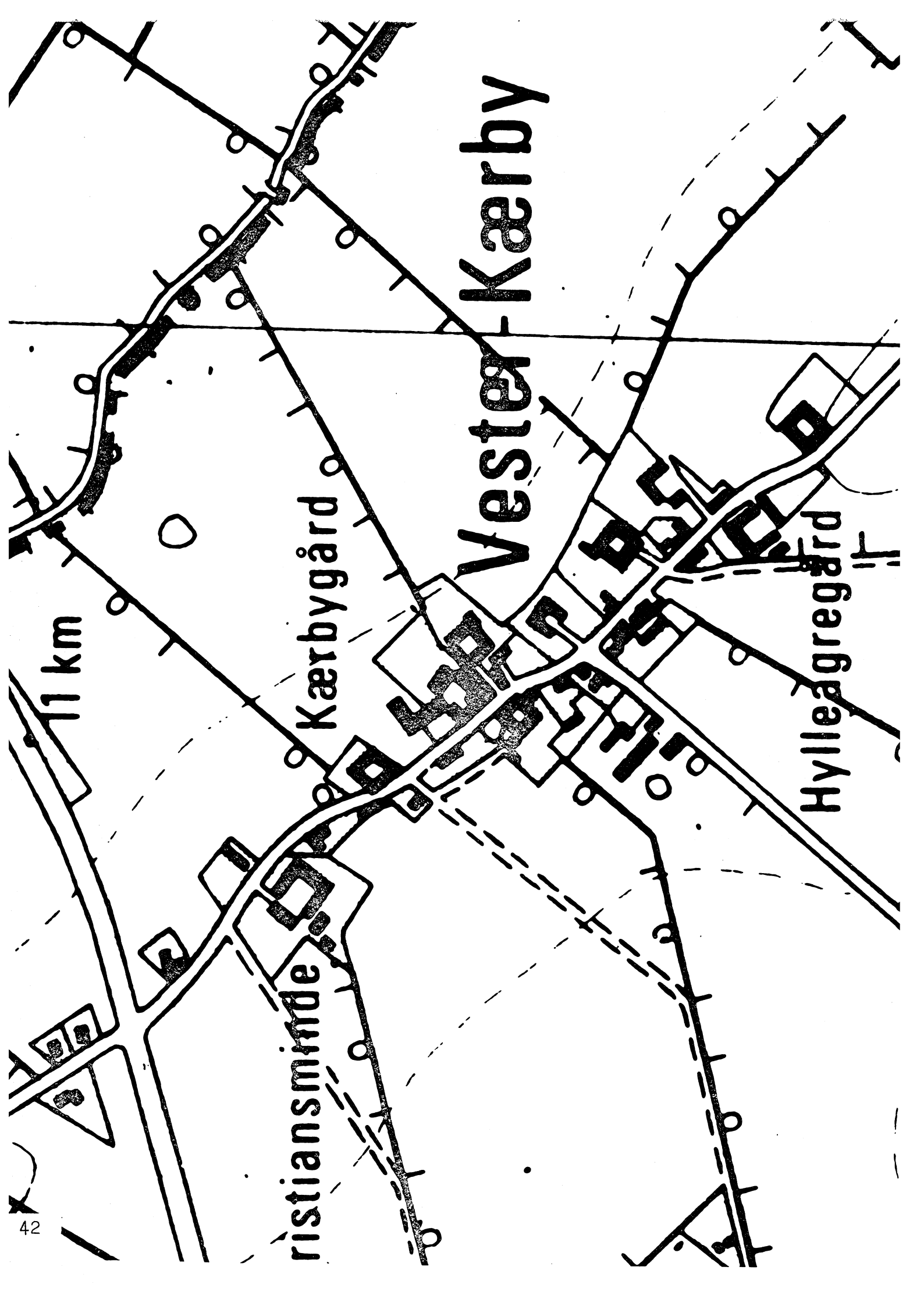
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

- 1) Anlægstype. Adelby, agerorienteret, middelstor centralby med almindeligt trevangsbrug. Placeringen på toppen af en moræne med naturlig afgrænset ejerlav er typisk for området. Bytomten er af den almindeligt forekommende slynget-vejby type.
- 2) Udviklingstype. Byen bliver først sent samlet på en besidders hånd, men til gengæld er følgerne voldsomme: 2 egaliseringer og stor-udstyknings af hoveri - husmandsbrug.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis ren, anlægstype, hvis udvikling i høj grad er bestemt af godspolitiske overvejelser i landsbyfællesskabets sidste årtier.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten: Velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet: Størsteparten af engarealerne er opdyrkede, udskiftningskellene er overvejende intakte.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -



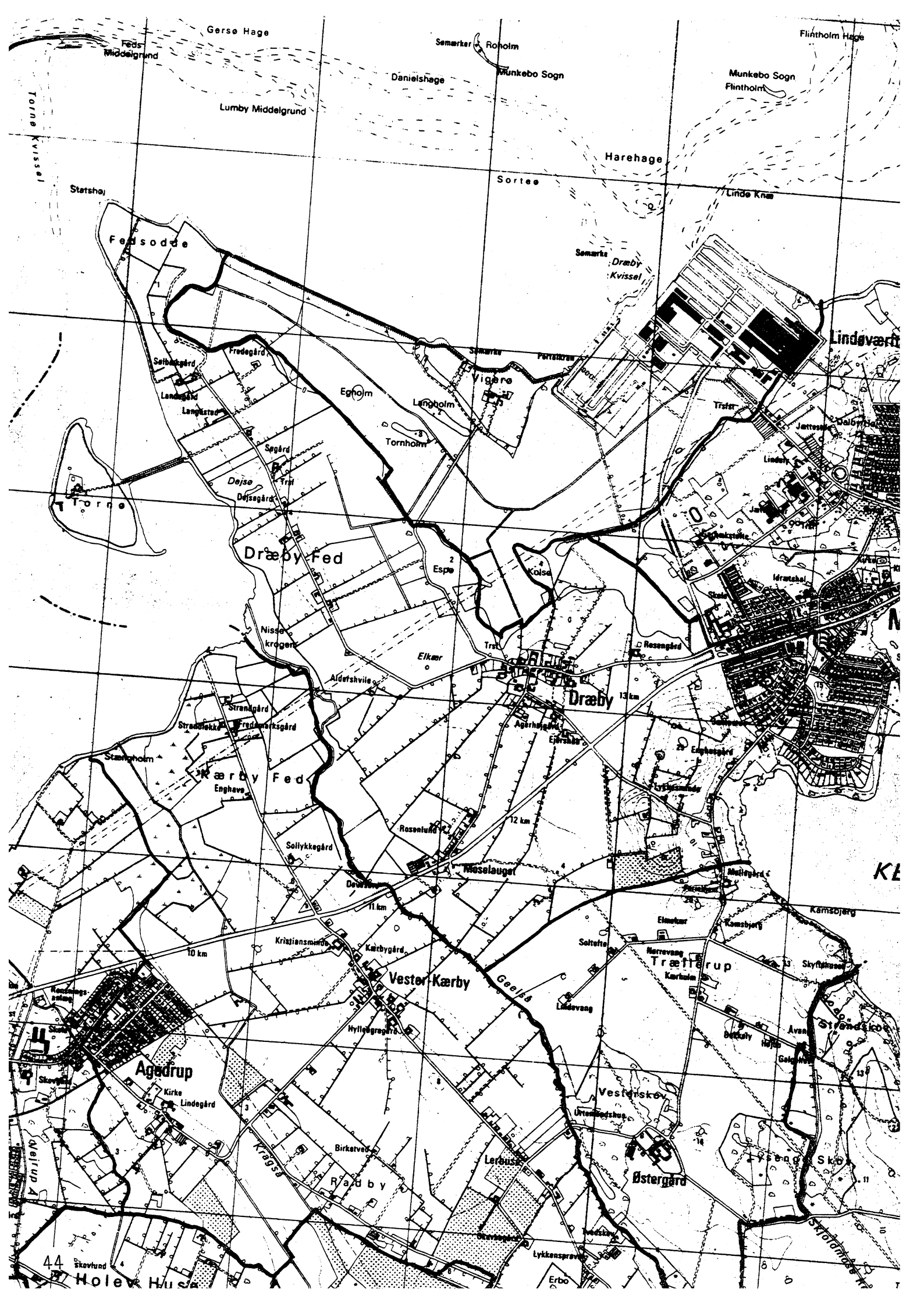
Vester-Kærby

Kærbygård

Hylleåregård

ristiansminde

11 km



Gerse Hage

Semærke Roholm

Flintholm Hage

Feds Middelgrund

Danielshage

Munkbebo Sogn

Munkbebo Sogn
Flintholm

Lumby Middelgrund

Harehage

Linde Knæ

Starshøj

Sortee

Fedsodde

Semærke Dræby
Kvissel

Lindgård

Fredsgård

Egtojm

Langholm

Vigero

Sethsgård

Landsgård

Langstau

Segård

Dejse

Dejsegård

Dræby Fed

Espe

Nisse
krogen

Elkær

Dræby

Strandgård

Strandhede

Strandhede

Stærholm

Kærby Fed

Enghave

Sollykkgård

Rosenlund

Møselager

Kristiansminde

Kærbygård

Vester-Kærby

Søtette

Træterup

Kærholm

Agdrup

Kirke

Lindgård

Hyldegård

Birkvad

Rådby

Lerbuse

Vesterskov

Urteknudshus

Østergård

Skjultunus

Strømsgård

Avan

Skib

Lysbøg

Skib

Skib

Skib

Skib

Skib

Skib

Skib

Skib

Skib

44

Storlund

Holek Hus

Lytkensgrav

Erbo

Erbo

KE

13

14

15

16

17

18

19

20

21

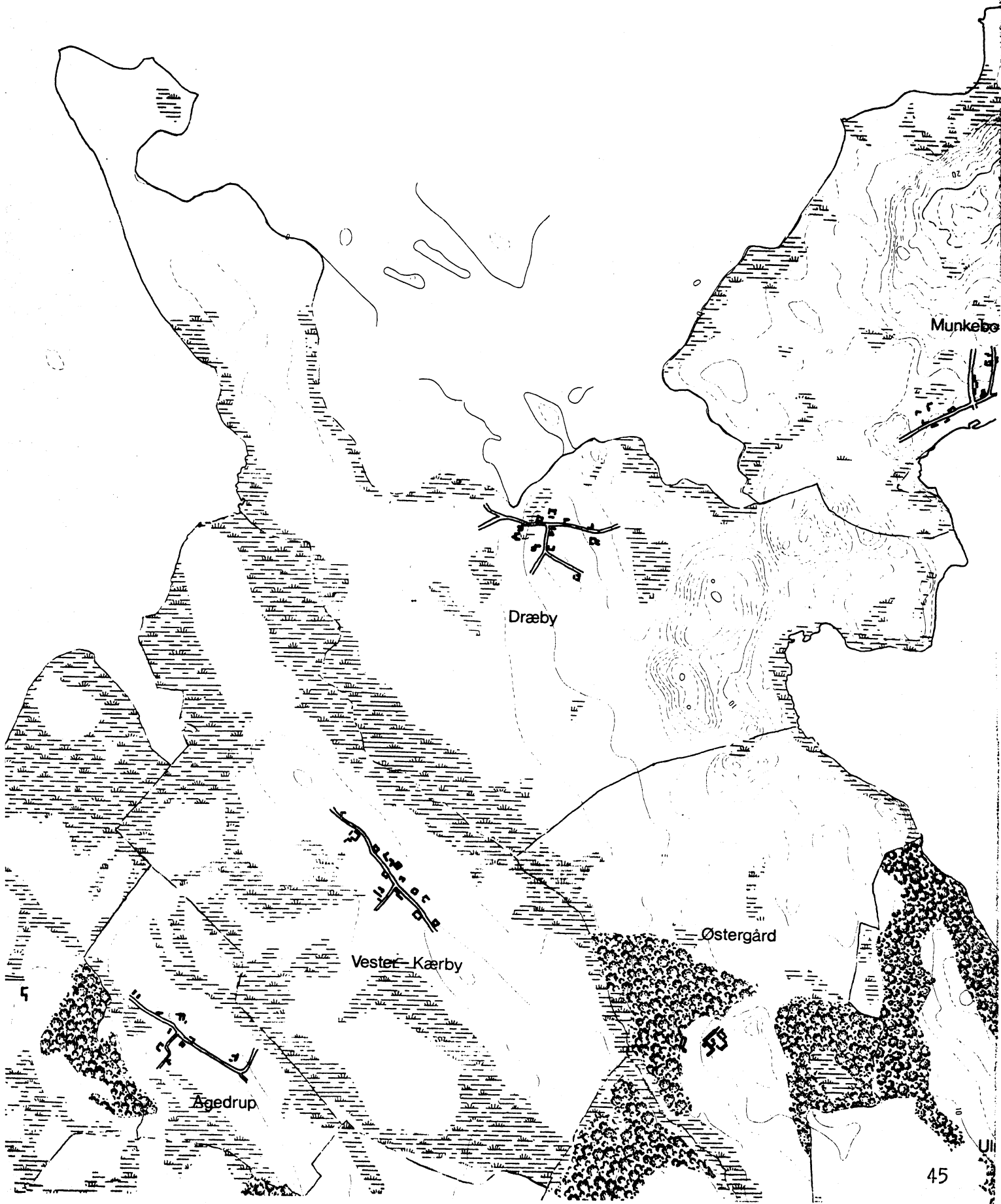
22

23

24

25

26



ALLERUP

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Allerup	Navnetype: -torp
-----------------------------	--------------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Allerup er nævnt første gang 1307 i formen Altorp. Forleddet er sandsynligvis trænavnet "al", som betyder "el". Efterleddet er -torp, som betyder "bebyggelse". Stednavne på -torp anses for at være dannet i vikingetid eller middelalder.</p>
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder
----------------------------------	---

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Allerup er kirkeby.</p>
--

<p>Historiske tildragelser:</p> <p>I Allerup findes et bystævne fra 1843. I Allerup sogn fødtes 1779 samleren Thomas Reutze, 1803 lægprædikanten og politikeren Rasmus Ottesen, 1885 blindepædagog K. L. Grove-Rasmussen.</p>
--

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger spredt og usystematisk på begge sider af den N-S gående bygade med kirken længst mod S (ca. 800 m fra N til S). Landsbytomten ligger langs et mindre vandløb i et fladt terræn.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Landsbyen ligger op til et skov og vådområde, der dækker den nordlige fjerdedel af ejerlavet.

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Delvis stjerneudskiftning. Den sydlige tredjedel er blokudskiftet.

d. Udflytning 3 gårde og nogle husmandsbrug.

ved udskiftningen

efter udskiftningen

Senere er 1 flyttet (Skovgård) 2,5 km mod V.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med terrænskrænter og hedesletter mod N.

jordbund: Moræneler og sengl. ferskvandssand med forekomster af alluv. tørv, ferskvandsler, sand og grus og stenet sand.

naturlig afgrænsning: Mod N og V.

overvejende

overvejende ager med større indhold af eng og skov mod N.

blandingsøkonomi med

Grænsen mod Ø bærer præg af at Torup er en udflytterby fra Allerup.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun enkelte gårde synes at være flyttet. En del huse er opført mellem gårdene - men da de sidstnævnte ligger med ret stor indbyrdes afstand har de ikke ændret den oprindelige tomt nævneværdigt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Et skovareal er bevaret mod NØ og mod syd et moseparti. "Gammellung". I øvrigt er der kun få nybygninger udenfor den oprindelige landsbytomt.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 604 ha., heraf opdyrket 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	174	113	115	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	13 ⁺	14 ⁺	13 ⁺	13	11 ⁺	19	18
Huse:		3			13		
Huse m/ jord:				2		17	16
Huse u/ jord:			8	10		2	12
I alt:	13	17	21	25	24	38	56

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(58)	1664		1	12	14,5
(62)	1688	1	4	8	8,7
	1844	7	10	2	
	1903	9	7	2	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	121	206	207
Børn:	54	80	75
I alt:	175	286	282

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	6			10	2
1844	19	19						
1903	18	38						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 604 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Hartkornet takseredes i 1688 til 113 tdr. og i 1844 til 115 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet i 1664 (174 tdr.) usædvanligt højt. Ejerlavet er naturligt afgrænset mod nord og vest, medens østgrænsen er opstået som følge af deling af det oprindeligt større ejerlav ved anlæg af udflytterbebyggelsen Torup. Byen havde almindeligt trevangsbrug og ejerlavet indeholdt endnu ved udskiftningen et større indhold af skov og eng.

I 1475 lå 5 af byens gårde til Løgismose i Hårby sogn. Fra 1472-1515 omtales tillige en væbnergård i Allerup. Dette lille gods blev i 1513 afhændet til Mogens Gøye. Det bestod da af Allerupgård med en gårdsæde (hus) og et øde møllested. I 1532 var Allerupgård delt op i to fæstegårde. Der kom ikke siden hovedgårde i sognet. Herudover ejede i senmiddelalderen Dalum Kloster en enkelt gård. I 1664 lå størsteparten af byen til udensogns hovedgårde, hvoriblandt Bramstrup tegnede sig for 5 gårde. I 1806 var hovedparten af byens gårde afhændet til selveje og flere havde udparcelleret. I 1844 var overgangen til selveje afsluttet.

Gårdtallet er stabilt fra 1511 til 1688, men synes herefter frem til 1774 at være dalet lidt. I forbindelse med den hurtige overgang til selveje sker en voldsom vækst i gårdtallet frem til 1844, men herefter indtræffer stagnation. Hustallet er allerede forholdsvis stort i 1688, men stagnerer herefter, og vokser kun forholdsvis svagt fra 1774 til 1844. Befolkningvæksten ligger fra 1787 til 1845 på normalt niveau, men stagnerer herefter totalt.

Gårdene i byen er i 1688 forholdsvis store omend med en jævn spredning over store hartkornsintervaller. Denne uensartede gårdstruktur fastholdes i gennem hele perioden.

I 1307 omtales det at Allerup kirke blev bygget af sten. Forgængerens kan alternativt have været af træ eller af kampesten.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: interesse**

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-navnetypen - torp er randplaceret i sit ejerlav op til et større skov- og vådområde.

Denne lidt atypiske placering hænger dog sammen med en senere foretaget deling af det oprindelige ejerlav i forbindelse med anlæggelsen af udflytterbebyggelsen Torup.

Byformen er den almindelige slynget-vejby type - influeret af placeringen langs et mindre vandløb i fladt terræn. Økonomien er almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Landsbyen husede i senmiddelalderen et mindre væbnergods med tilhørende mølle. Det lykkedes dog aldrig at centralisere besiddelsesforholdene, hvorfor udviklingen i landsbyen frem til 1800 er meget træg. En hurtig overgang til selveje ledsages af en kraftig ekspansion i 1800-tallets første halvdel.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med jævn udvikling (sletteby).

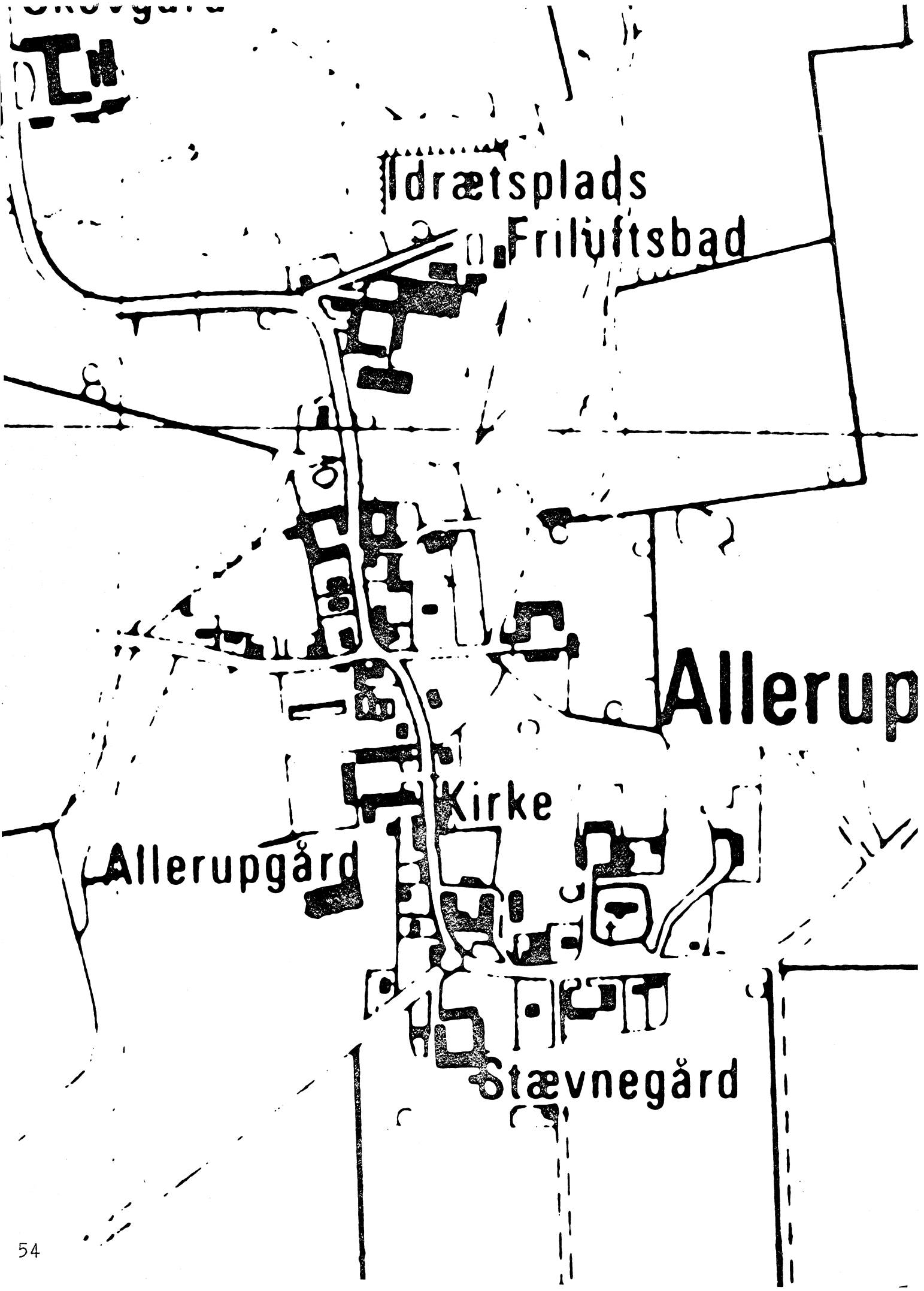
Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret. Kun få gårde udflyttet, en del huse opført.
- 2) Kulturlandskabet. En part skov- og moseareal bevaret. En god del af stjerneudskiftningshegnene. Kun få nybygninger i ejerlavet.
- 3) Særlige relikter: Kirken. Bystævne fra 1843 - dog senere flyttet.
- 4) Arkæologiske interesser: Mølletomt. Tomt af Allerupgård evt. på Allerup Skovgårds oprindelige tomt, der nu er frilagt.

Østergård



Idrætsplads
Friluftsbad



Allerup

Kirke

Allerupgård

Stævnegård



1-16

No. 4
Jørgen
d. 25
1790

D. 2
Hans

Olsen

17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

No. 5
Hans Hans

No. 6

No. 8

Gulden

Strategaarden
Strategaarden
18
19

No. 10

No. 9

No. 11

Brannstrup

No. 3

Silve

Brann

No. 2

Hans

Arne

Christen

Silveier

Brann

Silveier

Brann





FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Allerup Torup	Navnetype: -torp
-----------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Allerup-Torup er nævnt første gang 1441 i formen Thorpæ. Thorpæ kommer af "torp", som betyder "bebyggelse". Stednavne på torp anses for at være dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten (slynget-vejby)

Gårdene ligger usystematisk langs bygaden, der danner en ret vinkel. 6 af dem ligger langs en Ø-V-vej mens 3 ligger lidt nord for disse. I mellemrummet ligger nogle husmandssteder.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1791 figur: blokudskiftning.

d. Udflytning

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen Kun 4 gårde tilbage på deres oprindelige tomter.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med terrænskrænter og hedeslette mod nord.

jordbund: Moræneler med forekomster af sengle. ferskvandssand, stenet sand, alluv. tørv og ferskvands dynd, ler og sand.

naturlig afgrænsning:

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng og skov mod syd og nord.
 blandingsøkonomi med
 Rydningsspor vest for landsbyen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Under halvdelen af gårdene på deres oprindelige tomter og en del parcelhuse opført på de udflyttede gårdes tomter.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En væsentlig del bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Et skovparti med vådområder bevaret mod nord. De fleste udflyttergårde ligger langs vejen mod syd.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 309 ha., heraf opdyrket 1688: 54%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	82	67	63				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9	8	9	9	9	11	16
Huse:		1			6		
Huse m/ jord:				1		6	7
Huse u/ jord:			1	2		1	6
I alt:	9	9	10	12	15	18	29
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.			Gennemsnit
(44)	1664	1	4	4			9,1
(44)	1688	1	4	4			7,4
	1844	4	7				
	1903	10	5	1			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	71	88	100			
	Børn:	24	37	35			
	I alt:	95	125	135			

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1	1	7				1	
1844	11	7	0	0	0	0	0	4
1903	16	13						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 309 ha store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 54% opdyrket. Ejerlavet takseredes i 1688 til 67 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 63 tdr. Der er tale om en udflytterbebyggelse fra Allerup. Byen havde 3-årig rotation med 4 vange. Endnu på udskiftningskortet ses betydelige eng- og skovarealer, der visse steder fremviser rydningsspor.

Omkring 1450 ejede Lykkesholm 3 gårde i byen, men disse blev siden splittet ved arvedelingen. På samme tid var også Løgismose i besiddelse af 2 gårde. Først i 1500-tallet ejede desuden Odensebispen 2 gårde i byen, der her foruden bl.a. rummede en selvejergård og 1 gård til Allerup kirke.

I 1664 var kronen fortsat dominerende i byen, men på udskiftningstiden var den delt mellem adskillige adelsgodser såsom Torpegård, Hellerup og Fraugdegård. Overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1844.

Gårdtallet er stabilt fra 1511 til 1774 og stiger herefter svagt frem til 1844. Efterfulgt af stærkt vækst frem til 1903. Antallet af huse i byen gennemløber en forholdsvis svag vækst i det 19. årh., ligesom befolkningstallets vækst ligger under halvdelen af herredsgennemsnittet.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store og fordelte sig jævnt over hartkornsskalaen. Der synes heller ikke senere at være blevet foretaget reguleringer.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Interesse.

Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:

Særlig
interesse:

Landsbytypologisk vurdering:

- 1) Anlægstype: Den middelstore torp-bebyggelse af vikingetidnavnety-
pen -torp er randplaceret i sit ejerlav op til et større skov- og
vådområde. Byformen er den almindelige slynget-vejby type - i en
ret uregelmæssig form. Landsbyen havde tre-årig rotation med 4
vange.
- 2) Udviklingstype: Landsbyen synes aldrig at have haft centraliserede
besiddelsesforhold og synes i det hele taget meget lidt influeret af
hovedgårdsøkonomien. Udviklingen i landsbyen forløber da også meget
roligt og trægt.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype
med jævn udvikling (Sletteby).

Vurdering: Interesse.

Relikt-vurdering:

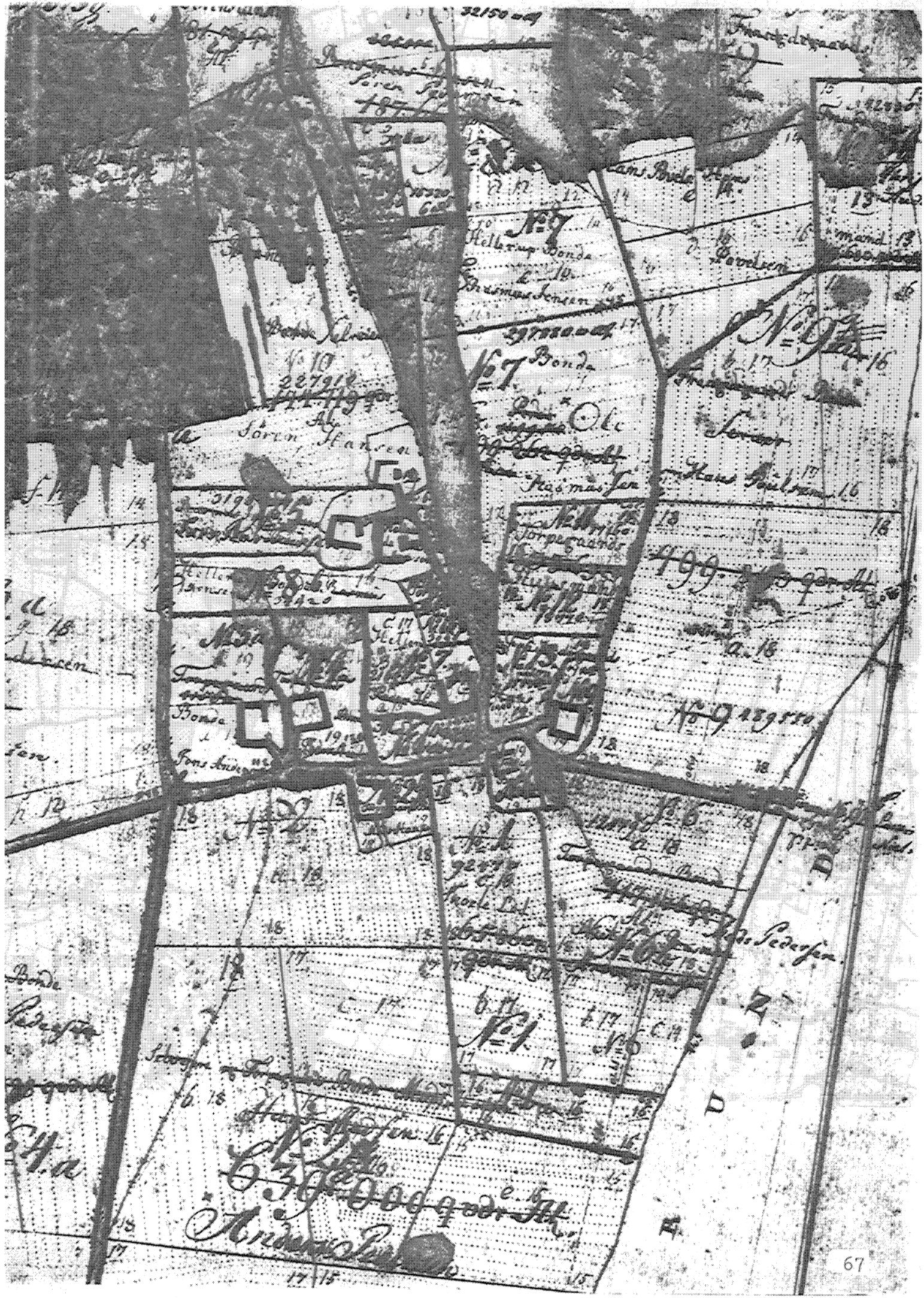
- 1) Bytomten. Opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet. En væsentlig del af udskiftningshegnene samt et
skovparti med vådområde bevaret.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En enkelt frilagt gårdtomt.

Vurdering: Interesse.

68
1
Rønehøjgård

2 Trsf

Allerup Torup



22150 009

Anders
Piren
187

Cam. Bode

No. 7
Helstrup Bonda
Drumau Jensen

Gavelson

227912
111-119 90

No. 7 Bonda

No. 9
17
16

Soren Hansen

Ole
Kasmasen

Soren

Hans Paulsen

3199
Kasmasen

Kasmasen
Kasmasen

499
Kasmasen

Kasmasen

Kasmasen

Kasmasen

Kasmasen

No. 9 289550

No. 9

No. 9

No. 9

No. 9

No. 9

No. 9

No. 9

No. 9

No. 9





ALLESØ

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	-------------------------	---------------------------	------------------------

Navn: Allesø	Navnetype: -løse.
------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Allesø er nævnt først gang 1383 i formen Alløsæ. Forleddets oprindelse er omstridt 1) "alf", som betyder "al". 2) "alf", som betyder vandløb. 3) "al", som betyder trænavnet "al". Efterleddet er "-løse", som kommer af "løsæ", som betyder eng eller græsgang. Bebyggelsesnavne på -løse anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

Allesø er adelby med kirke.

Historiske tildragelser:

Allesø kro er den tidligere rytterskole. Smedjen i Allesø er opført omkring 1670 af kronen til brug for rytterdistriktet. Kongesten rejst på Chr. X's 70 års førselsdag 1940. Mindetavle opsat i skolen 1947 efter sognets befrielse for den ty. beslaglæggelse.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
----------	------------------	--------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

En bebyggelse bygget op omkring kirken der ligger placeret i byens forte. Mod N, V og S ligger byens gårde og huse placeret langs et kompliceret vejnet (mod V dog en vis regelmæssighed i gårdenes placering). Mod Ø strækker sig en vej ud fra fortene, langs denne vej ligger 7 gårde. Mod V og S en vej uden om de regulerede gårdrækker.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger i den sydlige del af ejerlavets centralområde.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Stjerneudskiftning: Typisk regelmæssig stjernestruktur med blokudskiftning i periferien og hvor der er alternative ressourceområder.

d. Udflytning

- ved udskiftningen 1 udflyttet til N del af bymarken ved udsk.
 efter udskiftningen 14 flyttet senere til N, V og Ø del af bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 5 el. flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, en tunneldal mod N og en mod S.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Ja - til alle sider.

- overvejende
 overvejende med større indhold af eng og skov.

blandingsøkonomi med
 Eng langs ejerlavsgrensene, især mod N, skov V for landsbyen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
----------	------------------	--------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Lidt over 50% af byens gårde er udflyttet. I vidt omfang er der sket nybebyggelse med parcelhuse på de gamle gårdtomter. Midt gennem byen fra NØ mod SV er lavet en stærkere trafikeret vej, tæt op ved kirken. Derudover er størstedelen af vejnettet inden i byen bevaret. Toftesystemet opløst i mange mindre parceller.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af stjerneudskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Mod N og SV bevaret to mindre engområder.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	------------------	--------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 821 ha, heraf opdyrket 1682: 52%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	206	151	157				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	28 *	26 *	27 *	30	29 *	30	34
Huse:	1	3	8		22		
Huse m/ jord:						23	47
Huse u/ jord:				11		2	12
I alt:	29	29	35	41	51	55	93
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(50)	1664	3	13	10	7,9		
(53)	1688	12	16	2	5,0		
	1844	6	24		5,1		
	1903	15	19		4,2		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	187	282	313			
	Børn:	109	123	117			
	I alt:	296	405	430			

1. 1552: 27 gårde. 1589-98: 28 gårde
1571: 26 gårde

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	------------------	--------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		22	8			4	
1844	8	8					22	17
1903	34	59						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 821 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 52%, hvilket svarer til gennemsnittet for herredet som helhed. Ejerlavet takserede i 1688 til 151 tdr. htk., og i 1844 til 157 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet 1664 ret højt. Byen havde i 1682 treårig rotation, men 5 vange. Det store ejerlav er naturligt afgrænset til alle sider og der kendes ikke til ændringer heraf. Udskiftningen foregik i 1798 og havde form som en stjerneudskiftning. Efterhånden udflyttedes 15 gårde.

Byen domineredes i senmiddelalder af kronen og gejstlige besiddere. Under Næsbyhoved (senere Odense gård) Len lå i 1537 7 gårde (hvoraf 4 selvejere) og 1 hus - et antal der i 1588 var øget til 13 gårde og 3 huse. Skt. Hans Kloster havde 3 gårde i byen, ligesom der i byen lå 1 præstegård og 1 mensalgård. Kronens andel synes øget fra reformationen til 1664. Endnu i 1532 lå 6 gårde i byen til høgmose. Måske de samme 6 gårde, som i 1383 optrådte på skiftet efter Axel Jacobsen Ulfeldt og i 1472 på skiftet efter fru Johanne af Wemmetofte. I hvertfald var krongodset totalt dominerende i 1664, og byen indlemmede nogle år herefter i det nyoprettede ryttergodsdistrikt. Med 1700-tallets krongodsauktioner kom godset på adskillige hænder. Hovedparten af byen lå endnu i 1844 til Dallund.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1511 til 1844 og stiger herefter i beskedent omfang i forbindelse med overgangen til selveje. Byens størrelse bevirkede en inddeling i 3 bylav Sønderballe, Østerballe og Hylleballe.

Antallet af huse steg i normalt omfang frem til 1774, men stagnerer herefter frem til 1844 for dog at genvinde en del af det tabte inden 1903.

Svarende til denne relativt beskedne ekspansion var befolkningsstigningen fra 1787 til 1901 kun halvt så stor som normalt.

Byens gårde var i 1688 forholdsvis små, men fordelte sig i øvrigt jævnt over hele hartkornsskalaen, byen synes egaliseret i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	------------------	--------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen afgrænses til alle sider af eng. Byformen er den på Fyn ret udsædvanlige uregelmæssige vejforteby.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes fra senmiddelalderen af kronen (og gejstlige besiddere) og byen fungerede under enevælden som ryttergods. Efter krongodsauktionerne i 1700-tallet kom hovedparten af byen under Dallund. En forholdsvis sen afvikling af fæstesystemet bevirker en forholdsvis træg ekspansion i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype med en for området karakteristisk udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.

3) Særlige relikter: kirke, rytterskole (nu kro) ryttergodsmedie fra 1670.

4) Arkæologiske interesser: -

Hyldegård

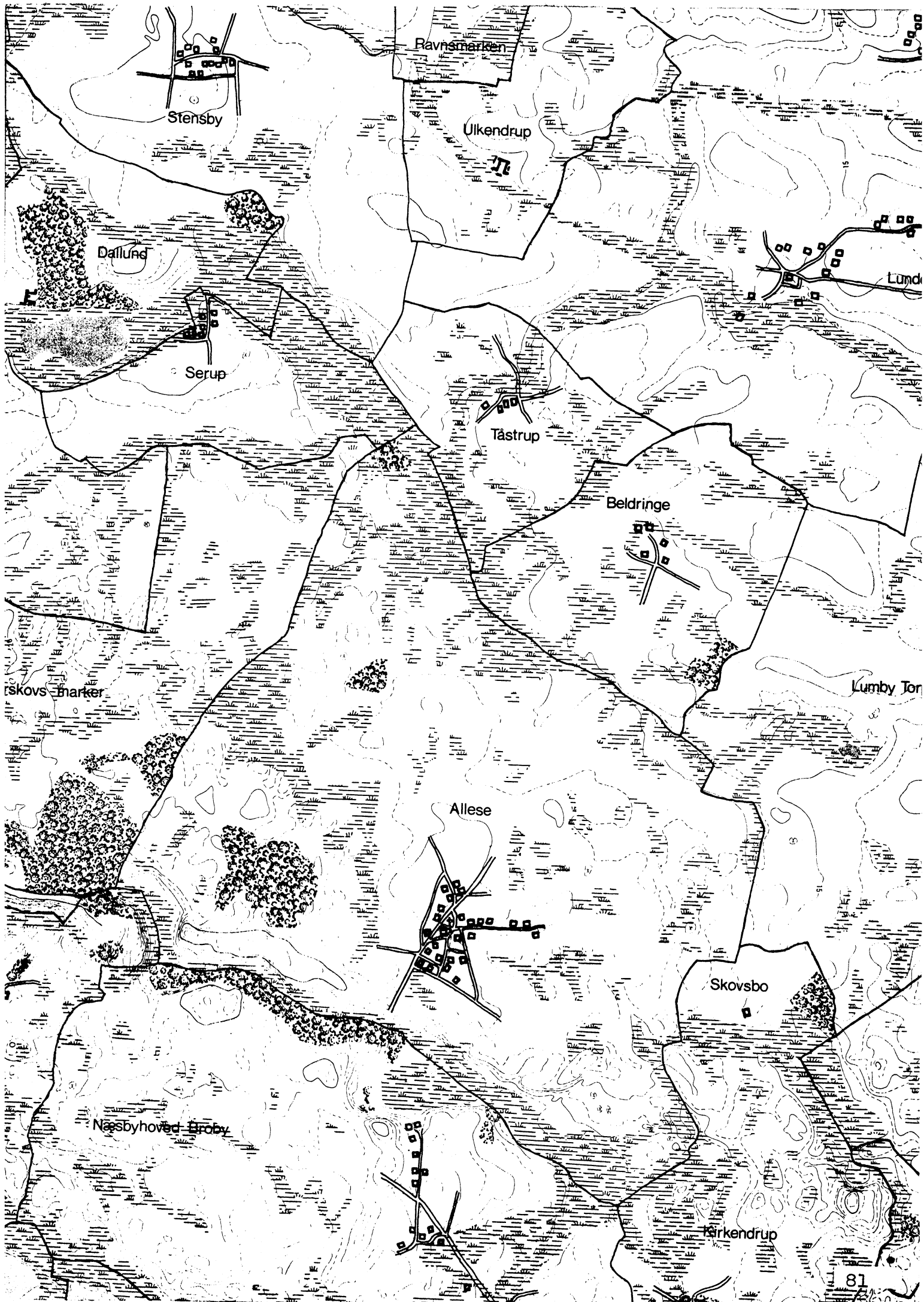
Kirke

Allese

Idrætsplads

Idræt





BELLINGE

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
-----------------	--------------------------	---------------------------	--------------------------

Navn: Bellinge	Navnetype: -inge
--------------------------	----------------------------

Bemærkninger: Bellinge er nævnt første gang 1326 i formen Ballinensis. Hvis navnet oprindeligt er stavet med ll, er det afledt af "ball", som betyder "bold, kugle". Hvis stavemåden har været med et l, er navnet afledt af "balgh", som betyder terrænforhøjning. Efterleddet er "-inge", en afledningsendelse, som tolkes som værende enten et oprindeligt naturnavn eller betydende "et område tilhørende en bestemt gruppe mennesker." Bebyggelsesnavne på -inge anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Bellinge er kirkeby.

Historiske tildragelser: I Bellinge sogn fødtes 1850 sanglæreren og komponisten N. K. Madsen-Stensgård, 1835 fysikeren og meteorologen H. J. Hansen, 1861 journalisten Frederik Hansen, 1874 den dansk-amerikanske landøkonom Chr. Larsen.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. **By-tomten** Rektangulær, reguleret vejby.

Gårdene ligger systematisk langs NV-SØ-gående bygade.
Kirken ligger isoleret syd for landsbyens centrum.

b. **Placering i forhold til by-marken**

centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering mod Odense Å.

c. **Udskiftning**
år: 1797 figur: Stjerneudskiftning.

d. **Udflytning** antal: over 50 %

ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. **Vangesystem** driftssystem: trevangsbrug. rotation: 2/1
vangeantal: 5 dyrkningsfællesskab med Brændekilde.

b. **Ressourceområdets sammensætning**

landskabsform: Moræneflade med hedeslette samt ekstramarginale smeltevandsdale og terrasseskrænter.

jordbund: Moræneler med sen-glaciært ferskvandssand og -grus, samt alluvialt dynd og ler.

naturlig afgrænsning: Å, bæk og eng afgrænsning mod syd, øst og nord. Den vestlige grænse mod Brændekilde synes reguleret.

overvejende ager
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 6 gårde kan genfindes på 4cm-kort. Hele landsbytomten bebygget med parcelhuse i nyere tid.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Vangesystemet: Mindre rester omkring den nuværende by.

Udskiftshegnene: Over halvdelen er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Store dele af ressourceområdet bebygget. Vådområder langs Odense Å er bevaret.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 865 ha, heraf opdyrket 1688: 74%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	153	260	192				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	23 ^x	15	22	21	23	37	45
Huse:		3	8		10		
Huse m/ jord:				2		32	48
Huse u/ jord:				9		1	33
I alt:	23	18	30	32	33	70	126
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(45) 1664	4	13	5	7,0			
(33) 1688		3	18	12,4			
1844	18	17	2				
1903	33	11	1				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	182	309	459				
Børn:	98	162	291				
I alt:	280	471	750				

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			22	8				
1844	34	26					3	7
1903	45	81						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 865 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 74%. Som følge heraf er 1688 hartkornet (260 tdr.) ret højt i forhold til 1844 hartkornet (192 tdr.). Det lave 1664 hartkorn (153 tdr.) viser et forholdsvis lavt landgildeniveau. Byen havde trevangsbrug, men indgik øjensynlig i et dyrkningsfællesskab med Brøndekilde, hvorfor ejerlavsgrensen mellem de to byer synes afstukket af en landmåler - rimeligvis i forbindelse med udskiftningen.

Allerede i 1326 var Dalum Kloster i besiddelse af gods i byen og inden middelalderens udgang har klosteret formentlig ejet hele byen (1533: 17 gårde og 1 hus) med undtagelse af annexpræstegården og 2 bol, der hørte under Odensegård. Endnu i 1660 var byen samlet under kronen, der imidlertid i 1662 afhændede det tidligere klostergodt for atter at erhverve det i 1718. Krongodset bortauktioneredes i 1764. I 1844 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Gårdtallet synes forholdsvis stabilt fra 1511 til 1774, idet en række enheder i 1610 formentlig var fritaget for skat. I forbindelse med overgangen til selveje ekspanderer gårdtallet markant.

Hustallet lå i 1664 på normalt niveau, medens væksten igennem det 19. årh. ikke følger helt trit med gårdenes vækst, således at antallet af huse i 1903 i forhold til gårdtallet var ret lavt. Ligesom gårdtallet voksede også befolkningstallet over normen igennem det 19. årh.

Landsbyens gårde var i 1688 gennemsnitlig meget store, men med en meget bred størrelsesfordeling. På trods af de centraliserede besiddelsesforhold synes byen aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

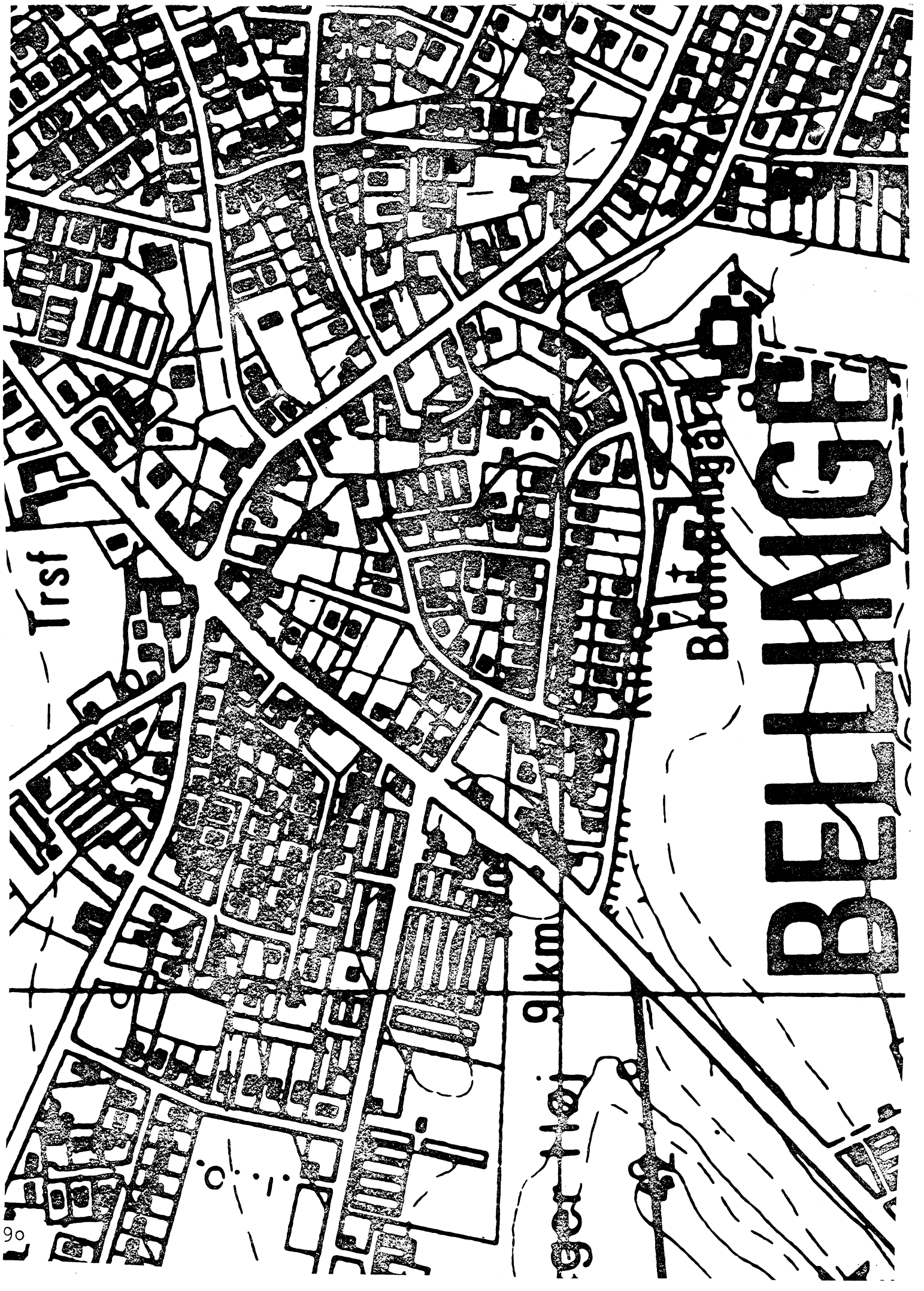
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype - Den store kirke-adelby af førvikingetidnavnetypen -inge er randplaceret i sit ejerlav og orienteret ned mod Odense Å. Byen havde i 1688 5 vange, men treårig rotation og dyrkningsfællesskab med Brændekilde. Bytomten er af rektangulær, reguleret vejby type.
- 2) Udviklingstype - Så godt som hele byen samledes allerede i middelalderen under Dalum Kloster. Byen fortsatte med at være på én lods-ejers hånd frem til ryttergodsauktionen i 1764. På trods heraf synes byen aldrig egaliseret eller udsat for andre regulerende indgreb.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden og typeren anlægstype, hvis videre udvikling på trods af centraliserede besiddelsesforhold forløber trægt, indtil overgangen til selveje sætter en relativ voldsom ekspansion i gang.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er præget af den megen nybebyggelse. En del udskiftningshegn samt et vådområde er bevaret.
- 3) Særlige relikter: kirken. *Rytterskole brændt 1859, evt. rester i mylder*
- 4) Arkæologiske interesser: -



Trst

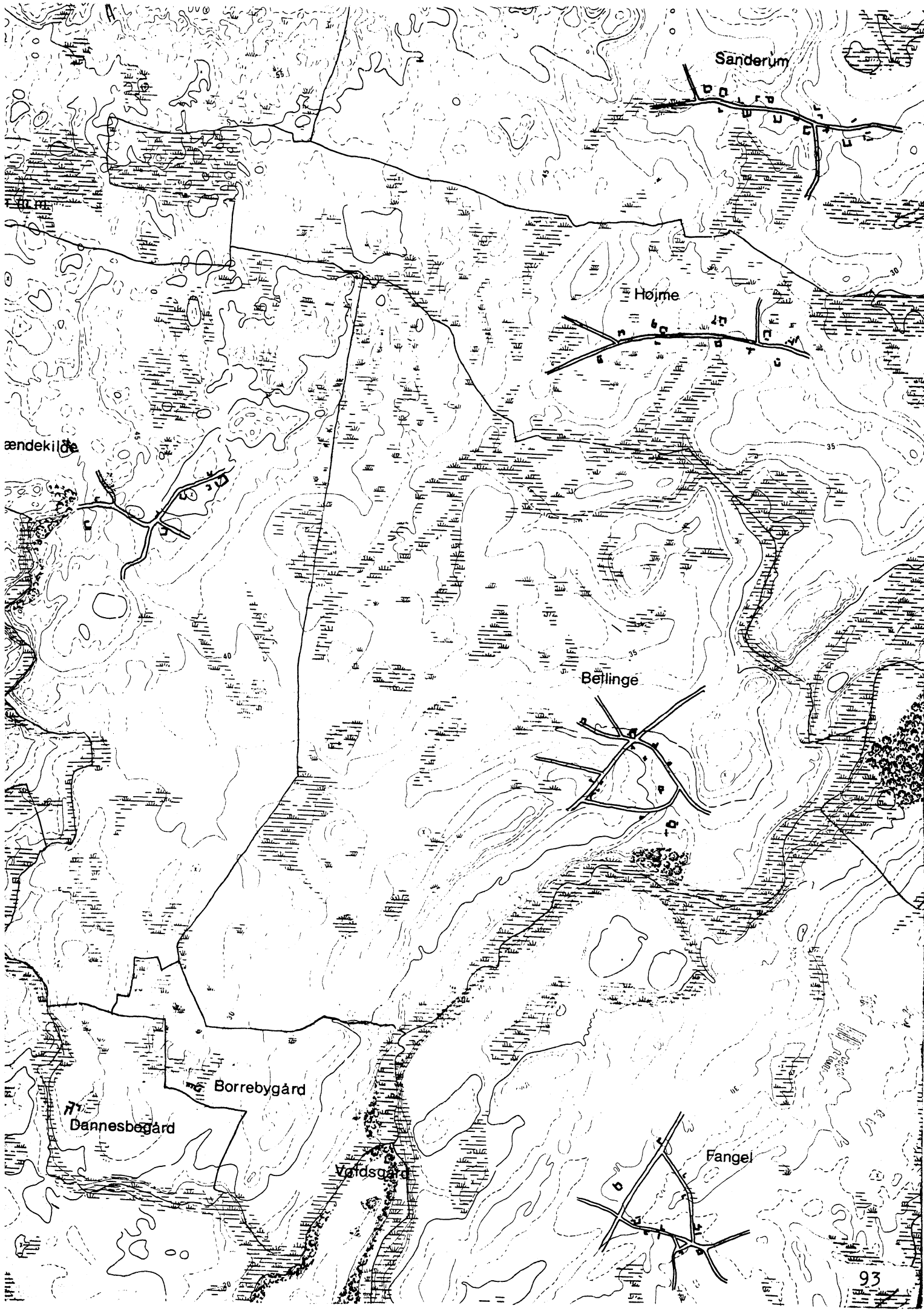
Bronnengatan

BELLINGE

9 km

gettvej





Sanderum

Højme

Bøllinge

Borrebygård

Dannesbørg

Vejdsgård

Fangel

ændekilde

KIRKENDRUP

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

Navn: Kirkendrup	Navnetype: -torp
-------------------------	-------------------------

Bemærkninger: Kirkendrup er nævnt første gang 1374 i formen Kirkæthorp. Efterleddet er "-torp", som betyder bebyggelse. Da der ikke er noget, der tyder på, at der har ligget en kirke i Kirkendrup, er det muligt, at Kirkendrup betyder "den torp som tilhører kirken". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--	--

Bemærkninger: En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby?

Da landsbyen kun består af tre gårde, der ligger på række på nordsiden af den næsten Ø-V-gående bygade, er det svært at typologisere den.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1785 figur: Stjerneudskiftning omkring byen. De fjernereliggende marker mod nord er blokudskiftet.

d. Udflytning

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med tunneldal.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af alluv. dynd og tørv.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet afgrænset af engstrækninger til alle sider.

overvejende

2 overvejende ager med større indhold af vådområder

blandingsøkonomi med

ad 2. især NV, NØ, S og SØ er der store vådområder, hvor der er blevet gravet tørv.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ingen forandring. End ikke parcelhuse er der blevet bygget.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Mod N og SØ er der bevaret vådområder. Ellers er ressourceområdet præget af ringe bebyggelse.

Gammeltofte lokalitet vest for den nuværende landsby

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

STATISTIK

Areal:							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	38	33	42				
Bebyggelsesenheder:							
	1537	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	3	3	3	3		5	4
Huse:							
Huse m/ jord:						2	5
Huse u/ jord:				1			
I alt:	3	3	3	4		7	9
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(100)	1664			3	12,7		
(100)	1688			3	11,0		
	1844	1		4			
	1903	1		3			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	39	56	54			
	Børn:	17	24	26			
	I alt:	56	80	80			

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			3					
1844	5	2						
1903	4	5						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 206 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 36%. Det forholdsvise lave tal afspejler store vådområder - tildels udnyttet til tørvegravning. Ejerlavet er i 1688 blevet takseret til 33 tdr. hartkorn og i 1844 til 42 tdr. hartkorn. Ejerlavet er overalt naturligt afgrænset og rummer i øvrigt et Gammeltofte navn. På dette sted er nylig lokaliseret en vikingetidsboplads - forgængeren for den nuværende bebyggelse. Ejerlavet er formentlig oprindelig udparcelleret af Næsbyhoved-Broby.

Allerede i 1374 erhvervede kong Valdemar Atterdag gods i Kirkendrup og den lille by fulgte herefter kronlenet Næsbyhoved (Odensegård), omend byen ved flere lejligheder pantsattes. Overgangen til selveje skete tidligt i forbindelse med de store krongodsauktioner i 1700-tallets anden halvdel. Fra 1537 og frem til landboreformernes tid bestod landsbyen af tre gårde. Et antal der øges svagt igennem det 19. årh., medens hustallet forbliver uanseeligt, ligesom befolkningsevæksten er lille. Selve bebyggelsen forbliver omtrent urørt af ekspansion.

Byens gårde var meget store, og der var allerede i 1537 gennemført en egalisering.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.**

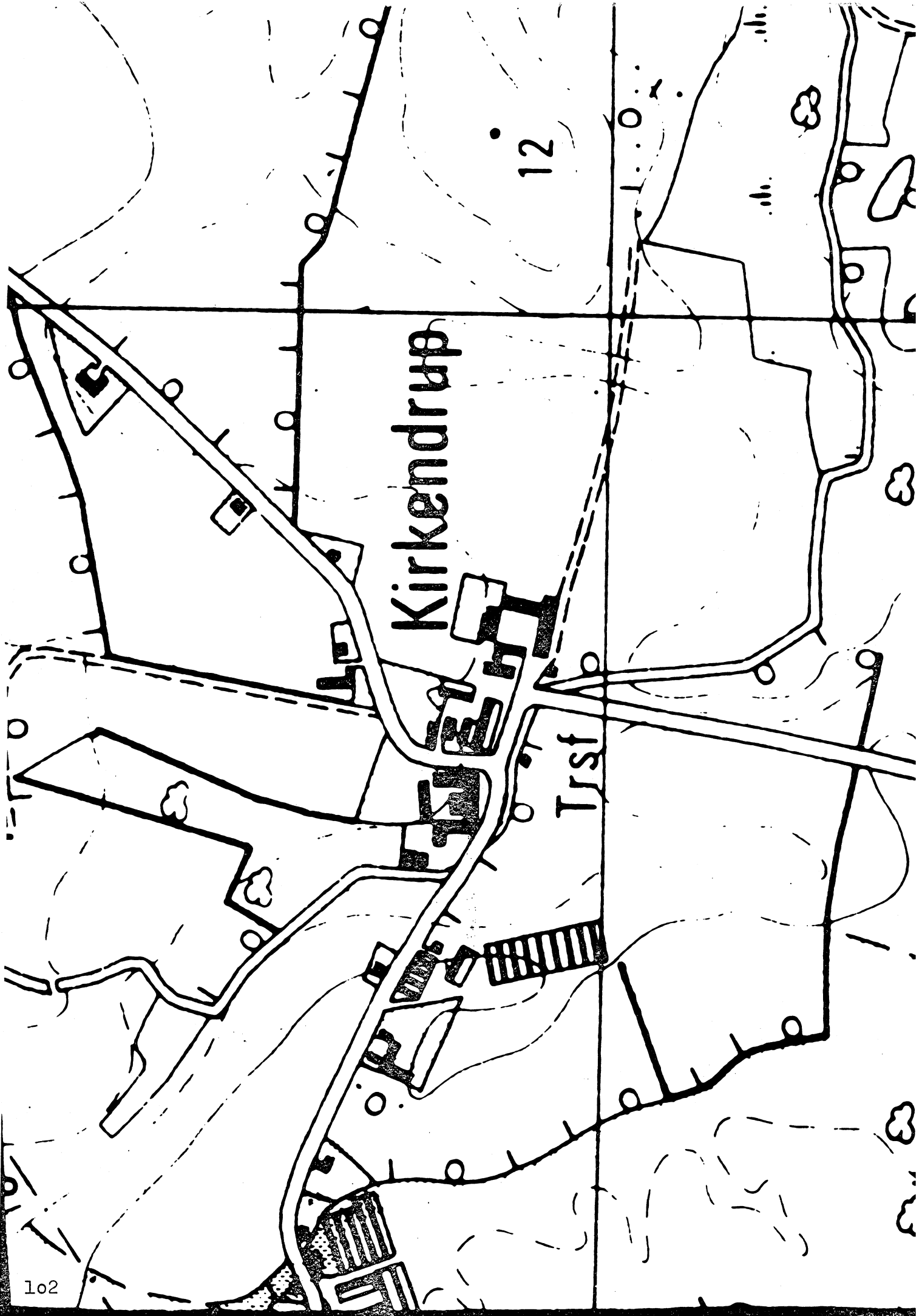
- 1) Anlægstype - Den lille torpbebyggelse er randplaceret i det af engområder naturligt afgrænsede ejerlav. Som følge af de store vådområder havde byen i 1688 en forholdsvis lav opdyrkningsprocent. Byen havde treårig rotation, men mere end 4 vange. Et Gammeltofte navn i ejerlavet dækker over en vikingetidig forgænger.
- 2) Udviklingstype - Allerede fra 1300-tallet hørte byen under det nærliggende kronlen, Næsbyhoved. Som følge heraf egaliseredes de tre gårde allerede i senmiddelalderen og egaliseringen foregik på et meget højt hartkornsniveau. Byen ekspanderede kun lidt i det 19. årh., og selve bytomten forblev uberørt heraf.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype, torpbyen, der som følge af en usædvanlig træg udvikling er særdeles godt bevaret.

Relikt-vurdering: Særlig interesse.

- 1) Landsbytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret vådområder og enkelte udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte. øst for byen ??

rovneballe skovbetsoplæs



12

Kirkendrup

Trsf



Lumby Torp

Lumby

Allese

Skovsbo

Andrup

Lærkendrup

Klusegård

Næsby marker

Næsbyhoved mølles jorder

Tarup, Pårup og Sneestrup

Tarup gård

NÆSBY

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

Navn: Næsby	Navnetype: -by
---------------------------	------------------------------

Bemærkninger: Næsby er nævnt første gang c. 1510 i formen Nesby. Forleddet er "næs", efter beliggenheden mellem Stavaids å og Næsbyhoved sø. Efterleddet er "-by", som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 6 gårde ligger på begge sider af den slyngede vej, der knytter sig op til Stavids å. Gårdene ligger jævnt fordelt over hele byområdet.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger op til Stavids å.

c. Udskiftning

år: 1777 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning antal: ?

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 4 + 1 sås årligt.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade gennemskåret af tunneldale.

jordbund: Moræneler og deluv. lagdelt sand og alluvialt ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Afgrænset af å og enge mod vest, syd, øst og delvis nord.

- overvejende
 overvejende agerjord med større indhold af mose, eng og skov.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Af de oprindelige 6 gårde er der en tilbage med dens fulde firlængede bygninger, måske er der også rester af to andre. Der er sket en omfattende nybebyggelse, også inden for det gamle landsbyområde. Tofter og skel er ikke bevaret længere, og der er sket ændringer i vejnettet, bl.a. er vejen igennem byen rettet ud.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

En stor del af bymarken er nybebygget.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	-------------------	--------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 336 ha; heraf oprdkrket 1688: 54%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	69	71	72				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7 ^x	6	7 ^x	7 ^x		9	9
Huse:			2				
Huse m/ jord:						4	6
Huse u/ jord:				2		3	14
I alt:	7	6	9	9		16	29
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.			Gennemsnit
(100)	1664			6			11,5
(100)	1688			6			11,8
	1844	3	1	5			
	1903	1	2	6			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	79	129	201			
	Børn:	35	65	61			
	I alt:	114	194	262			

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			7	2				
1844	9	7						
1903	9	20						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 336 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 54%. Ejerlavet takseredes i 1688 til 71 tdr. hartkorn og i 1844 til 72 tdr. hartkorn. Byen havde treårig rotation, men med en mindre årlig mark. Ejerlavet er naturligt afgrænset til alle sider med undtagelse af et stykke mod nord, hvor ejerlavet er udvidet med et stykke af ødebymarken Sørslev Mark, hvoraf gårdene i Næsby ses at have svaret landgilde i 1500 og 1600 tallet.

I senmiddelalderen hørte byen fuldstændigt under det nærliggende kronslot Næsbyhoved (nævnt første gang 1337), og byen forblev i kronens eje frem til de store krongodssalg i 1700-tallet, der fulgtes af overgang til selveje.

Fra 1502 og frem til landboreformernes tid bestod byen af 6 gårde, foruden Næsbyhoved Mølle, der evt. kan regnes med til ejerlavet. Overgangen til selveje ledsages af ekspansion i normalt omfang, såvel hvad angår gård som hustallet, ligesom befolkningsvæksten fra 1787 til 1845 er af normalt omfang. I det 20 årh. har byen udviklet sig til forstadsbebyggelse for Odense.

Byens 6 gårde havde et meget højt gennemsnitligt hartkorn og gårdene var allerede egaliserede i 1502.

Tidligere har byen mod øst grænset op til Næsbyhoved Sø, der imidlertid udtørredes i 1800-tallet.

På Næsbyhoved Møllegårds grund er der fundet rester af en vandmølle og et teglværk.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	-------------------	--------------------	---------------------------

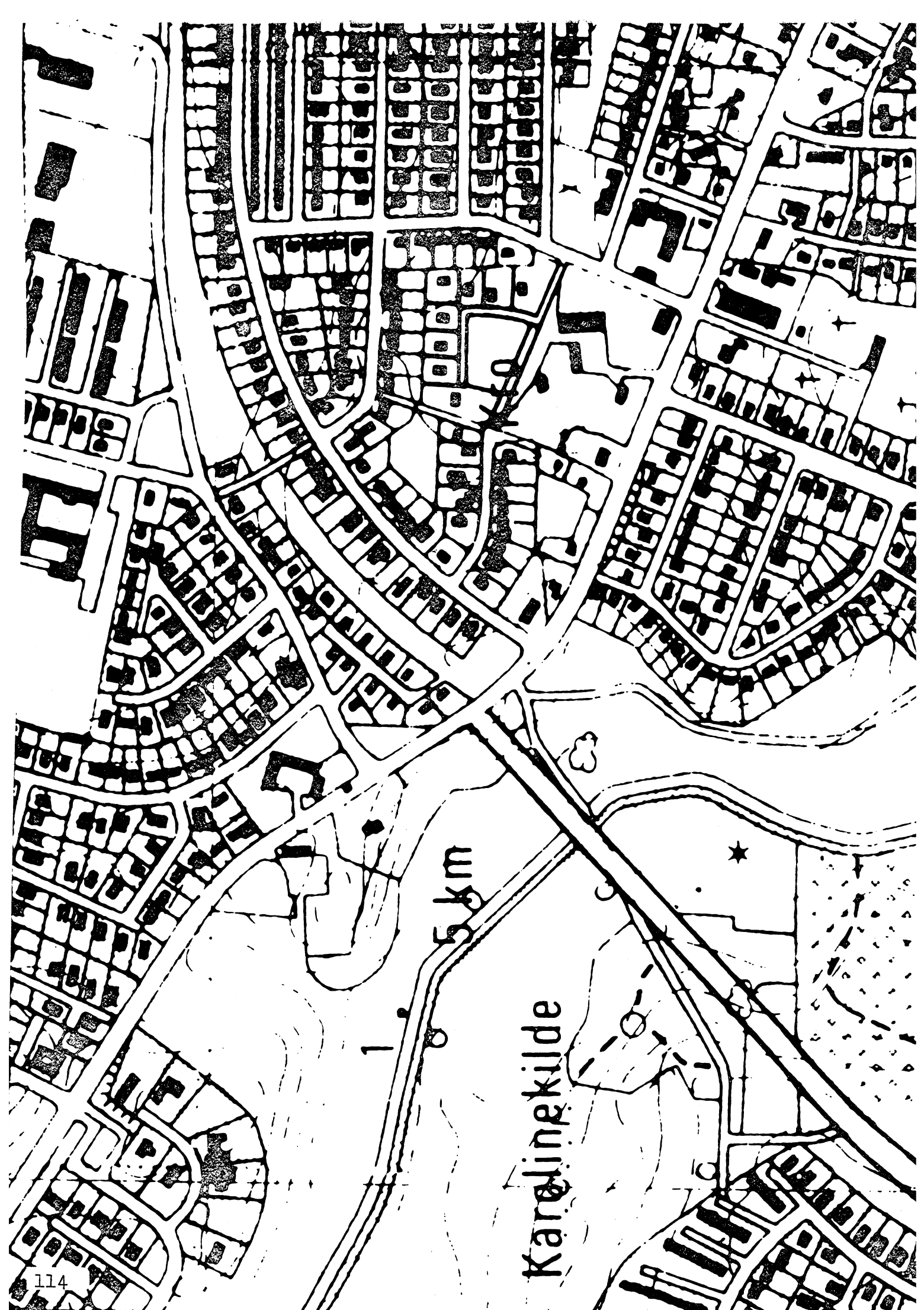
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype - Den middelstore adelby af vikingetidnavnetyperen -by er åorienteret og randplaceret i sit ejerlav. Opdykningsprocenten var i 1688 ret høj og driftssystemet var en kombination af treårig rotation og årlig mark. Ejerlavet er i senmiddelalderen udvidet med en del af ødebymarken: Sørslev Mark. Tidligere var ejerlavet som et "næs" afgrænset af to åløb. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby-type.
- 2) Udviklingstype - Byen hørte i senmiddelalderen under kronslottet Næsbyhoved og var allerede da egaliseret på et forholdsvis højt hartkornsniveau. Den tidligere overgang til selveje udløste ekspansion i normalt omfang. Igennem det 20. årh. er hele ejerlavet blevet bebygget med forstads kvarterer.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis typeren anlægstype, med en for området karakteristisk udvikling.

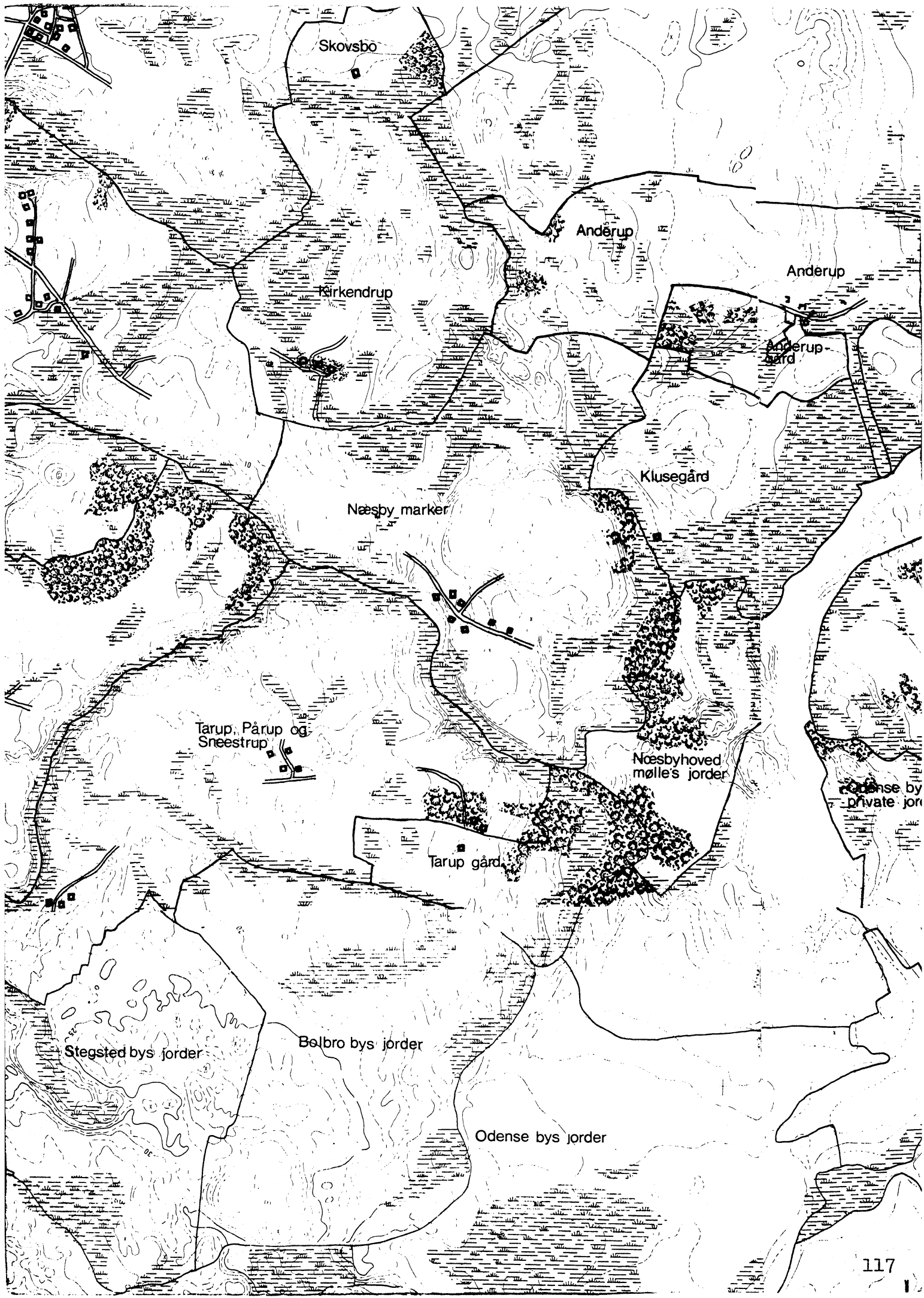
Relikt-vurdering: Mindre interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er totalt præget af nybebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: to frilagte gårdtomter og en vandmølletomt.



Karelinckilde

5 km



Skovsbo

Kirkeendrup

Næsby marker

Tarup, Pårup og Sneestrup

Tarup gård

Næsbyhoved mølles jorder

Klusegård

Anderup

Anderup

Anderup gård

Stegsted bys jorder

Bølbro bys jorder

Odense bys jorder

Odense by private jor

NÆSBYHOVED-BROBY

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

Navn: Næsbyhoved-Broby	Navnetype: -by
--------------------------------------	------------------------------

Bemærkninger: Næsbyhoved-Broby er nævnt første gang 1277-86 i formen Nor-ræ-broby. Den første del af navnet er landsbynavnet Næsby sammensat med "hoved", fordi byen ligger på et markeret terrænfremspring, hoved, afgrænset af den nu udtørrede Næsbyhoved sø og åløb. Anden del af navnet skyldes formentlig overgangen (broen) over Stavids å. Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Næsbyhoved-Broby er kirkeby.

Historiske tildragelser: I Næsbyhoved-Broby sogn fødtes c. 1708 bonden Jørgen Christian Korseberg. 1811 operasangeren Chr. Faaborg, 1891 zoologen afdelingsleder Poul Jespersen. Omtrent hvor Odense-Bogense landevejen krydser jernbanen Odense-Bogense er der en mindesten for red. P. V. Elmholt (d. 1927). Ved stadiet i Næsbyhoved-Broby er rejst mindesten med indskr.: "Hvor fjendehånd graved i ufredstid, der flokkes nu unge i fredelig tid".

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

7 ud af 16 gårde er udflyttet siden udskiftningen, og en væsentlig del af de gamle bytomter er bebygget, men byen har i høj grad bevaret en del af sin oprindelige karakter. Tredelingen af byen eksisterer stadig med kirken i byens udkant. Veje og store dele af skelsystemet er bevaret. Nybebyggelsen er sket dels i den SV del af den nordlige bydel, dels S og Ø for kirken.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

STATISTIK

Areal: 172 ha, heraf opdyrket i 1688: 589,2 tdr. land.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	185	157	128	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	34 ^{1.}	21	22	21		23	33
Huse:		1	4				
Huse m/ jord:				2		8	30
Huse u/ jord:				6		12	28
I alt:	34	22	26	29		43	91

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(38)	1664	3	8	10	9,3
(43)	1688	3	9	9	7,4
	1844	4	18	1	
	1903	26	6	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	136	186	273+38
Børn:	68	77	118+20
I alt:	204	263	391+58

1. inklusive Kirkendrup og Skovshøjrup.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	-------------------	--------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			11	3			11	1
1844	6	7					17	13
1903	33	58						

Udviklingsbeskrivelse: (Næsbyhoved-)Broby vurderedes i 1688 til 157 tdr. hartkorn og i 1844 til 128 tdr. hartkorn. Ejerlavet er overalt naturligt afgrænset af åer og eng, bortset fra mod vest, hvor Skovshøjrup synes udparcelleret som torp af Broby. Byen havde i 1688 alm. trevangsbrug. Endnu i 1589 omtales Broby Sø som sø, men på udskiftningstiden var her blot eng. Ejendomsforholdene i byen forblev meget sammensatte. I 1475 ejede Løgismose 2 gårde i byen. Disse gårde gik til Karl Bryske af Flintholm, der i 1506 ejede tre gårde i byen. I 1589 var Anna Walkendorff i gang med at bygge en avlsgård, Brobygård, ved søen. At dømmen efter beliggenheden kan gården være identisk med "Lundsgård", der opføres i skattemandtallet 1610 som (to) Fæstegård(e). I hvert fald høres ikke senere om Brobygård. Mærkeligt nok lå der ikke i senmiddelalderen en eneste gård i byen under kronlenet Næsbyhoved. Kronens 11 gårde i 1664 fordelte sig derimod på tidligere og eksisterende gejstlige stiftelser som Skt. Knuds Kloster, Odense Hospital, Broby kirke og præst, medens de 11 adelige gårde fordelte sig på 8 lodsejere! Overgangen til selveje var endnu kun lidt fremskreden i 1844. Antallet af gårde lå i 1600-tallet på 21-22 og steg først afgørende efter 1844. I overensstemmelse med den sene overgang til selveje sætter hustalsekspansionen også først for alvor ind efter 1844. Fra 1845 til 1901 er befolkningsvæksten også normal stor. Gårdene var i 1688 lidt over gennemsnitsstørrelse, men fordelte sig jævnt over hele hartkornsskalaen. I 1800-tallet spillede tørveproduktion en væsentlig rolle i byen. I dag har byen fået karakter af bymæssig bebyggelse.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

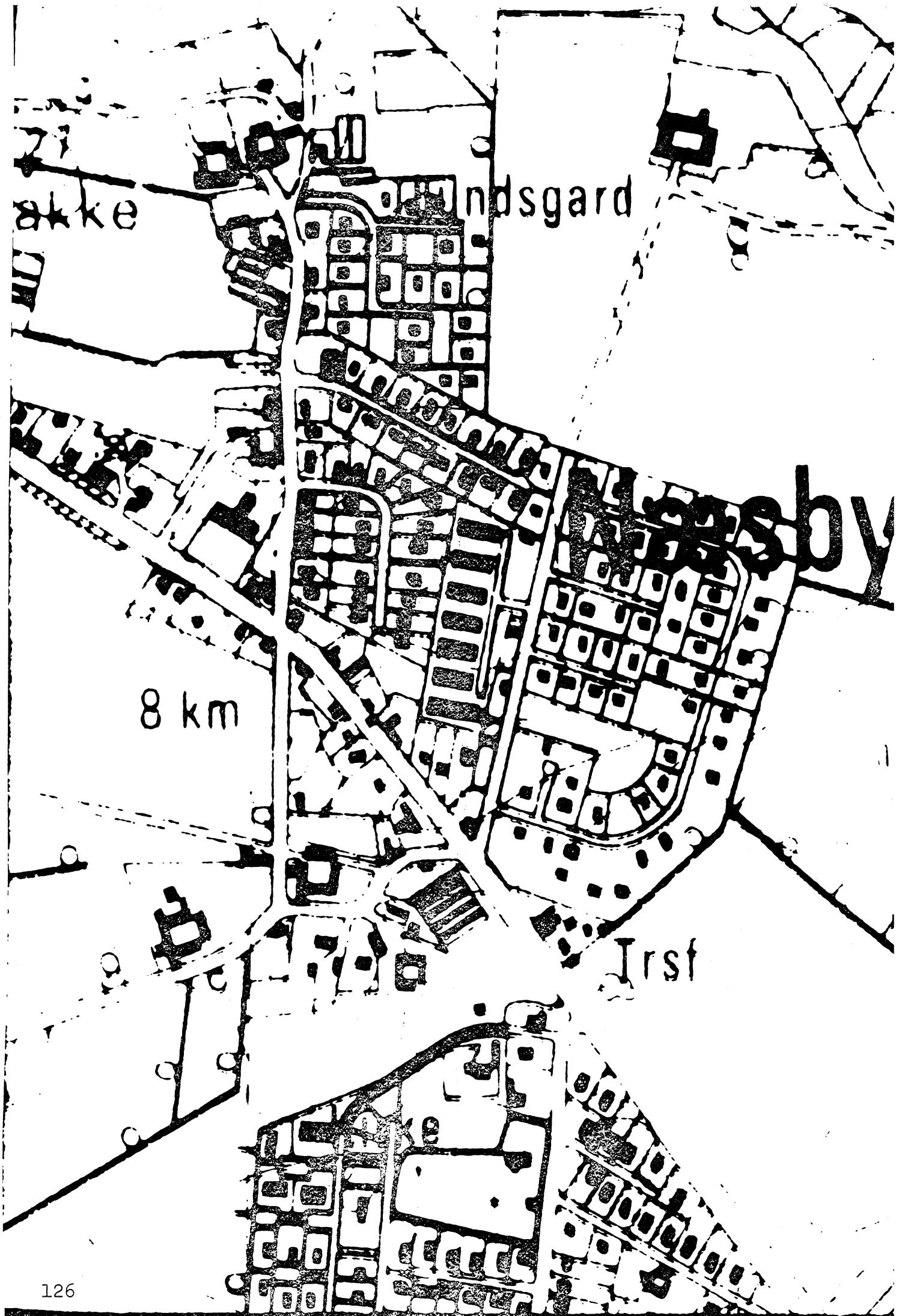
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse.**

- 1) Anlægstype - Den store kirke-adelby af vikingetidnavnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. Af det oprindeligt naturligt afgrænsede ejerlav er senere udskilt torpbebyggelsen Skovshøjrup og måske Kirkendrup. Byformen er ejendommelig med sine tre bebyggelseskerner foruden 1500-tals avlsgården Lundsgård. Muligvis er der tale om en sammenflytning af flere bebyggelser.
- 2) Udviklingstype - Byen har til stadighed meget sammensatte besiddelsesforhold, og et forsøg på at oprette en adelig hovedgård krones ikke med større held. Overgangen til selveje forløber ret sent.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ukarakteristisk anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

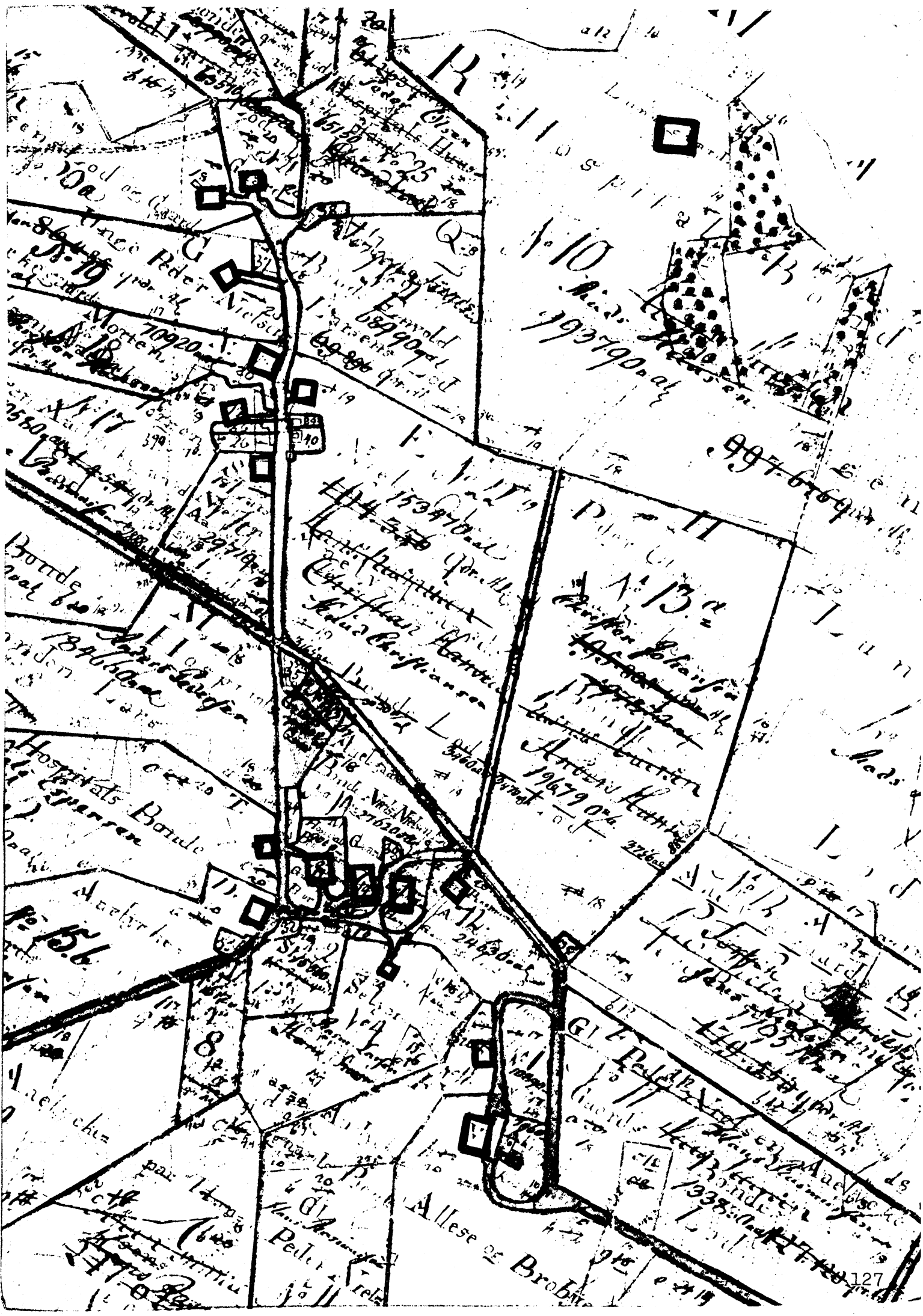
- 1) Bytomten er delvis bevaret, men i dag præget af nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning.
- 3) Særlige relikter: kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: -

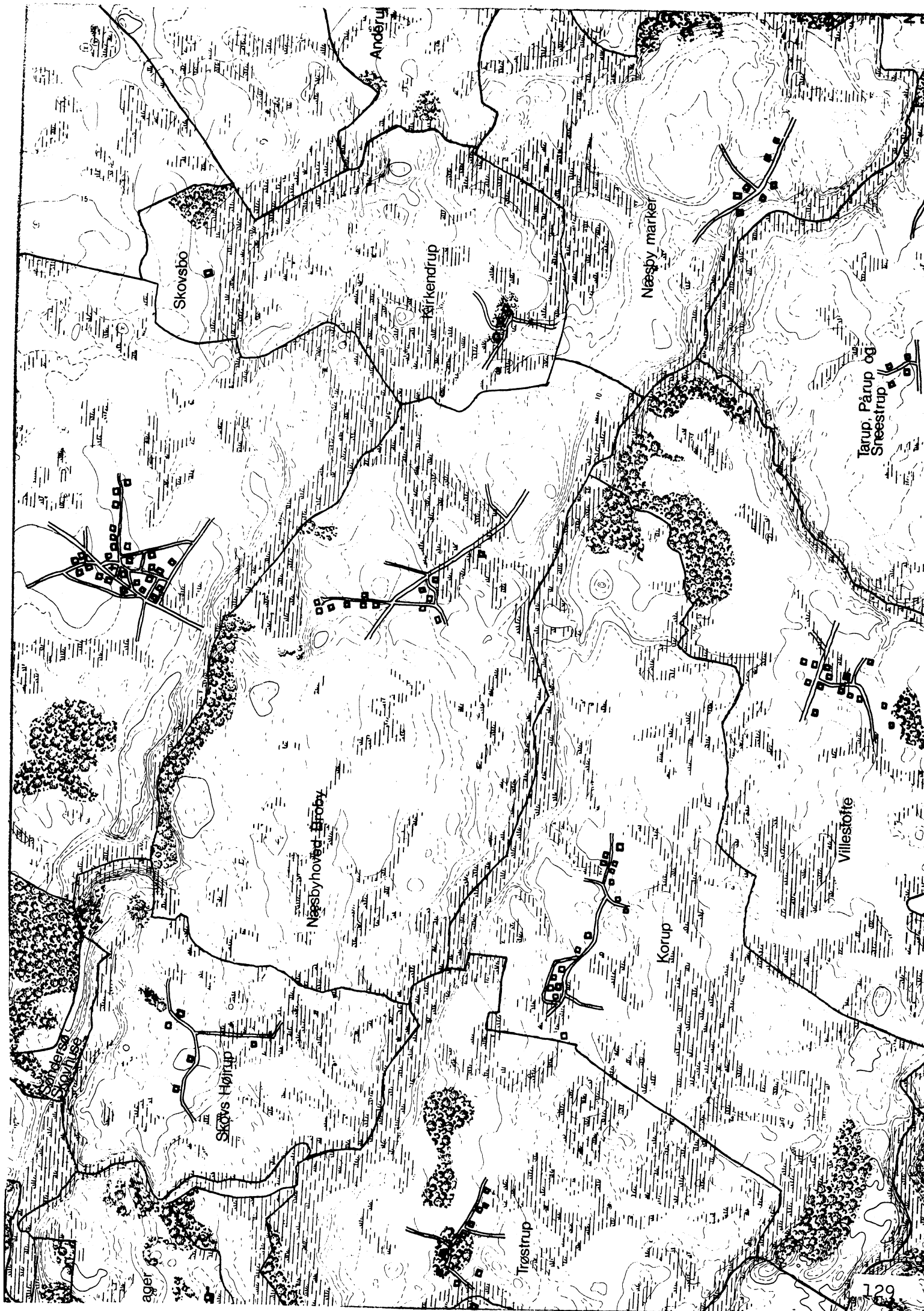


Landsgard

8 km

Irst





SKOVSHØJRUP

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

Navn: Skovshøjrup	Navnetype: -torp
-----------------------------	----------------------------

Bemærkninger: Skovshøjrup er nævnt første gang 1475 i formen Hoyeropp. Forleddet i Højrup er enten "høgh", som betyder "gravhøj". Eller også er det en form af "høgh", som kommer af adj. "høj". Efterleddet er "-torp", som betyder bebyggelse. Tilføjelsen Skovs- sigter til, at byen har ligget i SØ-kanten af et større skovområde. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-----------------------------------	---

Bemærkninger: En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomtén Slynget vejby.

Byens 6 gårde ligger jævnt fordelt langs den slyngede vej, 4 på den nordlige eller vestlige side, en på den østlige side og en for nordenden.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skvorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1787 figur: Blokudskiftning.
Mindre eller større blokke af uregelmæssig form.

d. Udflytning antal: Ingen.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: Trevangsbrug. rotation: 2/1
vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedéslette og tunneldale.

jordbund: Moræneler og diluv. lagdelt sand samt forekomster af alluv. ferksvandsdynd og tørv.

naturlig afgrænsning: Mod syd, vest og nord (åer og eng).

overvejende

overvejende med større indhold af

blandingsøkonomi med agerjord, engjord og skov.

Engjord spredt rundt i bymarken, skov i den nordøstlige og sydvestlige del af bymarken.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ingen udflytning, ingen nybebyggelse, veje og skelsystem velbevaret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------------

STATISTIK

Areal: 232 ha heraf opdyrket i 1688: 52%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	76	52	52				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		6	8	7		9	10
Huse:		1	2				
Huse m/ jord:				2		9	14
Huse u/ jord:				1		1	5
I alt:		7	10	10		19	29
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.		Gennemsnit	
(50)	1664	1	5	2		9,5	
(57) (2:3)	1688	1	4	2		7,3	
	1844	3	5	1			
	1903	5	4	1			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	38	86	88			
	Børn:	18	48	25			
	I alt:	56	134	113			

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
----------	-------------------	--------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			2				6	2
1844	9	10						
1903	10	19						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 232 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 52%. Byen havde fire vange, men treårig rotation. Ejerlavet takseredes såvel i 1688 som i 1844 til 52 tdr. hartkorn. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 ret højt. Ejerlavet er naturligt afgrænset bortset fra østgrænsen mod Broby, idet Skovshøjrup synes udflyttet fra Broby.

I 1475 lå 4 gårde og et bol i byen under Løgismose, men gårdene synes hurtigt spredt på adskillige lodsejere. I 1617 ejede Kørup 2 gårde og i 1664 var der ikke færre end fem lodsejere i den lille by. Overgangen til selveje var afsluttet i 1844.

Antallet af gårde synes at variere lidt i 1600-tallet, men det kan skyldes tilstedeværelsen af små brug. Ekspansionen i gårdtallet i det 19. årh. er ret begrænset, ligesom hustallets ekspansion ligger under normen. Som følge heraf går befolkningstallet tilbage fra 1845 til 1901.

Gårdene var i 1688 gennemsnitlig lidt større end normalt, men spredte sig i øvrigt jævnt over et stort hartkornsinterval.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Næsbyhoved-Broby
-----------------	-------------------	--------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Anlægstype - Den middelstore udflytterby af navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Landsbyen havde i 1688 4 vange, men treårig rotation, opdykningsprocenten var ret høj. Bytomten er af den almindeligt forekommende slynget-vejby type.
- 2) Udviklingstype - Skønt tendens til centraliserede besiddelsesforhold i 1400 tallet forbliver byen delt mellem adskillige lodsejere. Udviklingen er som følge heraf forholdsvis træg og ekspansionen i det 19. årh. forholdsvis beskednen.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og ret typeren anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

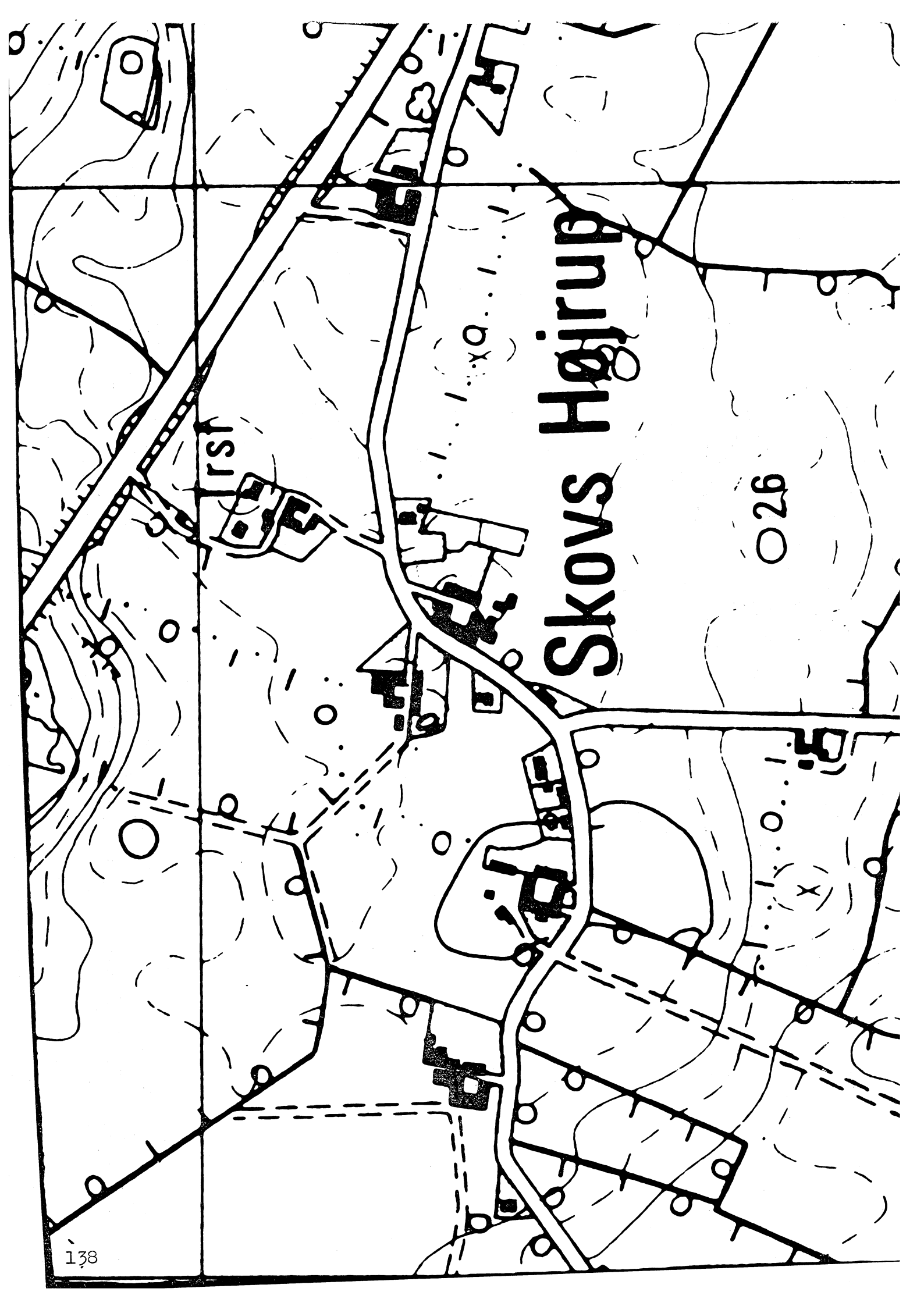
Relikt-vurdering: Særlig interesse.

- 1) Bytomten er velbevaretsåvel hvad angår bebyggelse, skel som veje.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

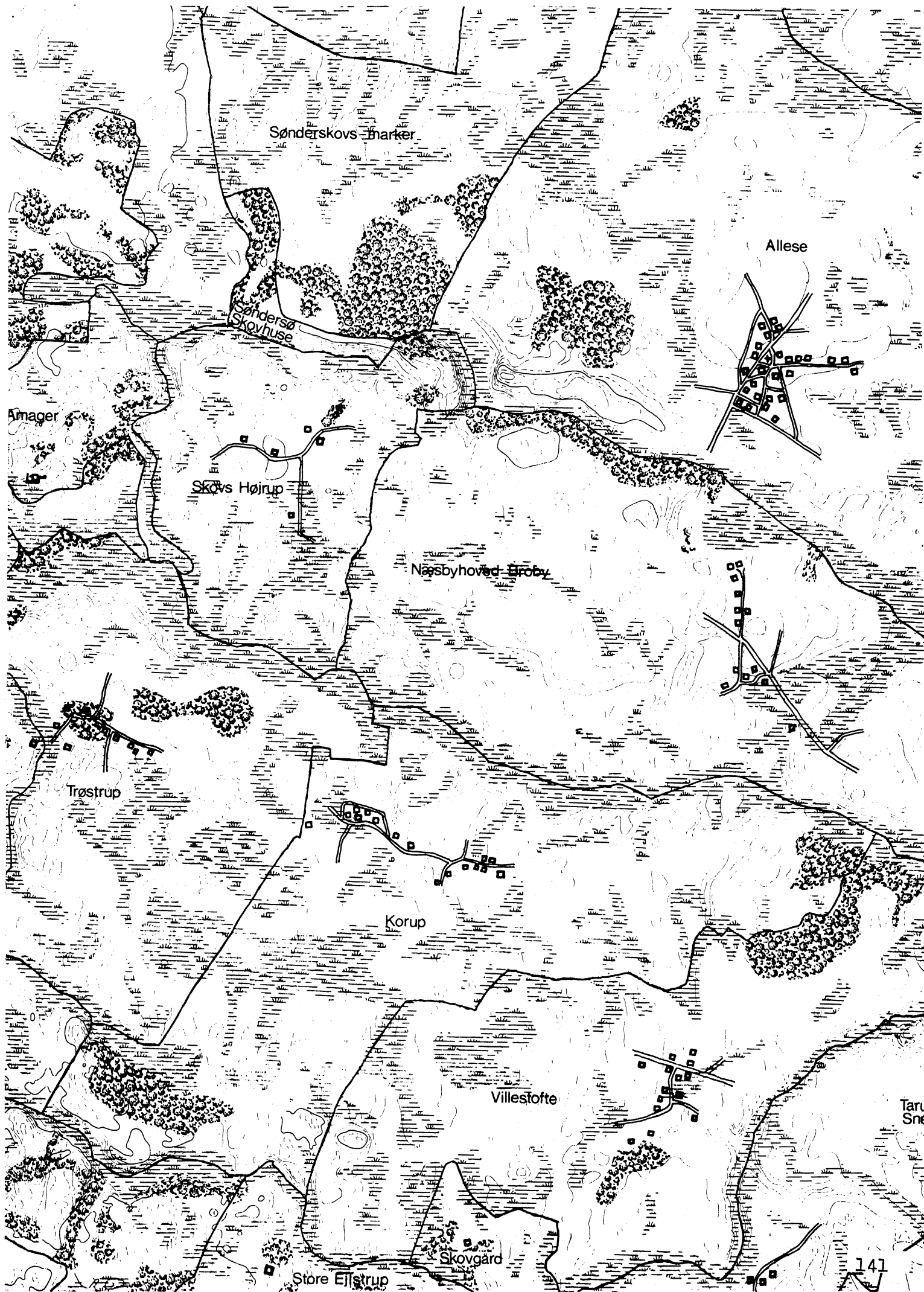
Skovs Højrup

026

rsf







Sønderskovs Marker

Allese

Sønder sø Skovhuse

Amager

Skovs Højrup

Næsbyhoved Broby

Trøstrup

Korup

Viljestofte

Skovgård

Store Ejlstrup

Taru Sne

BRÆNDEKILDE

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------------

Navn: Brændekilde	Navnetype:
---------------------------------	-------------------

Bemærkninger: Brændekilde er nævnt første gang i 1383 i formen Brenkil. Efterleddet er substantivet "kil", som betyder "tilspidset, oprindelig kileformet terrænformation". Forleddet er participiet "brænd", som kommer af verbet "brænna", som senere er omtydet til substantivet "brænde". Byen har sikkert navn "af Skoven, som Arent Berentsen i Danmarks frugtbare Herlighed T.I. side 219 melder, fordum at være brændt til Kull, så at der nu allene er Under-Skov."

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Brændekilde er en kirkeby.

Historiske tildragelser: I Brændekilde sogn fødtes 1787 sprogforskeren Rasmus Rask (mindesmærke med indskrift rejst 1887 på tomten af hans fødehus), 1857 maleren H. A. Brændekilde, 1862 underofficeren, redaktør Rasmus Christiansen.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slyngget vejby.

Bebyggelsen ligger på begge sider af en meget slynget vej. Fra denne vej går der 3 veje ud henholdsvis mod nord, vest og syd, hvorpå der også findes bebyggelse. Kirken ligger på det højeste punkt. Der findes ikke nogen decideret bebyggelseskoncentration i byen.

b. Placering i forhold til by-marken Bymarken har form som en ret vinkel. Landsbyen

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

er plateaurandorienteret på overgangen til dødislandskabet.

c. Udsiftning

år: 1787 figur: Blokudsiftning, bestående af mange små rektangulære blokke.

d. Udflytning antal: 1.

- ved udsiftningen
 efter udsiftningen

En del gårde er nyoprettet i bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: Trevangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 5

Dyrkningsfællesskab med Bellinge.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette og gruslængdebakker i det centralfynske område.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskv.grus og sand og diluv. lagdelt sand.

naturlig afgrænsning: Med bæk og skov mod syd og vest.

- overvejende agerjord.
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

RELIKT-VURDERING

<p>a. By-tomten</p> <p><input type="checkbox"/> velbevaret <input type="checkbox"/> opløst</p> <p><input checked="" type="checkbox"/> delvis bevaret <input type="checkbox"/> opløst og nybebygget</p> <p>Langt de fleste gårde ligger på deres oprindelige pladser (under 5% er udflyttet). Et større område midt i byen er blevet bebygget med parcelhuse. Vejnettet er stort set uforandret, mens skellene kun er bevaret i et vist omfang.</p>		
<p>b. Skelsystem</p> <p><input type="checkbox"/> vangesystemets hegn <input checked="" type="checkbox"/> udskiftningshegnene <input type="checkbox"/> intet af betydning</p> <p>Kun en del bevaret.</p>		
<p>c. Ressourceområde</p> <p><input type="checkbox"/> større engareal <input type="checkbox"/> større skovareal <input type="checkbox"/> uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald</p> <p><input type="checkbox"/> større overdrevsareal <input checked="" type="checkbox"/> størsteparten opdyrket</p>		

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------------

STATISTIK

Areal: 788 ha, heraf opdyrket 1688: 64%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	133	179	139				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	22	20 ^x	20 ^x	20	19	30	30
Huse:			1		12		
Huse m/ jord:				1		17	29
Huse u/ jord:				4		8	29
I alt:	22	20	21	25	31	55	88
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(37)	1664	5	7	7	7,0		
(45)	1688	2	7	11	9,0		
	1844	13	13	4			
	1903	17	9	4			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	157	329	353			
	Børn:	59	164	118			
	I alt:	216	493	471			

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			14	1			6	
1844	30	25						
1903	30	58						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 788 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 64%. Som følge heraf er 1688 hartkornet (179 tdr.) højt i forhold til arealet, og det nedsættes i 1844 til 139 tdr. hartkorn. Landgildniveauet i 1664 er overraskende lavt. Ejerlavsgrænserne mod vest og syd følger Borreby Møllebæk, medens det retlinjede skel mod øst til Bellinge sandsynligvis først er fastlagt ved udskiftningen, idet de to byer åbenbart havde dyrkningsfællesskab. Brændekilde er placeret på overgangen til dødislandskabets skovbygd område, og i 1600-tallet klagedes flere gange over, at byens skove var brændt til kul eller forhuggede. I det kuperede skovterræn mod nord er der blevet plads til en række enkeltgårde.

Ved skifte i Ulfeldt-familien i 1383 fordeltes fem gårde i Brændekilde. Godset (nu seks gårde) var endnu samlet ved skiftet efter fru Johanne af Vemmetofte i 1472. I 1664 var adelens andel stadig 6 gårde. Hovedparten af byen tilhørte dog i senmiddelalderen Dalum Kloster, der i 1533 ejede 12 gårde, medens der samtidig under kronlenet Næsbyhoved lå én gård og ét hus. I enevældstiden var Dalum Kloster i en 50-årig periode på adelige hænder, men generhvervedes så og udlagdes som ryttergods indtil den store krongodsauktion i 1764. Overgangen til selveje forløb herefter hurtigt. I 1802 var 18 af sognets gårde i selveje og processen var helt afsluttet i 1844.

Antallet af gårde synes svagt vigende fra 1511 til 1774. I 1690 nævnes det, at fire bol (smågårde) i byen er lagt sammen til to gårde. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang. Hustallet vokser i normalt omfang fra 1688 til 1903, ligesom det er tilfældet for befolkningstallet. Det skal dog bemærkes, at befolkningstallet allerede kulminerer tidligt, som følge af den hurtige overgang til selveje.

Som følge af den høje dyrkningsprocent var gårdene målt i 1688 hartkorn ret store. Der synes aldrig at have været foretaget egalisering i byen.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

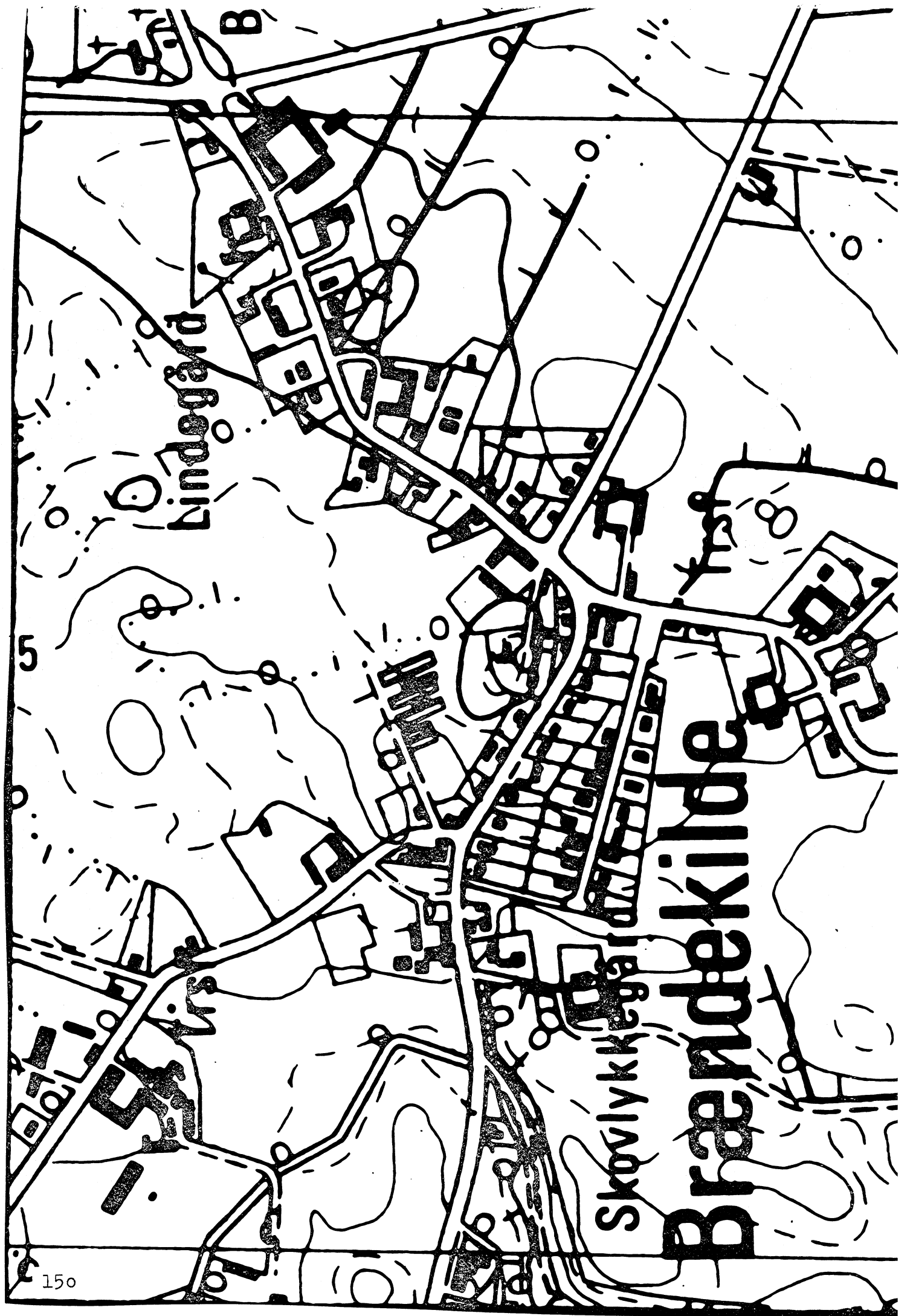
Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

- 1) Anlægstype - Den store kirke-adelby er placeret på overgangen til dødislandskabets skovbygd, omend ejerlavets skove allerede var stærkt vigende i 1600-tallet. Byen er placeret som centralby med agerorientering. Opdyrkningsprocenten var i 1688 meget høj og byen havde treårig rotation og formentlig dyrkningsfællesskab med Bellinge. Byformen er slynget vejby i en ret uregelmæssig form, som det er typisk for skovbygden.
- 2) Udviklingstype - Byen domineredes fra senmiddelalderen af Dalum Kloster, der ved reformationen overgik til kronen og en tid fungerede som ryttergods. Overgangen til selveje forløb hurtigt og fulgtes af en ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en jævnt almindelig udvikling.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

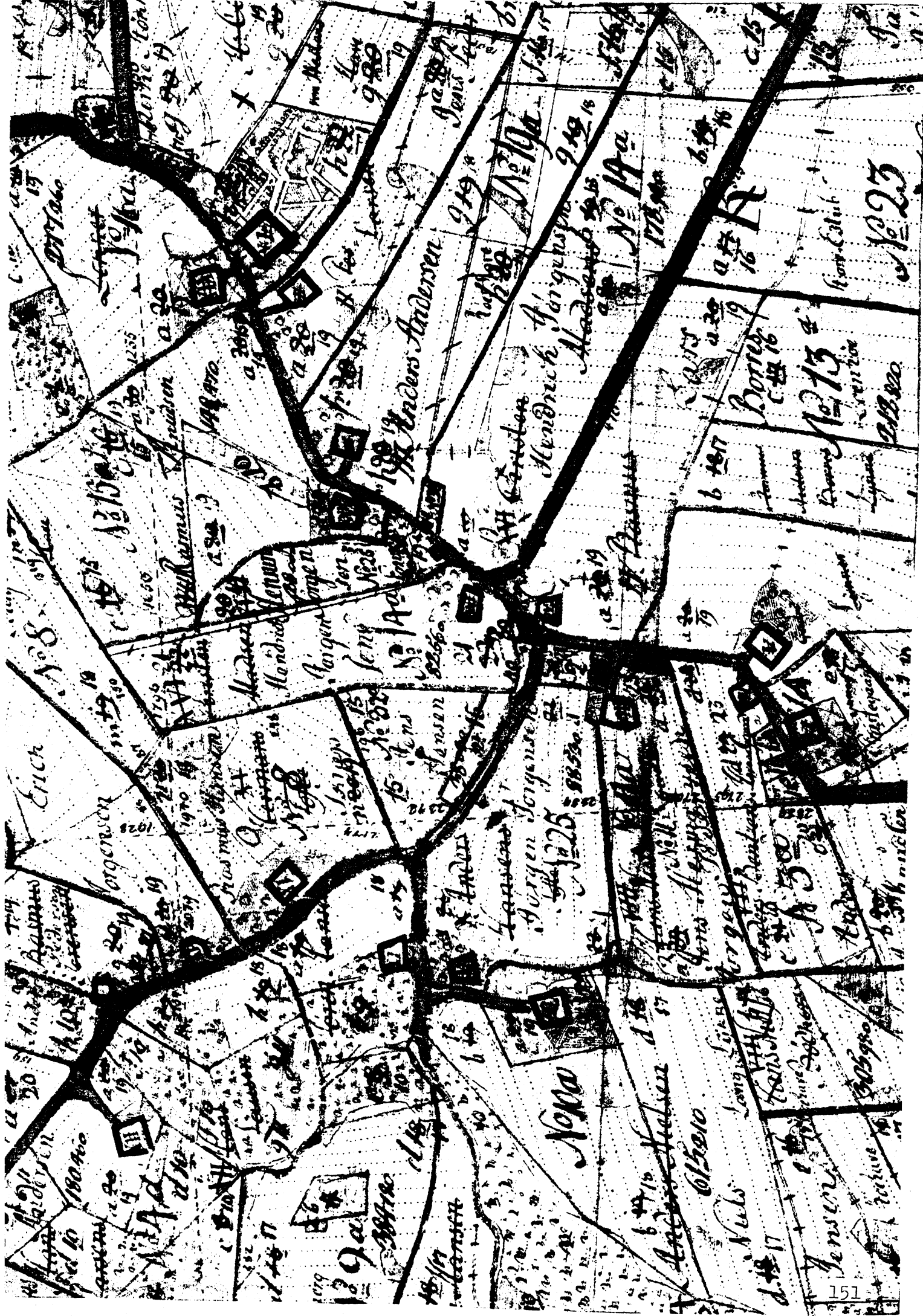
- 1) Bytomten er delvis bevaret, idet et større område med parcelhuse er kommet til.
- 2) Kulturlandskabet er præget af en næsten total opdyrkning.
- 3) Særlige relikter: kirke, mindsten for Rasmus Chr. Rask. *Rydskole*
- 4) Arkæologiske interesser: -



Lindogård

Skovlykkegården

Brændekilde





HJALLESE

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Hjallese	Navnetype: -løse.
--------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Hjallese er nævnt første gang Simon bisp i Odense - 1186 i formen Hielløse. Forleddet er sandsynligvis "hjald". Det kan ikke afgøres hvad "hjald" i Hjallese betyder, men måske betyder det "fjæl, bræt", muligvis hentydende til det materiale hegn er lavet af. Efterleddet er "-løse" som muligvis betyder "eng, overdrev". Bebyggelsesnavne på -løse anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Hjallese er oprindelig en kirkeby, men kirken blev nedlagt i anden halvdel af 1500-tallet.

Historiske tildragelser:

I Dalum sogn fødtes 1731 bladudgiveren, forfatter Chr. Gormsen Biering. 1828 journalisten og diplomaten Jens Julius Hansen, 1828 fabrikanten Hans Demant.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
----------	-------------------	--------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Regulert vejby. (!)

Gårdene ligger systematisk på begge sider af den øst-vest gående bygade med ringe indbyrdes afstand. Landsbytomten ligger på en lav bakkekam mellem to vådområder ved Odense å. Ca. 500 m syd for Hjallesø ligger Hjallesø Torp på to gårde.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Vådområder syd og vest for landsbytomten.

c. Udskiftning

år: 1781/1796 figur: Blokudskiftning. Hjallesø Hestehave er kamudskiftet.

d. Udflytning

ved udskiftningen 5 ved udskiftningen.
 efter udskiftningen 12 gårde synes forsvunden.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: Trevangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med ekstra marg. smeltevandsdale. Tilhører "Sletten".

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand samt mindre forekomster af tørv.

naturlig afgrænsning: Ikke mod nordøst og syd.sydvest.

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
----------	-------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

<p>a. By-tomten</p> <p><input type="checkbox"/> velbevaret <input type="checkbox"/> opløst</p> <p><input type="checkbox"/> delvis bevaret <input checked="" type="checkbox"/> opløst og nybebygget</p> <p>Mindre end 40% af gårdene ligger på deres oprindelige tofter. Hele landsbytomten er bebygget med parcelhuse, boligkareer og erhvervsvirksomheder.</p>		
<p>b. Skelsystem</p> <p><input type="checkbox"/> vangesystemets hegn <input type="checkbox"/> udskiftningshegnene <input checked="" type="checkbox"/> intet af betydning</p>		
<p>c. Ressourceområde</p> <p><input type="checkbox"/> større engareal <input type="checkbox"/> større skovareal <input type="checkbox"/> uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald</p> <p><input type="checkbox"/> større overdrevarsareal <input type="checkbox"/> størsteparten opdyrket</p> <p>Størsteparten af ressourceområdet er bebygget. Kun mod nordøst og øst findes der stadig landbrugsarealer. Længst mod øst-sydøst er der bevaret vådområder og skovpartier.</p>		

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
----------	-------------------	--------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 826 ha, heraf opdyrket 1688: 56%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	220	191	165				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	20	20	21	21	22	26	30
Huse:	2		6		12		
Huse m/ jord:				2		23	65
Huse u/ jord:				3		1	48
I alt:	22	20	27	26	34	50	143
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(87) 1664	1		20	9,6			
(95) 1688	1	1	19	9,0			
1844	9	17					
1903	18	10	2				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	150	259	571				
Børn:	102	110	244				
I alt:	252	369	815				

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
-----------------	-------------------	--------------------	----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			21	6				
1844	18	12			8	12		
1903	30	113						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 826 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 56%. Ejerlavet var på udskiftningstiden skovløst, men indeholdt store engpartier. Ejerlavet vurderedes i 1688 til 191 tdr. hartkorn og i 1844 til 165 tdr. hartkorn. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. Ejerlavet omslutter flere naturligt afgrænsede ressourceområder, hvilket bebyggelsen også bærer præg af, idet der syd for Hjallesø ligger en mindre bebyggelse Hjallesø Torp, der allerede nævnes i 1600-tallet, men fortsat regnes som en integreret del af ejerlavet.

Allerede i 1100-tallet henlagdes den senere nedlagte kirke til Dalum Kloster. Klosteret ejede i 1533 19 gårde i byen, foruden et annexbol til Dalum præstegård. Efter reformationen overtog kronen klosteret. Fra 1662 til 1718 var klostergodset på private hænder, men overgik herefter til kronen igen og udlagdes som ryttergods. Kronens gods bortauktioneredes i 1764, hvor Christiansdal (Dalum Kloster) genopstod som privat hovedgård. Endnu i 1844 var en væsentlig del af byen fæstegods, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde synes svagt stigende fra 1511 til 1774, hvorefter overgangen til selveje ledsages af gårdvækst i normalt omfang. Husvæksten forløber ligeledes i normale baner frem til 1844, men ekspanderer voldsomt frem til 1903 i forbindelse med fremvæksten af en forstadsbebyggelse til Odense. På lignende vis er befolkningsvæksten voldsom fra 1845 til 1901. I dag udgør Hjallesø en integreret del af Odense by.

Gårdene i Hjallesø var i 1688 meget store. Byen egaliseredes allerede mellem 1533 og 1587, og den egaliserede grundstruktur kan endnu spores i 1844.

I Hjallesø kirke valgtes Chr. III til konge af den fynske adel d. 9. juli 1534. Kirken befaledes nedbrudt i 1555 og stenene brugtes til Hol-lufgårds opførelse.

En gammel rytterskole vidner om ryttertiden.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den store adelby af før-vikingetids navnetypen -løse var oprindelig kirkeby. Byen er centralplaceret i sit ejerlav men med engorientering. Hjallesø Torp syd for byen løsriver sig aldrig fra det interne fællesskab med moderbyen. Byformen er reguleret vejby. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Allerede fra 1100-tallet gjorde Dalum Kloster sig gældende i byen, som klosteret i hvert fald fra senmiddelalderen af var enebesidder i. Efter reformationen forblev byen under centraliserede besiddelsesforhold - i en periode som ryttergods - frem til overgangen til selveje. Som følge af disse forhold blev byen allerede egaliseret i 1500-tallet. Igennem de sidste hundrede år er ejerlavet blevet en del af Odense.

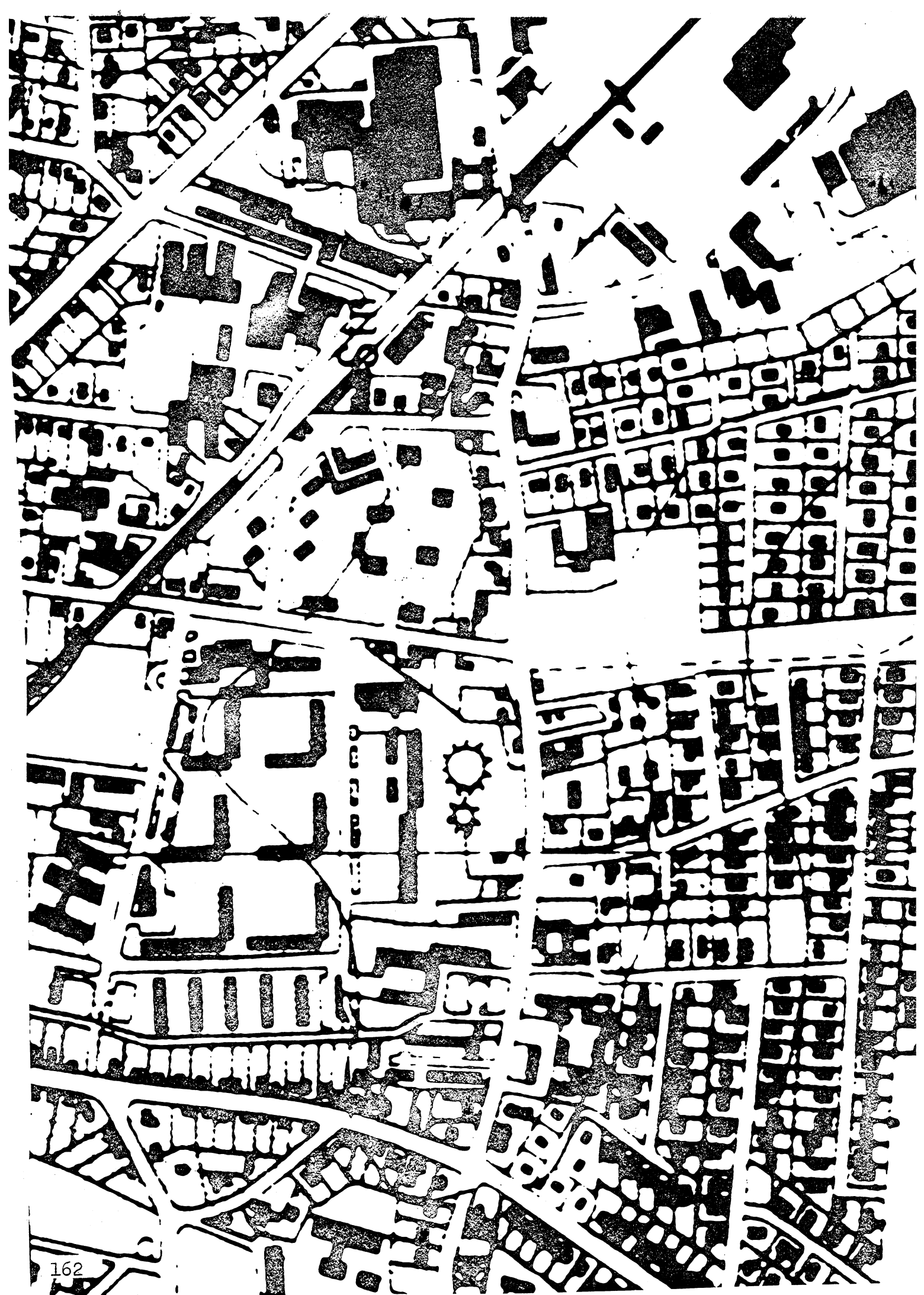
Historiske tildragelser.

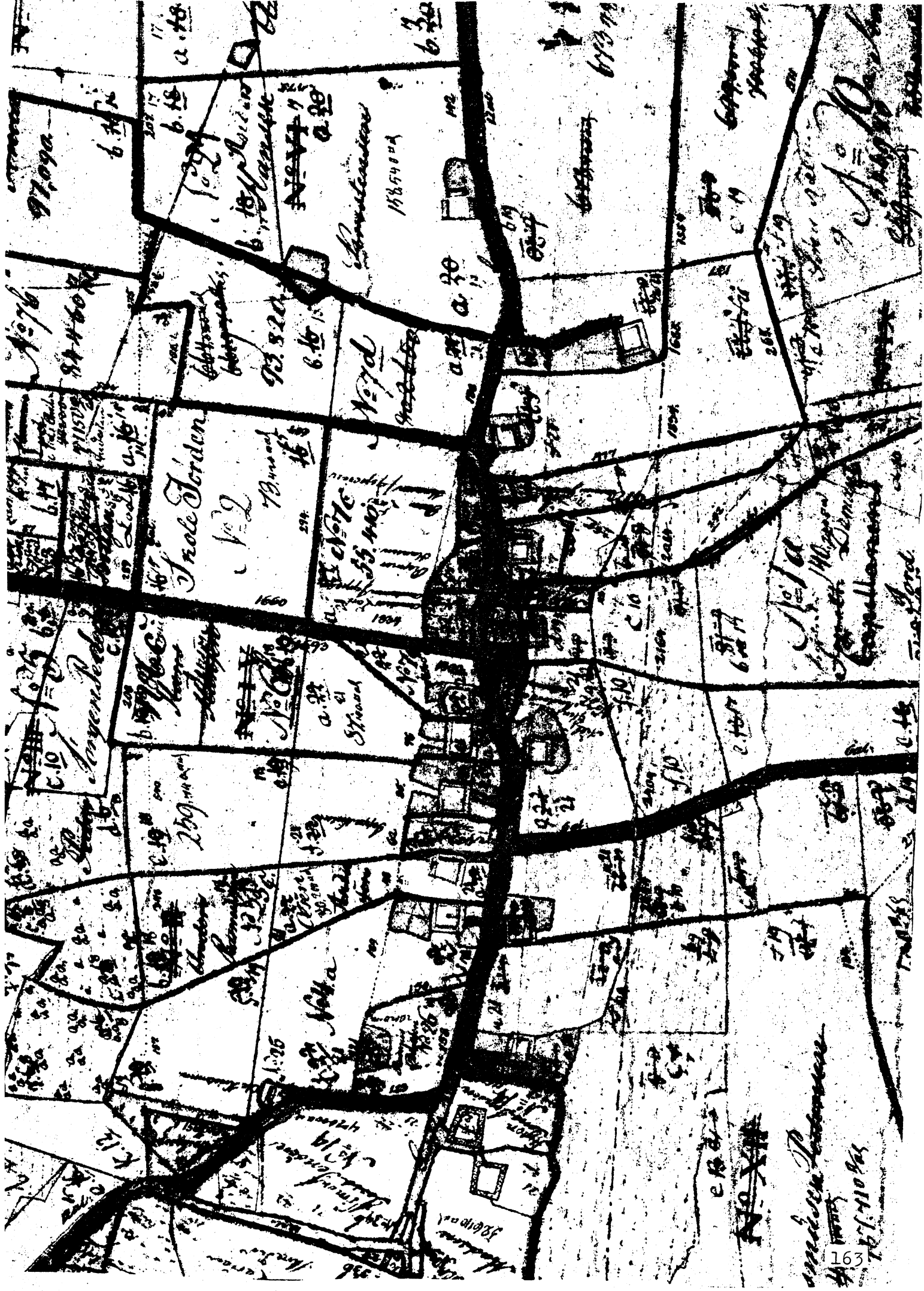
I den nedlagte Hjallesø kirke valgtes Chr. 3. til konge af den fynske adel.

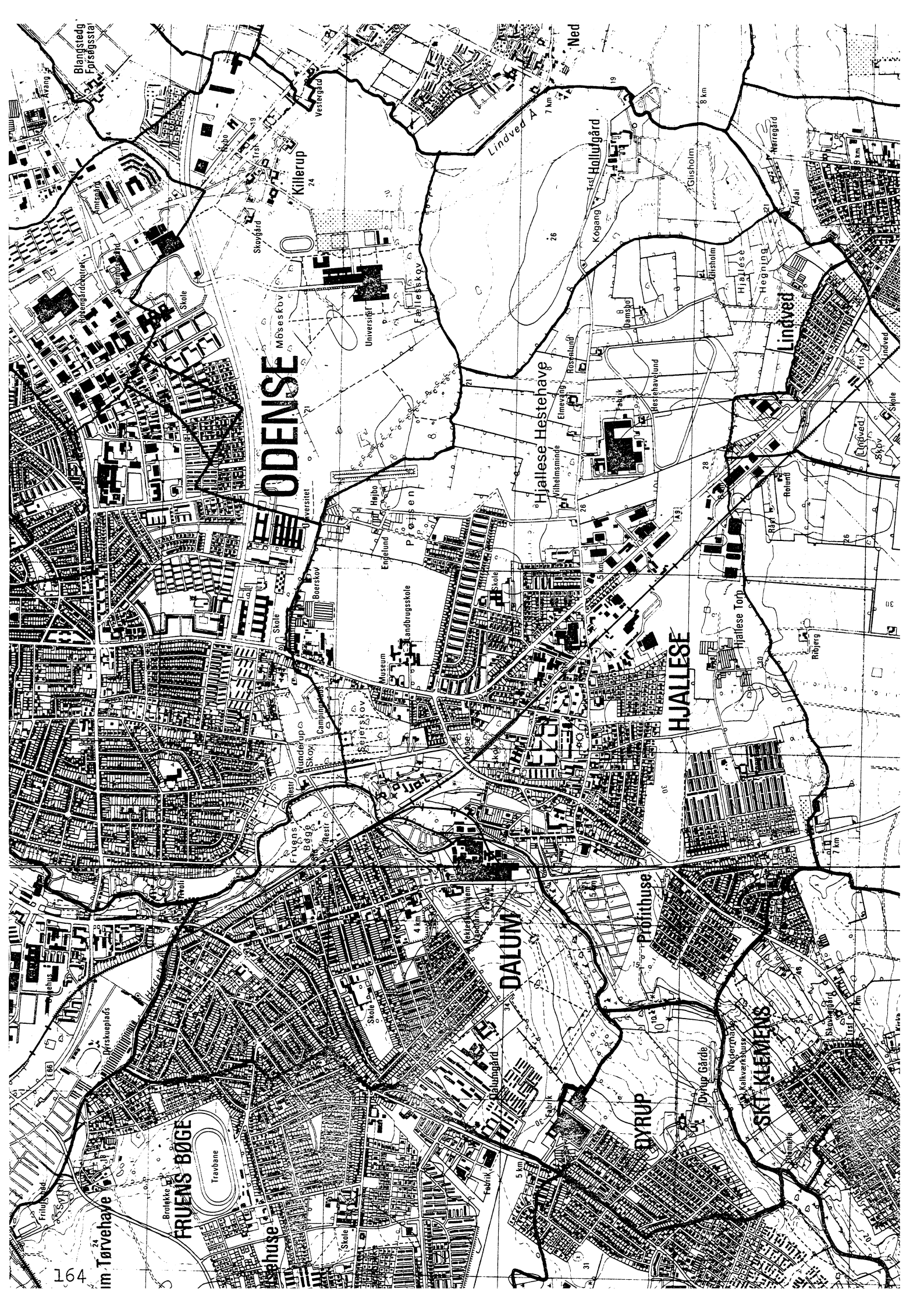
Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, hvis regulerede byform og egaliserede struktur viser hen til tidlig centraliserede besiddelsesforhold.

Relikt-vurdering: mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er totalt præget af nybyggeri, forstadsbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: rytterskole ^{medtaget 1879} (?) bystævne fra 1868.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Hjallesø kirke (udgravet i 1982).







ODENSE

HJALLESE

DALUM

FRUENS BØGE

DYRUP

SKT. KLEMENS



DAVINDE

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Davinde	Navnetype: -und
-------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Davinde er nævnt første gang 1397 i formen Daffwinge. Forleddet er sandsynligvis "davund", som betyder "fugtig". Efterleddet er "und", som betyder "forsynet med".

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Davinde er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Davinde findes et bystævne, som sandsynligvis er fra 1700-tallet. I Davinde Sogn fødtes 1806 politikeren Cornelius Petersen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten slynget-vejby

Bebyggelsen ligger tæt omkring bygaden, der danner en ret vinkel, hvor den ene del løber NV-SØ og den anden SV-NØ med kirken vest for skæringspunktet.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Blok med tilløb til stjerneudskiftning om landsbytomten.

d. Udflytning

- ved udskiftningen ca. 3.
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade og hedeslette

jordbund: Diluv. Morænegrus, sengle. ferskvandssand, moræneler med mindre tørvedannelser.

naturlig afgrænsning: Mod NV, N, NØ og Ø.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

velbevaret opløst

delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun få gårde synes flyttet. De tilkomne huse synes ikke at ændre landsbyens oprindelige form.

b. Skelsystem

vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En væsentlig del bevaret.

c. Ressourceområde

større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Mod nordøst synes et omfattende skov- og vådområde at være bevaret.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 732 ha., heraf opdyrket 1688: 39%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	120	98	90	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17 ⁺	14	16	15	14 ⁺	13	17
Huse:	1	7 [⊕]			14		
Huse m/ jord:				1		30	30
Huse u/ jord:			10	15			24
I alt:	18	21	26	31	28	43	71

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(44) 1664	1	9	6	7,5
(67) 1688	2	12	1	6,5
1844	2	11		
1903	9	8	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	108	208	233
Børn:	51	121	122
I alt:	159	329	355

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		13	10*	2	
1844	13	15				15		
1903	17	54						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 732 ha store ejerlav var i 1688 kun 39% opdyrket, formentlig på baggrund af de store vådområder nord og øst for byen. Ejerlavet takseredes i 1688 til 98 tdr. htk. og i 1844 til 90 tdr. Ejerlavet er, hvor muligt, naturligt afgrænset. Byen havde almindeligt trevangsbrug.

I senmiddelalderen synes besiddelsesforholdene i byen meget splittede. Der synes at være flere selvejergårde i byen, foruden 2 sognekirkegårde. Den indensogns hovedgård Sanderumgård oprettes sidst i det 16. årh, men omkring 1660 var det allerede lykkedes for den nye hovedgård at blive omtrent enebesidder i byen, der synes egaliseret inden udskiftningen. I 1844 var overgangen til selveje gennemført for gårdenes vedkommende.

Antallet af gårde synes forholdsvis stabilt fra 1511 til 1903 med et lavpunkt i 1844. Antallet af huse var allerede forholdsvis højt i 1688 og det stiger i næsten normalt omfang frem til 1903, ligesom befolkningstallet stiger i normalt omfang fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1688 af normal størrelse. Allerede fra 1500-tallet kendes en vandmølle i byen - bygningerne herfra blev i 1942 flyttet til den Fynske Landsby. Ved udskiftningen blev ikke udflyttet en eneste gård.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering: Stor interesse.

Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:

Særlig
interesse:

Landsbytypologisk vurdering:

- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Ejerlavets udstrækning er øjensynlig urørt af senere ændringer. Byformen er den almindelige slynget-vejby type i en regelmæssig og sluttet form. Landsbyen havde almindeligt trevangsbrug.
- 2) Udviklingstype. Landsbyens gårdtal er stort set stabilt fra 1511 til 1903, medens hustallets vækst følger de gængse mønstre.

Landsbyen blev ret sent underordnet en nabo-hovedgårds økonomi, og bortset fra en mulig egalisering synes forholdene ikke voldsomt påvirkende heraf.

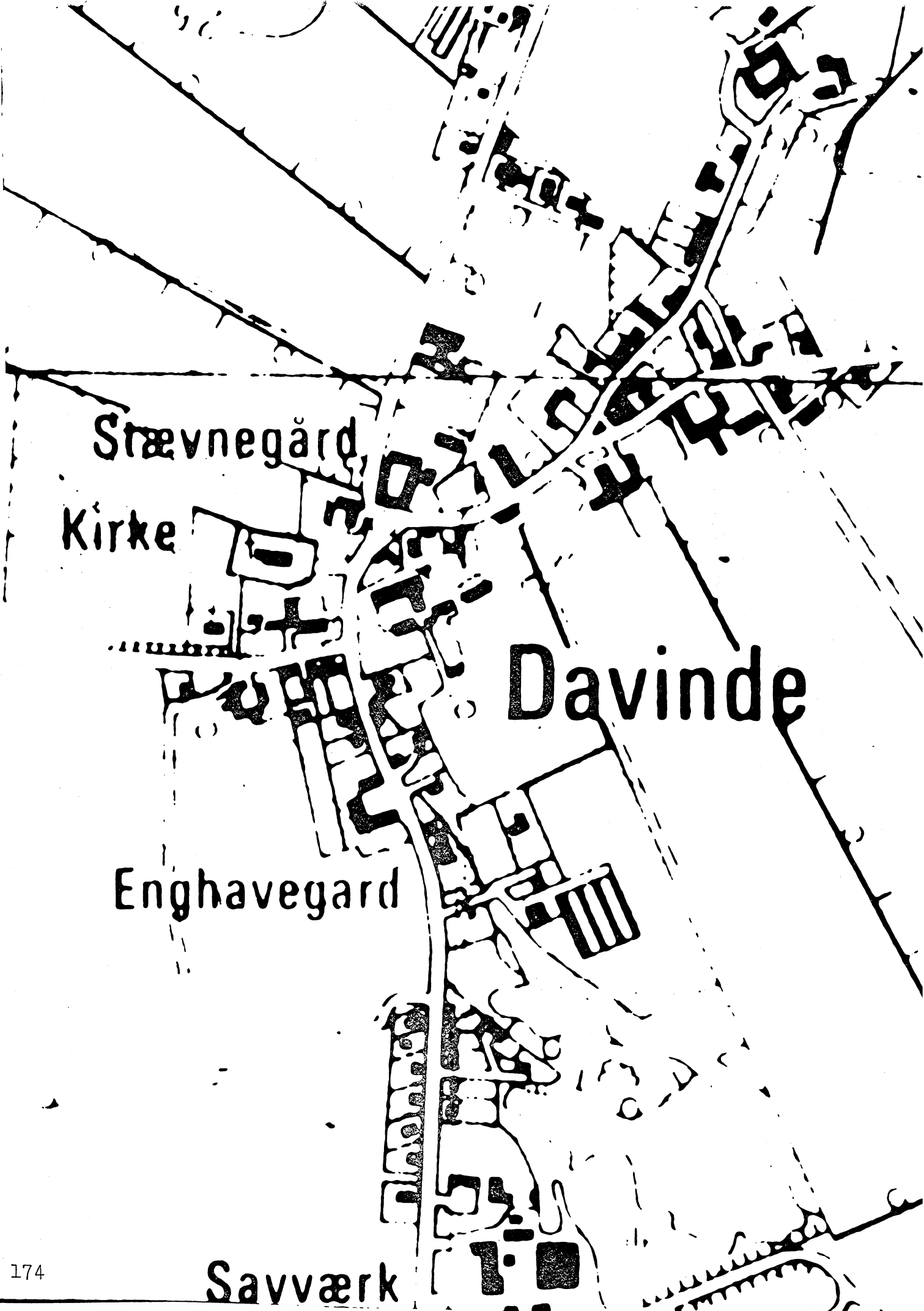
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype med en gangs træg slette-bys udvikling.

Vurdering: Stor interesse.

Relikt-vurdering:

- 1) Bytomten er forholdsvis godt bevaret med kun få udflyttede gårde og ret beskeden nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en væsentlig del af udskiftningshegnene samt et omfattende skov- og vådområde.
- 3) Særlige relikter: Kirken og et enestående 1700-tals bystævne.
- 4) Arkæologiske interesser: -

Vurdering: Stor interesse.



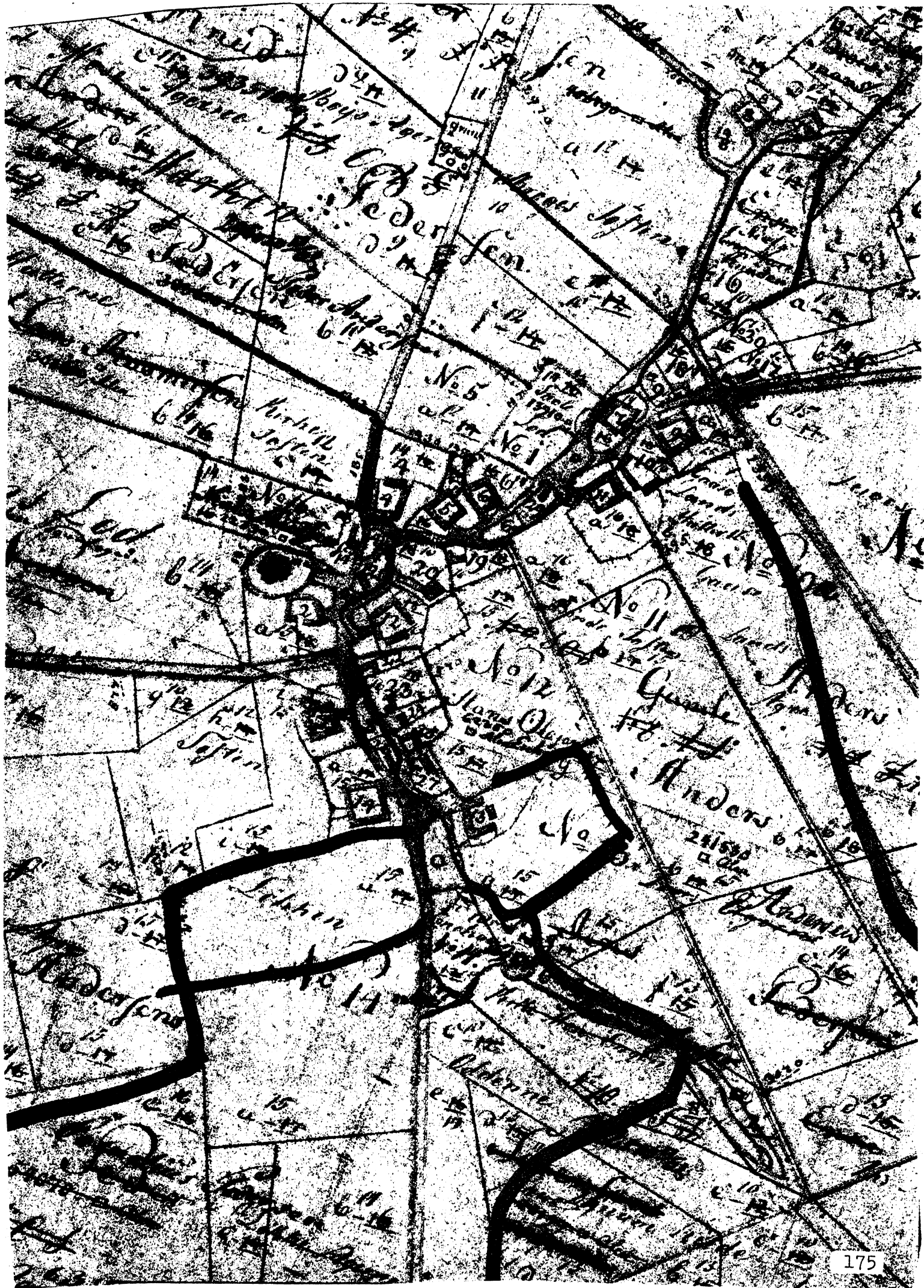
Strævnegård

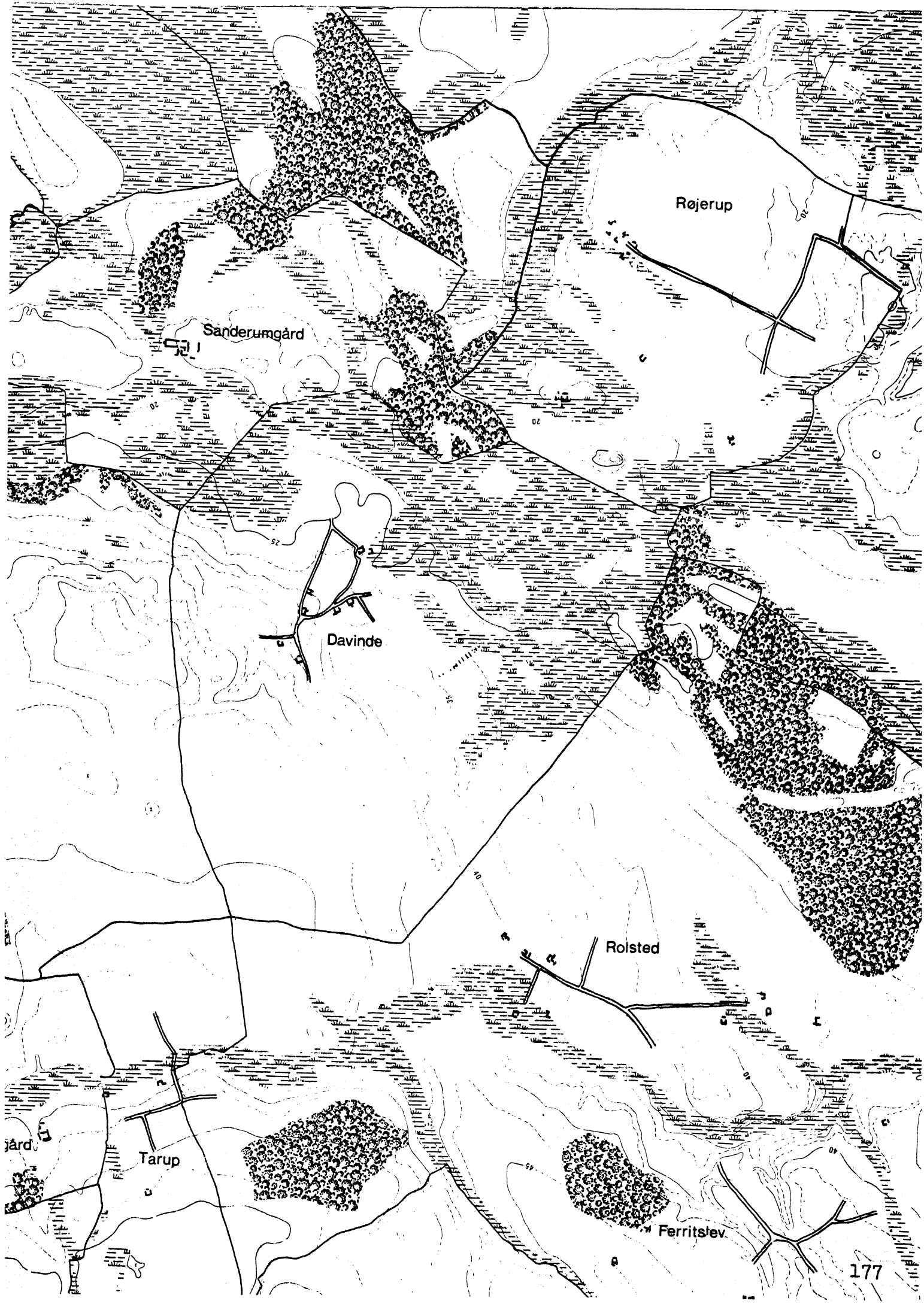
Kirke

Davinde

Enghavegard

Savværk





Røjerup

Sanderumgård

Davinde

Rolsted

Tarup

Ferritslev

FANGEL

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
-----------------	--------------------------	---------------------------	------------------------

Navn: Fangel	Navnetype:
----------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Fangel er nævnt første gang før 1340 i formen Fangell. Navnets oprindelse er ganske usikker. Som en mulighed kan nævnes, at det kan være et oprindeligt adjektiv "fangæl", dannet til substantivet "fang", som betyder "fangst, bytte" eller verbet "fange", og brugt som navn på den forbiflydende Odense Å.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Fangel er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I forbindelse med en stor træbevoksning midt i Fangel by plantedes 1940 en kongeeg (for Chr. X) og opsattes et bystævne, til dels af oprindelige stævnesten. I Fangel sogn fødtes 1877 cykelrytteren Thorvald Ellegaard. Ved Stensgård nær Odense Å en holm, kaldet Benholm med et alentykt lag hesteknogler (rakkerhule?). Sagnet sætter den i forbindelse med et stort slag i folkevandringstiden.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
----------	-------------------	--------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Godt og vel 50% af gårdene ligger på deres oprindelige tofter. Halvdelen af den gamle forte er bevaret, resten mod syd og vest er bebygget. De udflyttede gårde er blevet erstattet med huse. Desuden ligger der en del parcelhuse umiddelbart nord for den oprindelige landsbytomt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Halvdelen af vangesystemets hegn er bevaret. Der findes smårester af udskiftningshegnene omkring Tuemosegård, længst mod S.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12% fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Landskabet er præget af spredtliggende udflyttergårde. Større eng- og mosearealer er bevaret.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
-----------------	--------------------------	---------------------------	------------------------

STATISTIK

Areal: 1428 ha, heraf opdyrket: 57%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	254	331	231				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	34 *	34 *	35	34	32 *	43	51
Huse:		1	9		28		
Huse m/ jord:						28	63
Huse u/ jord:				10		8	53
I alt:	34	35	44	44	60	79	167
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(37) 1664	7	17	11	7,3			
(32) 1688	2	12	20	9,7			
1844	27	9	7				
1903	35	10	6				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	256	452	519				
Børn:	108	201	271				
I alt:	364	653	790				

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
-----------------	--------------------------	---------------------------	------------------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
	gårde	huse						
1664			31	6			4	3
1844	43	35						1
1903	50	116					1	

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1428 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 57%. Ejerlavet takseredes i 1684 til 331 tdr. hartkorn. Ved den endelige taksering i 1688 dog nedsat til 216 tdr. I 1844 var taksationen tilsvarende 231 tdr. hartkorn. Det meget store ejerlav, der overvejende er naturligt afgrænset, omfatter i virkeligheden en række topografi selvstændige bebyggelser som Tuemosegård (allerede nævnt 1533), Fangeltorp (nævnt 1558) Vestertorp og Borrebyhus. Imidlertid opfattes disse bebyggelser til stadighed som integrerede dele af moderejerlavet Fangel. Syd for Fangeltorp vidner et Gammeltoftenavn formentlig om en forgænger-bebyggelses placering.

I senmiddelalderen nævnes en væbnergård Fangelgård i byen. Hovedgården skødes til Skt. Knuds Kloster, der allerede før 1340 var i færd med at samle gods i byen. I 1473 erhvervede Mariager Kloster en gård i byen. Dalum Kloster ejede i 1533 13 gårde og ét hus i Fangel, medens der samtidig under Odensegård len opføres fire selvejere, to huse foruden herligheden til to kirketjenergårde. Med reformationen blev kronen således den altdominerende besidder i byen. Overgangen til selveje forløb ret hurtigt. I 1802 var 16 gårde og 5 huse på selvejerhænder. I 1844 var overgangen til selveje stort set slut.

Antallet af gårde synes konstant fra 1511 til 1688 og falder herefter tilsyneladende svagt fra 1688 til 1774. Overgangen til selveje ledsages af gårdvækst i normalt omfang. På tilsvarende vis vokser hus og befolkningstal i normalt omfang igennem det 19. årh.

Det store ejerlavs gårde fordeler sig størrelsesmæssigt over et meget bredt hartkornsinterval, der synes aldrig at være foretaget egalisering.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
-----------------	-------------------	--------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Byen havde 4 vange men almindeligt trevangsbrug. I virkeligheden rummer det store ejerlav flere i topografisk henseende selvstændige bebyggelser - torper og enkeltgårde - som imidlertid opfattes som en integreret del af moderejerlavet. I ejerlavet forekommer tillige en Gammeltofte.

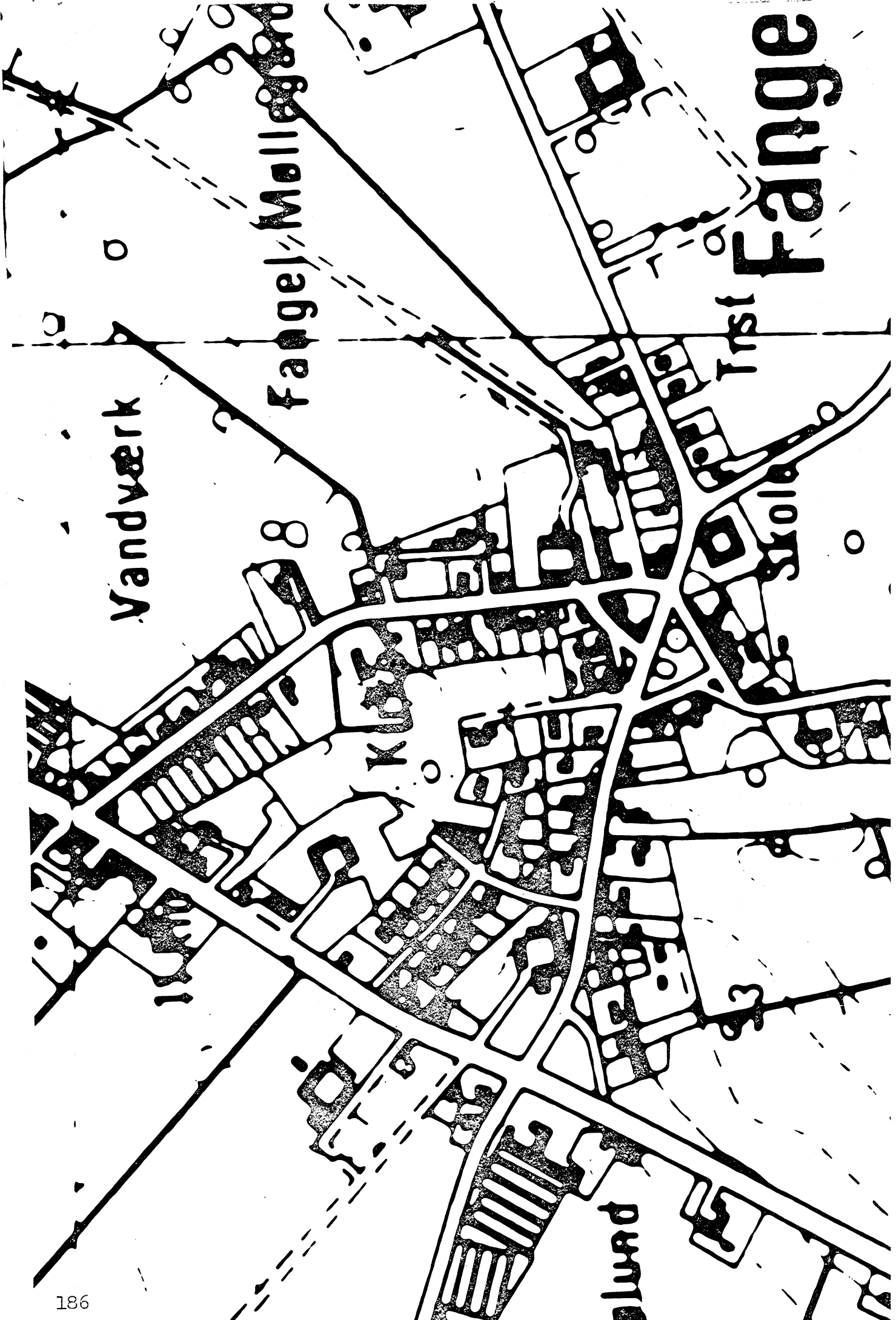
2) Udviklingstype.

Ejerlavet var fra senmiddelalderen domineret af gejstlige besiddere og efter reformationen af kronen. Udviklingen i byen er ret træg og følger i det store hele de gængse mønstre.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en speciel og interessant ejerlavsopdyrkning.

Relikt-vurdering: Stor interesse

- 1) Bytomten er delvist bevaret, men præget af en del parcelhusbyggeri.
- 2) Kulturlandskabet er præget af spredt-liggende udflyttergårde, men har bevaret store dele af hegnstrukturen samt større eng og mosearealer.
- 3) Særlige relikter: kirken. *fyllsætofte 1921 Københavnskensked*
- 4) Arkæologiske interesser: Tomt af Fangelgård? En Gammeltofte.



Vandværk

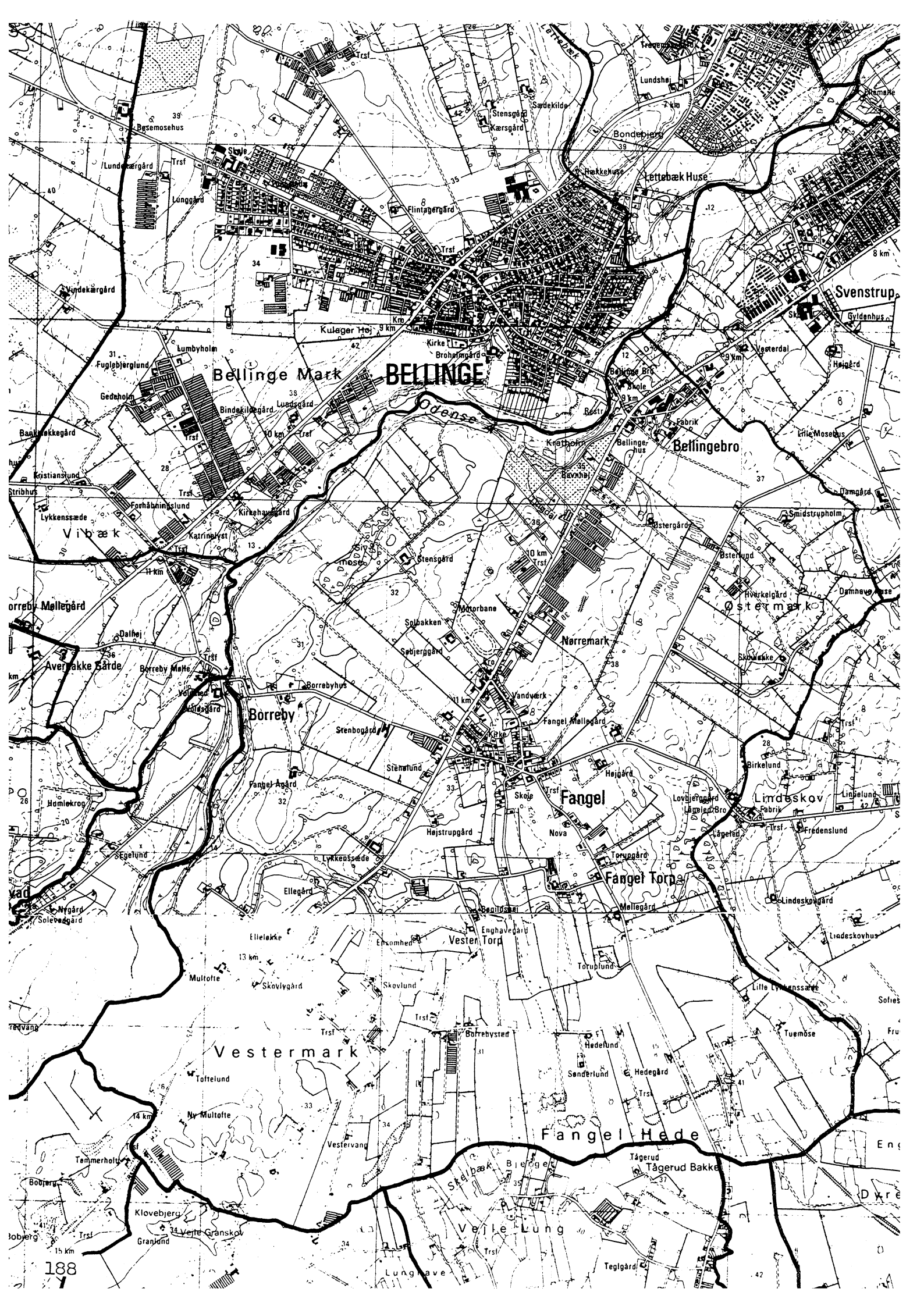
Fagel Møllegaard

Trst

Fange

skole

plud



BELLINGE

Bellinge Mark

Bellingebro

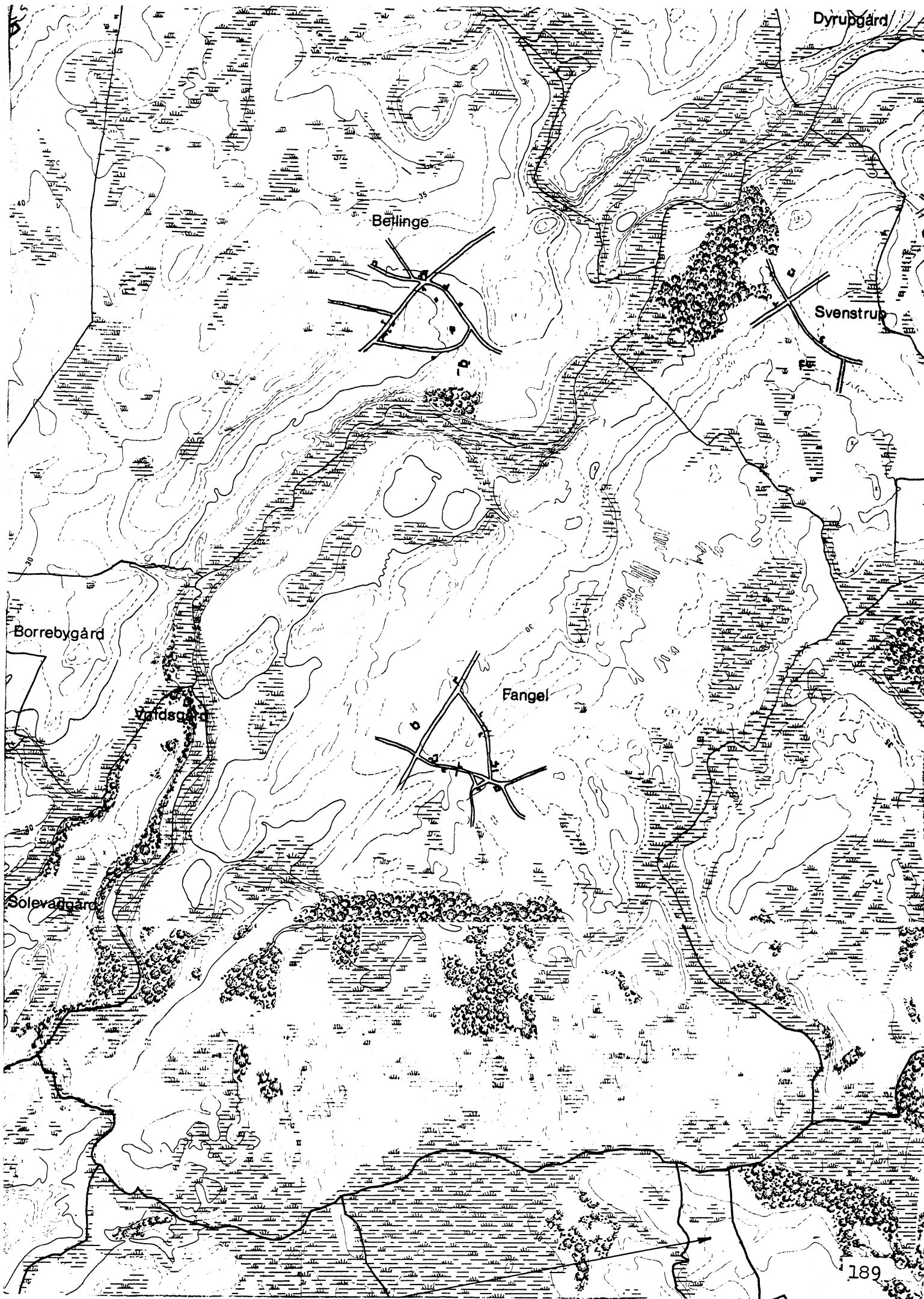
Borreby

Fangel

Vestermark

Fangel Hede

Vejle Lunge



BIRKUM

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Birkum	Navnetype: "-um"
----------------------------	--------------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Birkum er nævnt første gang 1398 i formen Birkum. Birkums oprindelse er ikke helt fastlagt. Navnet kan enten være et etledsnavn, som så er en form af "birki", som betyder birkebevoksning. Eller også er Birkum et toledsnavn, bestående af det samme "birki" som ovenfor og efterleddet er så -heim, som betyder "gård" eller "landsby".-</p>
--

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: på overgangen mellem vikingetid og middelalder
----------------------------------	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.</p>
--

<p>Historiske tildragelser:</p>
--

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten uregelmæssig vejfor-teby

Bebyggelsen ligger på 3 sider omkring en uregelmæssig gadeudvidelse. Endvidere strækker bebyggelsen sig langs to veje der udgår fra forten mod syd og vest.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Landsbyen ligger i det nordvestlige hjørne af bymarken, men alligevel med agerjord på alle 4 sider.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning skov og eng (nord for Tving) delt ud til alle bolsmænd i Tving & Birkum.

d. Udflytning

- ved udskiftningen ca. 9 gårde
 efter udskiftningen flyttet ud på bymarken.

ØKONOMI

Markfællesskab med Tving

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: moræneflade

jordbund: moræneler med mindre forekomster af stenet sand og sengle. ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod N reguleret v. oprettelsen af Fraugdegård og Sande-rumgård.

- overvejende
 overvejende agerjord med større indhold af skov og eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

7 af de 16 gårde er endnu bevaret på samme sted, men de ligger i periferien. I centrum af landsbyen er der bygget en fabrik og parcelhuse, hvoraf mange ligger på de gamle gårdes grund. En stor del af vejssystemet er dog intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

blokudskiftnings hegn stort set bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: Birkum og Tving: 664 ha, heraf opdyrket 1688: 67%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	142	130	140				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	14	9	15	16	15	31	29
Huse:	1				4		
Huse m/ jord:						47	45
Huse u/ jord:			1	2		3	40
I alt:	15	9	16	18	19	81	114
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(40) 1664	1		7		7		9,5
(50) 1688	2		8		6		8,1
1844	21		9		1		
1903	21		7		1		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	81		193		334+8		
Børn:	39		118		183+2		
I alt:	120		311		517+10		

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5	1	7		3	
1844	30	50				1	1	5
1903	29	85						

Udviklingsbeskrivelse:

Det 664 ha. store ejerlav, hvoraf i 1688 ikke mindre end 67% var opdyrket, er fælles for Birkum og udflytterbebyggelsen Tving, der indgår i dyrkningsfællesskab.

Sammenlagt takseredes de to byer i 1688 til 161 tdr. htk. og i 1844 til 140 tdr. Ejerlavets opdyrkning var således allerede i 1600-tallet vidt fremskredet. De to byer er på særegnen vist placeret i ejerlavets nordvestlige rand, men med agerorientering. Dette skyldes dog klart en udvidelse af Fraugdegårdsmarken hen over det oprindelige naturlige skel-forløb. De to byer havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

I 1400-tallet var en enkelt gård i byen i Billeslægtens eje, medens der blandt lodsejerne først i 1500-tallet optræder Dalum-kloster (1 gård), Odensebispen (1 gård), Søby-Søgård (2 gårde). Endelig fulgte med Fraugde-gård godset en enkelt gård i Birkum. Fraugdegård oprettedes som hovedgård i 1580, og under denne nabohovedgård hørte i 1664 7 gårde, medens resten stadig var delt på kronen og øvrige adelige besiddere. Det lykkes aldrig for Fraugdegård at samle byen og besiddelsesforholdene forblev spredte frem til udskiftningen. Overgangen til selveje forløb ret hurtig allerede i 1802 var der 6 selvejerbønder i byen og i 1844 var denne overgang stort set tilendebragt.

Antallet af gårde er stabilt fra 1511 til 1744, idet de 9 gårde i 1610 mandtallet blot afspejler de manglende skattefri hoveribønder - til indensogns hovedgårde.

I forbindelse med den hurtige overgang til selveje sker en voldsom ekspansion i gårdtallet i det 19. årh.'s første halvdel. Antallet af huse er usædvanlig lavt endnu i 1774, men ekspanderer herefter til normalt omfang i det 19. årh.. Den voldsomme vækst i det 19. årh. afspejler sig ligeledes i befolkningstallet dramatiske stigning.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store, men spredte sig over et stort hartkornsinterval. Byen synes aldrig udsat for reguleringer.

I 1610 nævnes en mølle med avl. Et bystævne med 20 sten er renoveret i 1880 og 1921.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Interesse

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

Landsbytypologisk vurdering:

Landsbytypologi.

- 1) Anlægstype. Den middelstore adelby har oprindelig været centralplaceret med agerorientering, men centralplaceringen er senere sløret ved udvidelsen af nabohovedgården Fraugdegård. Der er i ejerlavet anlagt en udflytterbebyggelse, Tving, som aldrig har fået særskilt ejerlav. Byformen er den uregelmæssige vejforteby. Landsbyen havde markfællesskab med Tving og almindeligt trevangsbrug.
- 2) Udviklingstype. På trods af naboskabet til Fraugdegård bliver byen aldrig i sin helhed samlet herunder, hvorfor påvirkningen - bortset fra arealinddragelse - er ret beskeden. Den hurtige overgang til selveje ledsages af en voldsom bebyggelses- og befolkningsvækst.

Samlet drejer det sig om en forholdvis almindelig anlægstype, der dog i nogen grad kan tjene som eksempel på torpudflytning og hovedgårds-ekspansion.

Vurdering: stor interesse.

Relikt-vurdering:

- 1) Bytomten er i overvejende grad opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er i dag stort set opdyrket. Blokudskiftningshegnene stort set bevaret.
- 3) Særlige relikter: Et bystævne.
- 4) Arkæologiske interesser: En mølletomt?.

Vurdering: interesse.

nyvegarna

Skole

43

Illegård -

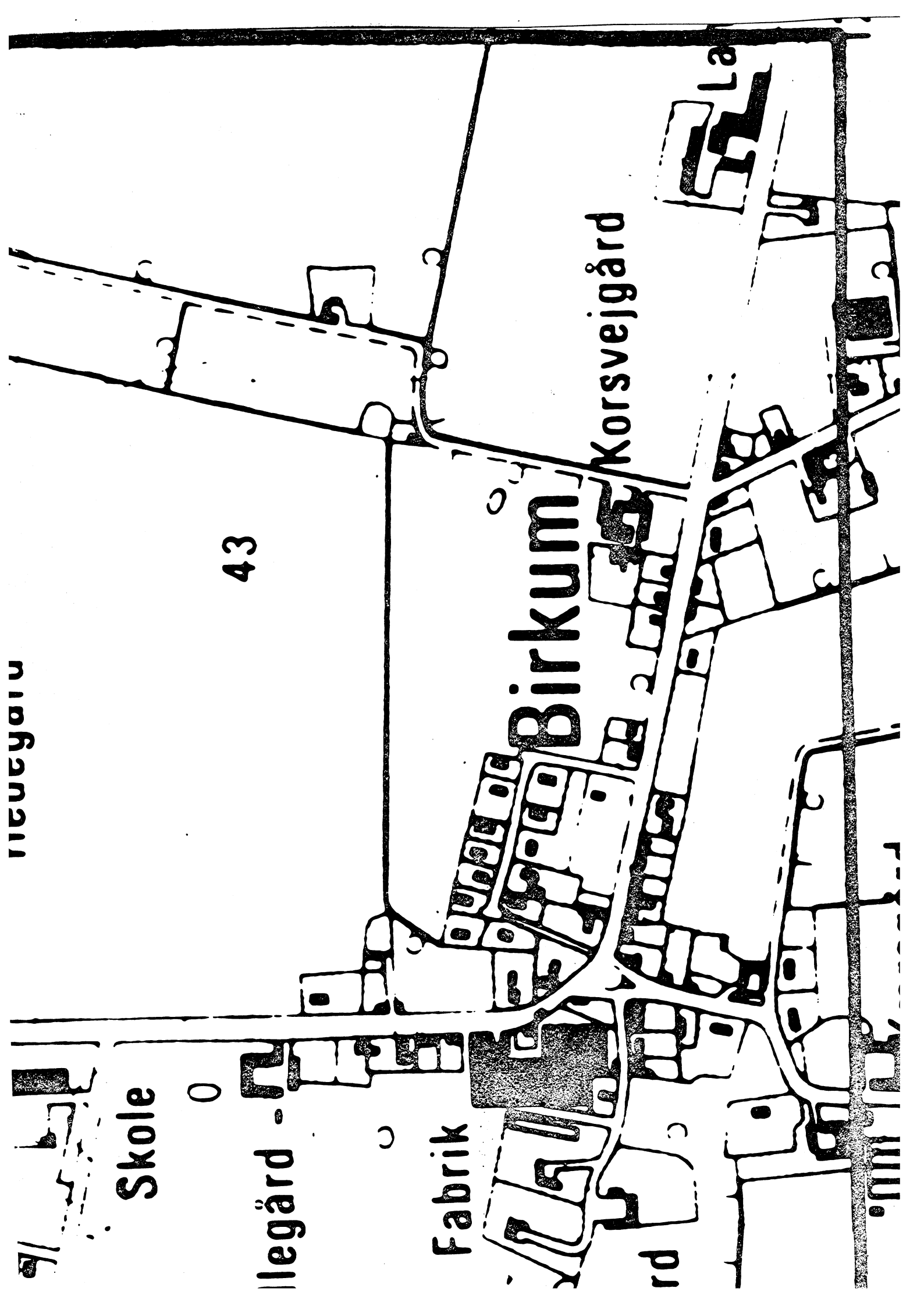
Fabrik

Birkum

Korsvejgård

La

rd





Kærby Mose

Vejrup Skov

Fraugde

Radby

Sanderupgård

Fraugdegård

Barmosé

Hakkehave

Allerup Torup

Davinde

Birkum

Kohave

Birkum

Kohave

Tarup

Rudevad

Sønder-Nærå

Torpegård

200



FRAUGDE

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Fraugde	Navnetype: -with.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Fraugde er nævnt første gang 1239 i formen Frauticæ. Forleddets oprindelse er usikker, men de mest sandsynlige muligheder er: "fragh", som betyder "meget omtalt, berømt", "fra", som sat i forbindelse med efterleddet -with, som betyder "skov", skulle give hele navnet betydningen "den fraskilte eller afsides beliggende skov". Stednavne på -with anses for at være dannet i middelalderen.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Fraugde er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Fraugde sogn fødtes 1816 landmanden Jens Hansen, 1868 politikerens statsrevisor L.D. Rasmussen, 1876 forfatteren Morten Korch.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 2 gårde tilbage. Den oprindelige landsbytomt bebygget med parcelhuse og Fraugde Plovfabrik.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

Landskabet præget af udflyttergårde og et ret stort parcelhuskvarter øst for den oprindelige landsby. Husmandskolonien Trellebjerg opstået mod NØ. grænsende op til F.Kærby.

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 484 ha, heraf opdyrket 1688: 62%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	157	112	98	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	18	8	17	15	15	21	22
Huse:	2	3			4		
Huse m/ jord:			1	2		35	31
Huse u/ jord:			4	4		6	37
I alt:	20	11	22	21	19	62	90

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(38)	1664	2	5	9	9,8
(53)	1688	2	9	4	7,4
	1844	13	8		
	1903	13	9	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	125	244	294
Børn:	60	129	110
I alt:	185	373	404

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5	2	11	3	1	
1844	21	29				12		
1903	22	68						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 484 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 62%. Omkring 1800 er ejerlavets indhold af eng-skov arealer da også beskedent. En del af forklaringen herpå ligger i, at hovedgården Fraugdegård har lagt beslag på disse ressourcer i ejerlavets sydlige del. Fraugdegård nævnes allerede fra 1397 og i 1544 synes den af størrelse at være omtrent 2-3 bøndergårde. Den fungerede imidlertid ikke som hovedgård i denne periode, men blev først oprettet som sådan i 1580. Antagelig i forbindelse hermed er ejerlavets sydlige del blevet skilt fra i et særligt ejerlav (enemærke), medens hovedgårdens videre ekspansion er forløbet mod syd over Birkum-Tving's marker. Fraugde bys tilbageblevne arealer takseredes i 1688 til 112 tdr. htk. og i 1844 til 98 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 ret højt. Byen havde almindeligt trevangsbrug i 1688. Byens besiddelsesforhold var meget spredte i senmiddelalderen. Skt. Knuds Kloster i Odense ejede kirken og mere end en gård i byen. Skt. Hans Kloster ejede en gård, Odensebispen 2 gårde, og Dalum Kloster 2 gårde. Med Fraugdegård fulgte i 1544 yderligere 6 gårde i byen, og i 1664 var Fraugdegårds andel steget til 11 gårde, medens kronen stort set besad resten. Allerede i 1797 blev frasalget af Fraugdegårds bøndergods påbegyndt, og i 1802 bemærkes det om de 12 selvejere, at de udstykkede af deres gårde til bosteder og huslodde, så at sognet om kort tid vil blive ukendeligt. En enkelt gård blev således udstykket i 6 brug a 1-2 tdr. htk.

Gårdtallet i 1511 synes relativt højt, men inkluderer givetvis Fraugdegård. Efter dennes oprettelse til hovedgård i 1580 svinder gårdtallet til 15/17, idet der i 1664 tallet er inkluderet to bol a 1,5 tdr. htk., der i 1688 takseredes som huse med jord. Antallet af gårde i 1610 afspejler blot de manglende skattefri hoveribønder til Fraugdegård. Fra 1774 til 1903 stiger gårdtallet i normalt omfang som følge af selvejergårdeudstykningsen. Hustallet synes alt for lavt i 1774. I hvertfald fandtes i 1802 ikke færre end 24 huse. I øvrigt overstiger væksten i hustallet igennem det 19. århundrede det normale, ligesom det er tilfældet for befolkningsvæksten.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store, og der synes aldrig at være foretaget egalisering i byen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby er randplaceret i sit ejerlav ned mod et større eng- og skovområde, der senere er udskilt som Fraugdegårds enemærke. Ejerlavet har oprindeligt været naturligt afgrænset mod syd, øst og nord. Navneendelsen "-ved" indicerede store skovarealer, men af disse ses kun meget ubetydelige rester omkring 1800. Navnet kan dog gå på det sammenhængende våd- og skovområde fra Allerup til Sanderumgård. Byformen er slynget-vejby i en regelmæssig og sluttet form med et interessant dobbeltgade forløb. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Trods tilstedeværelsen af en landsbyhovedgård synes besiddelsesforholdene fra senmiddelalder og op igennem nyere tid først langsomt at være blevet centraliseret, og bortset fra hovedgårdens udskiftning (og udflytning?) synes landsbyen ikke påvirket meget heraf. Den hurtige overgang til selveje ledsages af en voldsom bebyggelses- og befolkningsvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en interessant byform, hvis videre udvikling kun i begrænset omfang synes påvirket af en (mindre) landsbyhovedgårds tilstedeværelse.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst, nybebygget. Landsbyen har i dag bymæssig karakter.
- 2) Kulturlandskabet er stort set opdyrket og præget af store parcelhuskvarterer.

Der findes tillige to husmandskolonier.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: -



Kirkensminde

Kingsvang

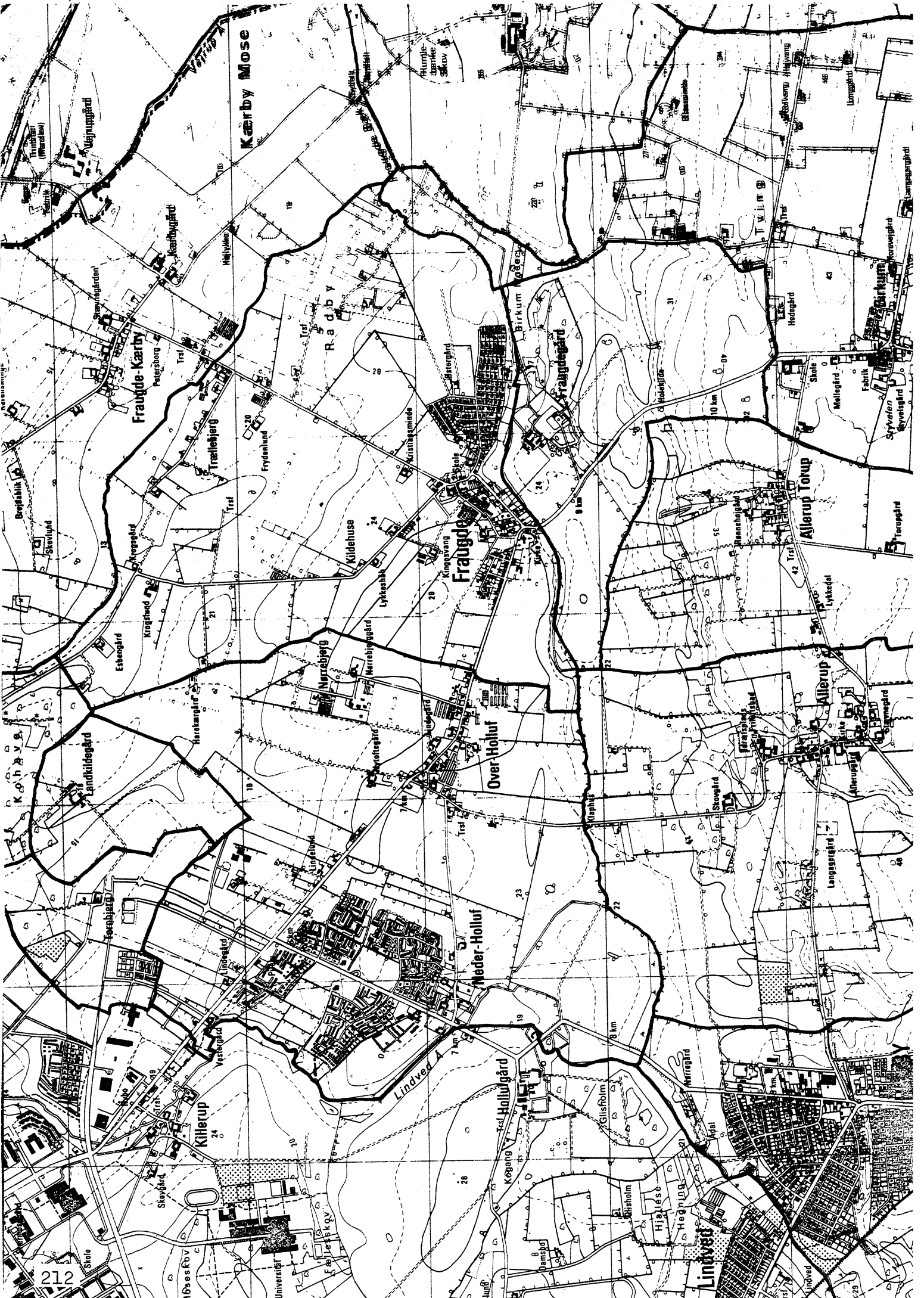
Skole

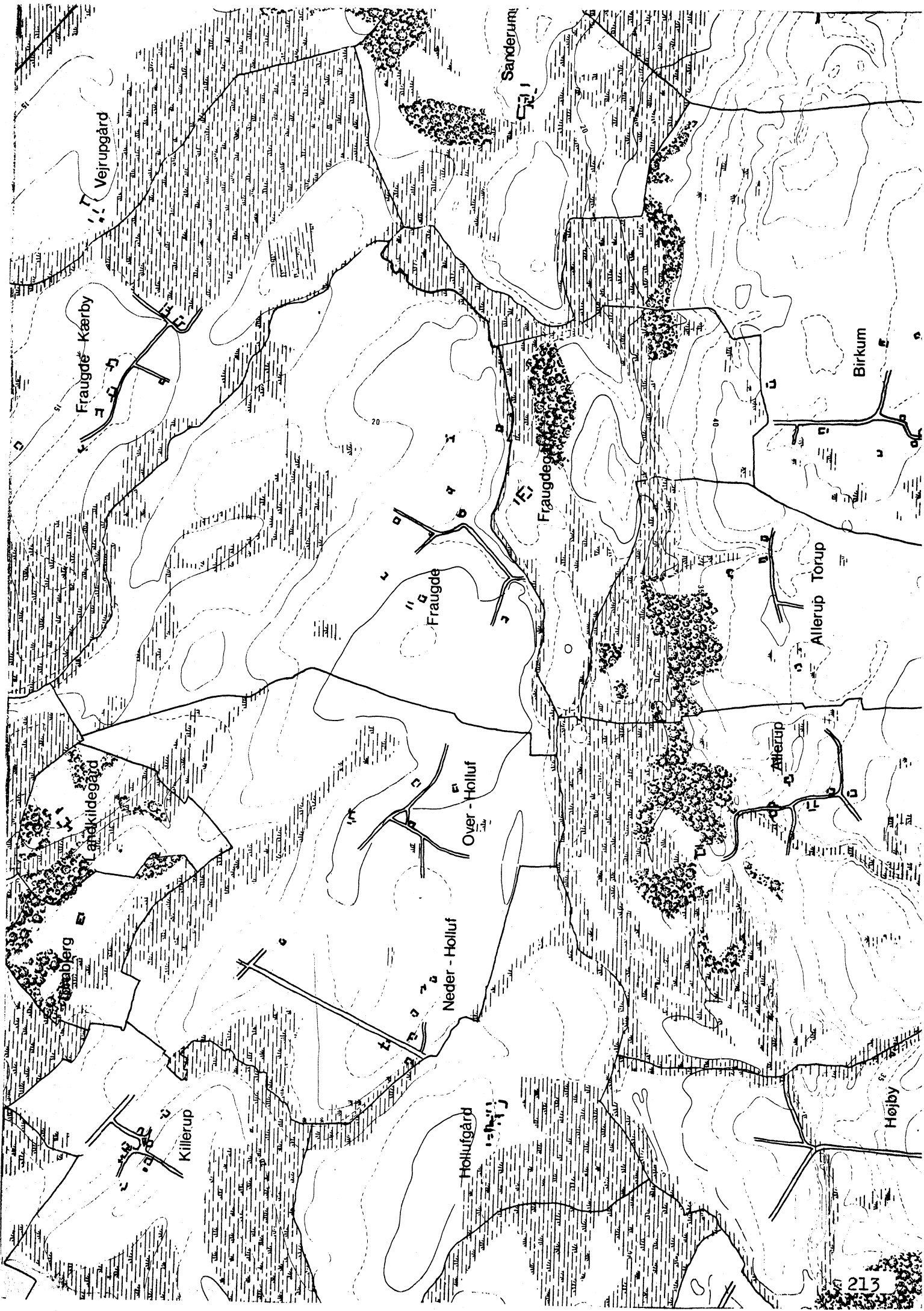
Fragdalen

Kirke

24







KÆRBY

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Kærby	Navnetype: -by
-----------------------	--------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Kærby er nævnt første gang 1319 i formen Cayerby. Forleddet er "kær", som skulle sigte til den store Kærby Mose nord for byen. Efterleddet er "-by", som betyder "landsby". Stednavne på -by anses for at være dannet i vikingetiden.</p>
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	---

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er dannet ved udflytning.</p>
--

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 524 ha, heraf opdyrket 1688: 39%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	155	87	100	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	11	3	13	15	10	12	12
Huse:			5		11		
Huse m/ jord:						15	8
Huse u/ jord:				3		1	18
I alt:	11	3	18	18	21	28	38

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(46) 1664	1	5	7	11,9
(47) (1:3:6) 1688	8	2	5	5,8
1844	2	5	5	
1903	3	4	5	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	110	145	139
Børn:	48	42	44
I alt:	158	187	183

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664				3	3		10	2
1844	11	6				3	1	7
1903	12	26						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 524 ha. store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 39%, som følge af de vidtstrakte engområder. Ejerlavet er stort set naturligt afgrænset på alle sider. Ejerlavet takserede i 1688 til 87 og i 1844 til 100 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Byen havde almindeligt trevangsbrug.

Allerede i 1397 omtales et højadels gods i Kærby, og Kærbygård omtales endnu med tilhørende hovbønder i 1511, men den var i 1589 blevet delt i 2 bøndergårde.

I 1664 var byen stort set ligeligt delt mellem Fraugdegård, Jerstrup, Hellerup og Vejrupgård. Sidstnævnte hovedgård var i 1802 største lodsejer. Byen rummede da 10 gårde, hvoraf kun en var i selveje, samt 9 huse med jord.

I 1844 var overgangen til selveje stort set tilendebragt for gårdenes vedkommende.

Antallet af gårde stiger med 2 fra 1511 til 1664 - formentlig i forbindelse med opløsningen af Kærbygård. Samtidig udvikles en småbrugsklasse i byen. I 1688 var der blandt gårdene 5 småbrug på 1-2 tdr. htk., hvoraf de 2 i 1664 skjuler sig under benævnelsen "hus". Muligvis er disse 5 småbrug også i 1774 blevet anset for huse. Når undtages disse tilsyneladende forskydninger er gårdtallet ret stabilt fra 1511 til 1903. Byen gennemlever med andre ord ikke den normale gårds-ekspansion i det 19. årh., hvorimod forholdet mellem antallet af gårde og huse udvikler sig normalt. I overensstemmelse med den beskedne bebyggelsesvækst stagnerer befolkningsvæksten meget tidligt.

Gårdstørrelsen i landsbyen fordeler sig over et meget stort interval, og landsbyen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af vikingetidnavne-typen -by er som typisk for området placeret på toppen af en af engområder naturligt afgrænset moræne. Byen er således centralplaceret med agerorientering.

Byformen er den almindelige slynget-vejby type. Byen havde almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Byen husede fra 1300-tallet og op til 1500-tallet en landsbyhovedgård, der dog var placeret nogle hundrede meter sydøst for landsbyen. Det lykkedes dog ikke for denne hovedgård at samle byen, og efter godsets opløsning forblev byen delt på flere lodsejere, hvoraf nabohovedgården Vejrup efterhånden blev den største. Udviklingen i det 19. århundrede er påfaldende træg.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis typeren og almindelig anlægstype, hvis videre udvikling i nogen grad influeres af godssystemet.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Bytomten er kun delvis bevaret, en række gårde er flyttet ud.

2) Kulturlandskabet er i dag næsten totalt opdyrket. Der er opstået en del nyere bebyggelser i ejerlavet. Udskiftningshegnene er delvis bevaret.

3) Særlige relikter: Et bystævne kendt fra 1849, renoveret i 1903.

Ved Kærbygård er spor af gårdens gl. voldsted, som har været omgivet af grave.

4) Arkæologiske interesser: -

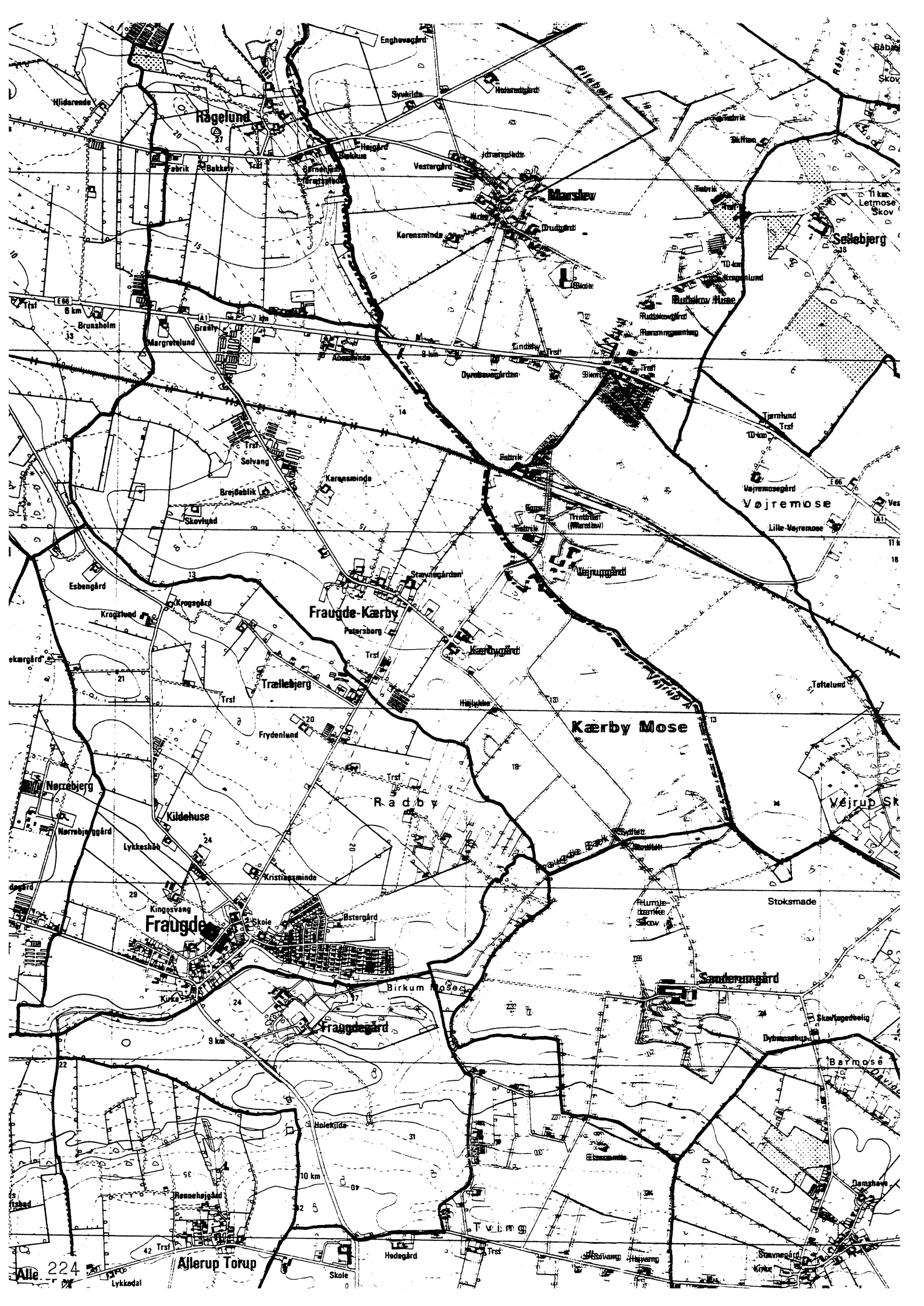
Stævnegården

Fraugde-Kærby

Petersborg

Trst

ællebjerg



Hægelund

Marslev

Sølebjerg

Fraugde-Kærby

Kærby Mose

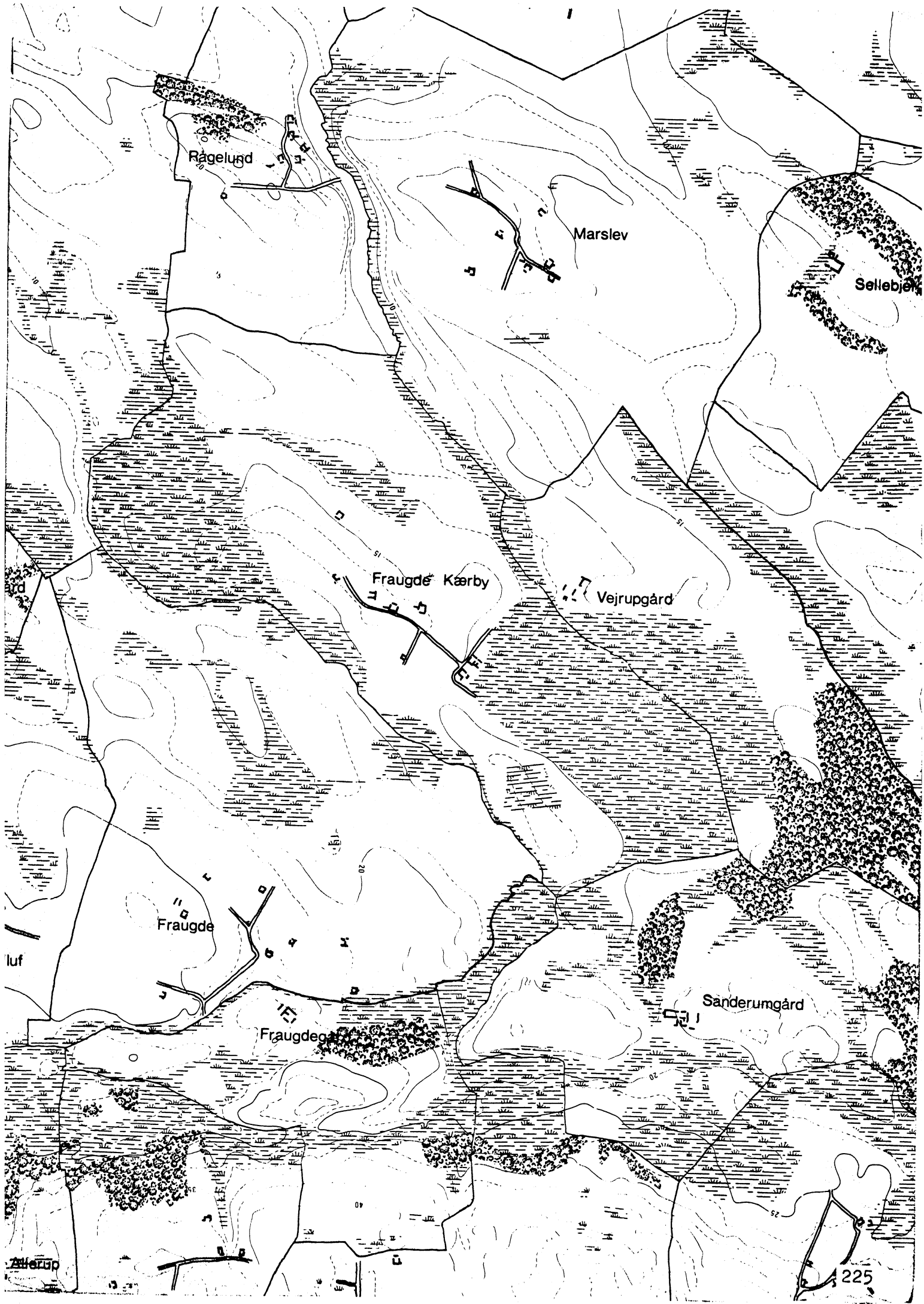
Fraugde

Rødby

Sanderupgård

Allerup Torup

Alle 224



Rågelund

Marslev

Sellebjer

Fraugde Kærby

Vejrupgård

Fraugde

Sandermgård

Fraugdegård

225

OVER HOLLUF

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fragde
-----------------	------------------------	---------------------------	------------------------

Navn: Over-Holluf	Navnetype: -lev.
-----------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Over-Holluf er nævnt første gang o. 1510 i formen Offuer Holloff. Forleddets oprindelse er svært at bestemme, men måske er det "hai", som betyder "høj". Efterleddet er "-lev", som formentlig betyder "arvegods". Stednavne på -lev anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Delt adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Over-Holluf er en delt adelby, hvor Neder-Holluf udgør den anden halvdel.

Historiske tildragelser:

Mindelund for forfatteren Morten Korch ved gadekæret i Over-Holluf 1956.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Med et par undtagelser ligger bebyggelsen langs den NV-SØ gående gennemfartsvej, der danner en del af bygaden. 4 gårde ligger ved den lille vej vinkelret på førstnævnte i den østlige del. Mod vest en irregulær forte næsten uden bebyggelse omkring.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1790 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen 1 eller 2.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 (markfællesskab med Neder Holluf).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade og hedeslette.

jordbund: Moræneler og sengl. ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod S og NØ. Reguleret mod N ved oprettelsen af Tornbjerg og Landkilde.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun enkelte gårde synes flyttet ud. En del parcelhuse opført uden at ændre landsbytomtens udseende. Derimod er der opført en hel del væksthuse især umiddelbart syd for byen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Totalt opdyrket.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fragde
-----------------	------------------------	---------------------------	------------------------

STATISTIK

Areal: 251 ha, heraf opdyrket 1688: 55%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	88	54	55	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	Incl. 1774 N. Holluf	1844	1903
Gårde:	8	2	9	9	17	10	12
Huse:					12		
Huse m/ jord:						10	15
Huse u/ jord:			4	6		1	22
I alt:	8	2	13	15	29	21	49

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4' tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(56)	1664		3	6	9,8
(78)	1688	1	7	1	6,0
	1844	4	6		
	1903	8	3	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	68	131	149+6
Børn:	38	66	73+7
I alt:	106	197	222+13

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					9	4		
1844	10	10				1		
1903	12	37						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 251 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 55%. Over-Hollufs ejerlav udgør den ene halvdel af et oprindeligt udelt ejerlav. Det er ikke muligt at datere delingen nærmere, men det kan dog nævnes at den navnemæssige opsplitning på Neder- og Over- Holluf først kendes fra 1500, delingen er muligvis ikke stort ældre. Det oprindelige meget store ejerlav var mod syd, vest og nord afgrænset af store eng- og skovarealer. Ejerlavet er dog underopdelt af en række parallelle NV-SØ orienterede engforløb, der øjensynlig har givet anledning til en tidlig underopdeling. Udflyttergårde Tornbjerg og Landkilde mod nord er anlagt i middelalderen. Ejerlavet takserede i 1688 til 54 og i 1844 til 55 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet 1664 ret højt. Byen havde i 1688 trevangsbrug og markfællesskab med Neder-Holluf.

Allerede fra 1487 ses Hollufgårds grundlægger Jørgen Marsvin i færd med at samle gods i byen, men i 1530'erne var der dog stadig en selvejer og en fæstegård til Dalum Kloster i byen. Formentlig er det disse to gårde som endnu i 1610 ikke var erhvervet af den indensogns hovedgård, og derved stadig var skattepligtige. Dog i 1664 lå hele byen til Hollufgård, og det gjorde byens 11 gårde og 6 huse fortsat i 1802. I 1844 var overgangen til selveje stort set tilendebragt.

Gårdstallet synes ret konstant fra 1511 til 1688, og vokser herefter med 2 inden 1802. dette niveau holdes herefter ret stabilt. Forholdet mellem gård og hustal udvikler sig på normal vis i perioden fra 1664 til 1903, ligesom befolkningsvæksten er af normalt omfang.

Gårdene var i 1688 gennemgående af jævn størrelse, og dette forhold synes uændret frem til 1844.

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Stor interesse

Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:

Særlig
interesse:

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1) Anlægstype. Den forholdsvis lille delte adelby er centralplaceret i ejerlavet og har almindelig agerorientering. Ejerlavet afspejler en række bebyggelsehistoriske udviklingstrin.

a) Landsbydeling, og b) enkeltgårdsudflytning.

Bytomten er den almindelige slynget vejby-type, dog her med en for-teplads tilknyttet. Byen havde markfællesskab med Neder-Holluf og almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype: Byne bliver forholdsvis tidligt samlet under Holluf-gård, men landsbyens struktur synes kun i forholdsvis ringe grad berørt heraf. Byens udvikling følger i det store og hele gængsemøn-stre.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, med en forholdsvis almindelig men ikke særlig typeren udvikling.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er forholdsvis godt bevaret, men indtrykket skæmmes dog noget af den gennemgående amtsvej og et omfattende væksthushygge-ri.
- 2) Kulturlandskabet. Totalt opdyrket, men uden nævneværdig ny bebyggelse. En god del udskiftningsshegn bevaret.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Nørrebjerg

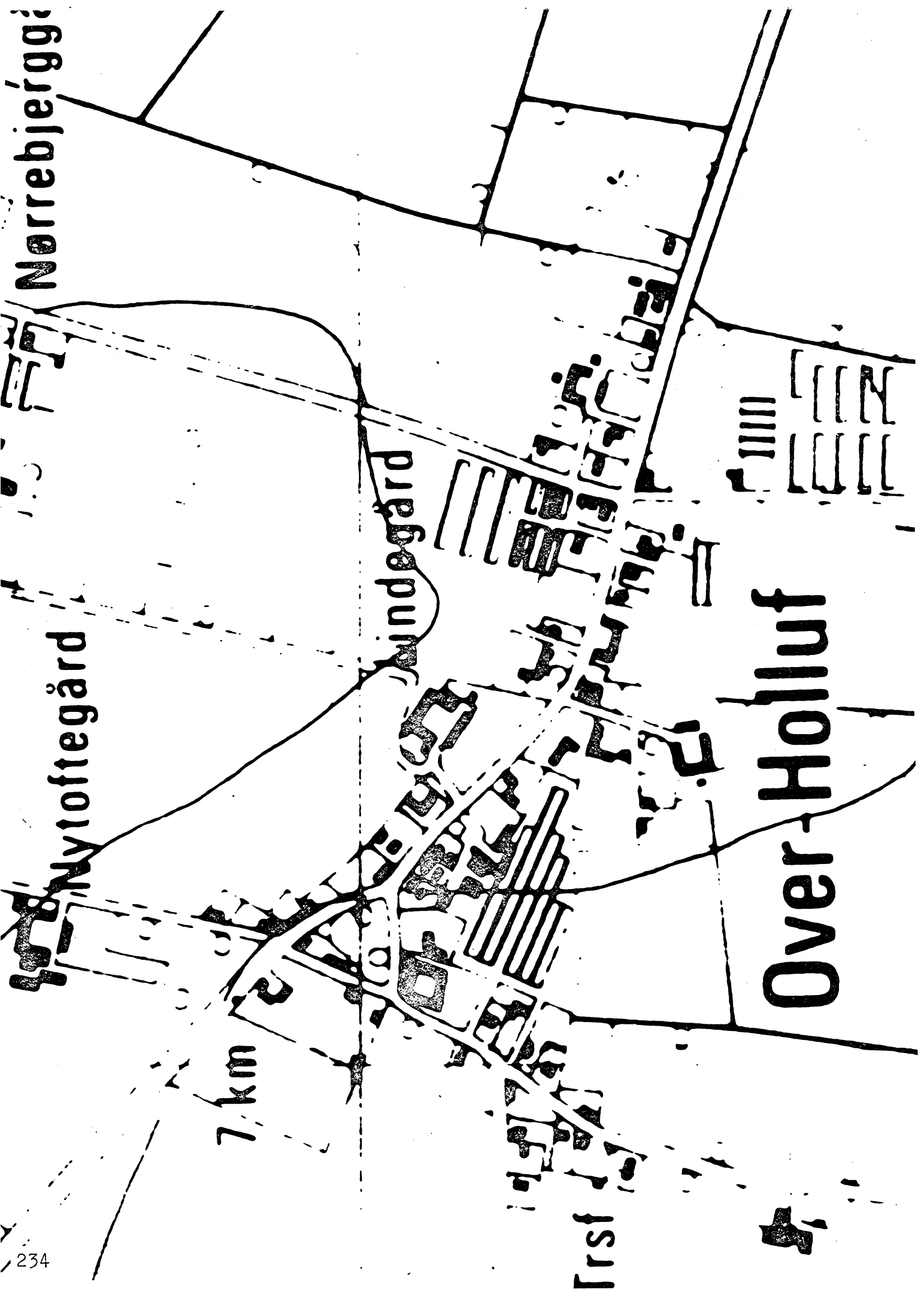
Nytoftegård

Andegård

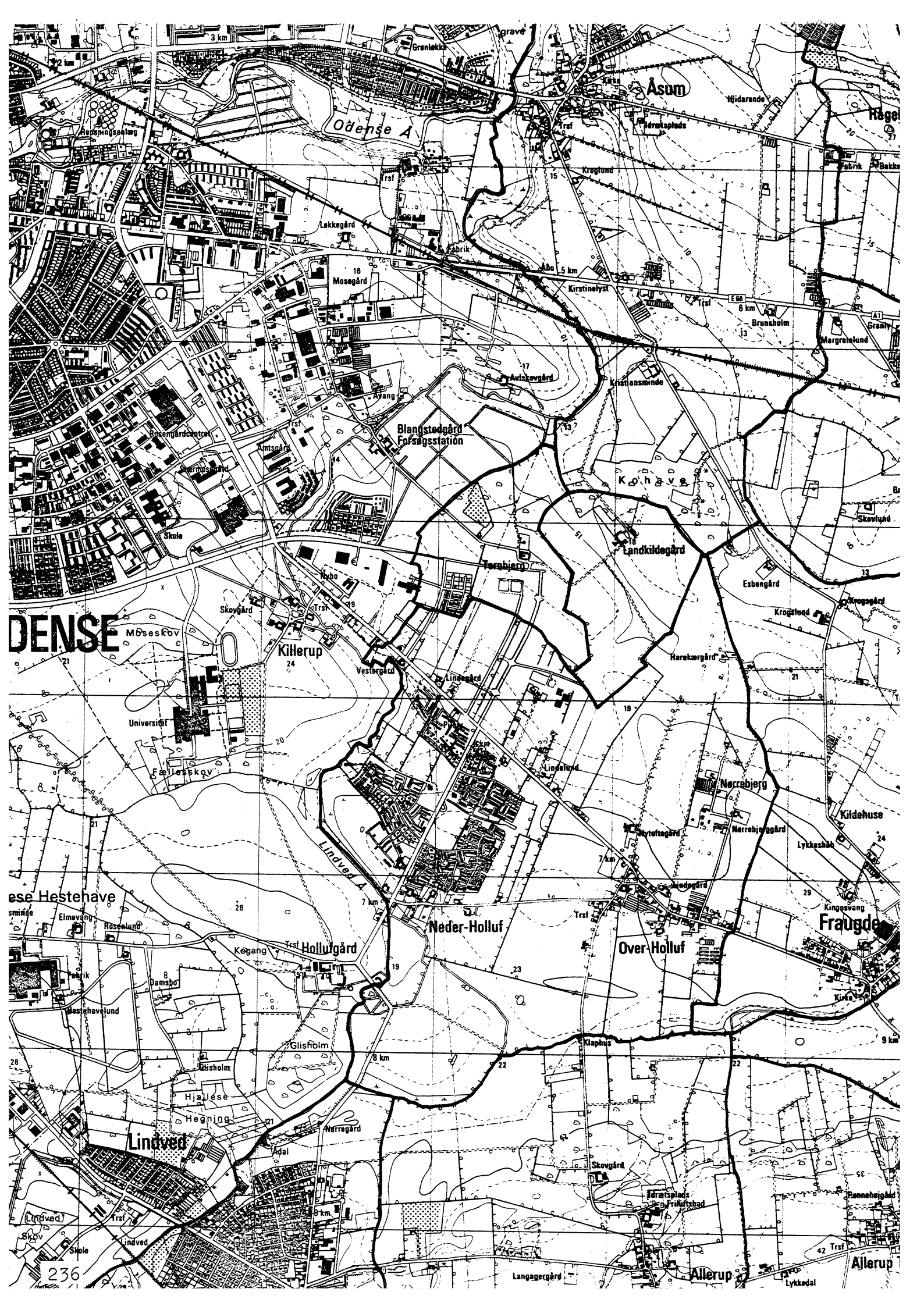
Over-Holuf

7 km

1811







Odense A

Asum

Blangstedgård
Forsøgsstation

Kølshave

Landkildegård

DENSE

Kilerup

Universitet

Nørrebrojerg

ese Hestehave

Neder-Holluf

Over-Holluf

Fraugde

Lindved

Sct. Jørgens Mark

Asum

Rågelund

Ejby

Mølles grund

Blangstedgård

Stubbjerg

Lanekildegård

Killerup

Hollufgård

Neder - Holluf

Over - Holluf

Fraugde

Fraugdegård

Allerup

237



NEDER HOLLUF

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Neder-Holluf	Navnetype: -lev.
------------------------------	----------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Neder-Holluf er nævnt første gang 1397 i formen Haløf. Forleddets oprindelse er vanskelig at bestemme, men måske er det "hai", som betyder "høj". Efterleddet er "-lev", som formentlig betyder "arvegods". Stednavne på -lev anses for dannet før vikingetid.</p>

Anlægstype: Delt adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------------------	---

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Neder-Holluf er den ene halvdel af en oprindelig udelt adelby, hvoraf Over-Holluf udgør den anden halvdel.</p>

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

50% af gårdene flyttet ud. Den oprindelige landsbytomt ikke bebygget, men umiddelbart nord for er i 1970'erne bygget en omfattende parcelhusbyggeri.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12% fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Størsteparten af ressourceområdet bebygget med parcelhuse.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 184 ha, heraf opdyrket 1688: 51%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	60	36	38	

Bebyggelsesenheder:

	1511		1664	1688	Incl. 1774 O. Holluf.	1844	1903
Gårde:	8		7	7	17	8	11
Huse:					12		
Huse m/ jord:						8	5
Huse u/ jord:			1	4			9
I alt:	8		8	11	29	16	25

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(43)	1664	1	3	3	8,6
(71)	1688	3	3	1	5,1
	1844	3	5		
	1903	10	1	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	42	65	119
Børn:	22	28	55
I alt:	64	93	174

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					7	1		
1844	8	1				7		
1903	11	14						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 184 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 51%. Neder-Hollufs ejerlav udgør den ene halvdel af et oprindeligt udelt ejerlav Holluf. Der er ikke muligt, at datere delingen nærmere, men det kan dog nævnes at den navnemæssige opsplitning på Neder- og Over- først kendes fra 1500, delingen af muligvis ikke stort ældre. Det oprindelige meget store ejerlav var mod syd, vest og nord afgrænset af store eng- og skovarealer. Ejerlavet er dog underopdelt af en række parallelle NV-SØ orienterende engforløb, der øjensynlig har givet anledning til en tidlig underopdeling. Mod nord er udflyttergårdene Tornbjerg og Landkilde blevet anlagt i middelalderen. Neder-Holluf er anlagt som "koblingslandsby" umiddelbart op til et af disse engforløb. Ved Hollufgårds oprettelse først i 1500 tallet er den sydvestre del af Neder-Hollufs bymark imidlertid blevet inddraget som hovedgårdsmark. Den resterende del af ejerlavet vurderedes i 1688 til 36 og i 1844 til 38 tdr. htk., medens landgildehartkornet fra 1664 i forhold hertil er påfaldende højt, hvilket hænger sammen med tab af jord til Hollufgård.

Omkring 1500 var Jørgen Marsvin i færd med at samle gods i byen, og omkring 1520 synes han at have oprettet hovedgården af 2 bøndergårde i byen. Endnu i 1533 ejede Dalum Kloster en enkelt gård i byen, men i 1664 var hele byen længst samlet under Hollufgård. Inden 1682 lagdes yderligere 15 tdr. htk. af byens jord under Holluf. I 1802 hørte byens 6 fæstegårde og 6 huse med jord fortsat under nabo-godset, men året efter fik godsejeren bevilling til at sælge bøndergodset fra uden at miste hovedgårdens sædegårdsfrihed. I 1844 var samtlige gårde i selveje, medens husenes overgang til selveje først fandt sted i århundredets anden halvdel.

Gårdstallet i byen daler øjensynlig fra 8 i 1511 til 6 i 1802 i forbindelse med hovedgårdens ekspansion. I forbindelse med overgangen til selveje vokser gårdstallet i normalt omfang. I betragtning af hovedgårdens umiddelbare nærhed er hustallet egentlig forbavsende lavt, og det vokser heller ikke i normal omfang gennem det 19. århundrede, ligesom befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 er af beskedent omfang.

Gårdstørrelsen var i 1688 under normen. Byen synes inden 1800 at være blevet egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den forholdsvis lille, delte adelby er randplaceret i sit ejerlav ned mod et mindre engforløb. Inden hovedgården Hollufgårds oprettelse i 1500-tallet har landsbymarken dog bredt sig på begge sider af dette engforløb. Ejerlavet afspejler en række bebyggelsehistoriske udviklingstrin.

a) Landsbydeling, b) Enkeltgårds-udflytning, og c) Hovedgårdsekspansion.

Byformen er den almindelige, usystematiske vejby-type. Byen havde i 1682 markfællesskab med Over Holluf og almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Fra først i 1500-tallet blev landsbyen tæt knyttet til den nyoprettede Hollufgård, hvorunder den lå i sin helhed frem til 1800-tallets begyndelse. Bortset fra nedlæggelse af gårde og inddragelse af jord synes den resterende del af landsbyen dog kun i ringe grad at være berørt af hovedgårdens nærhed.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, hvis ejerlavs videre udvikling afspejler en række vigtige udviklingstrin.

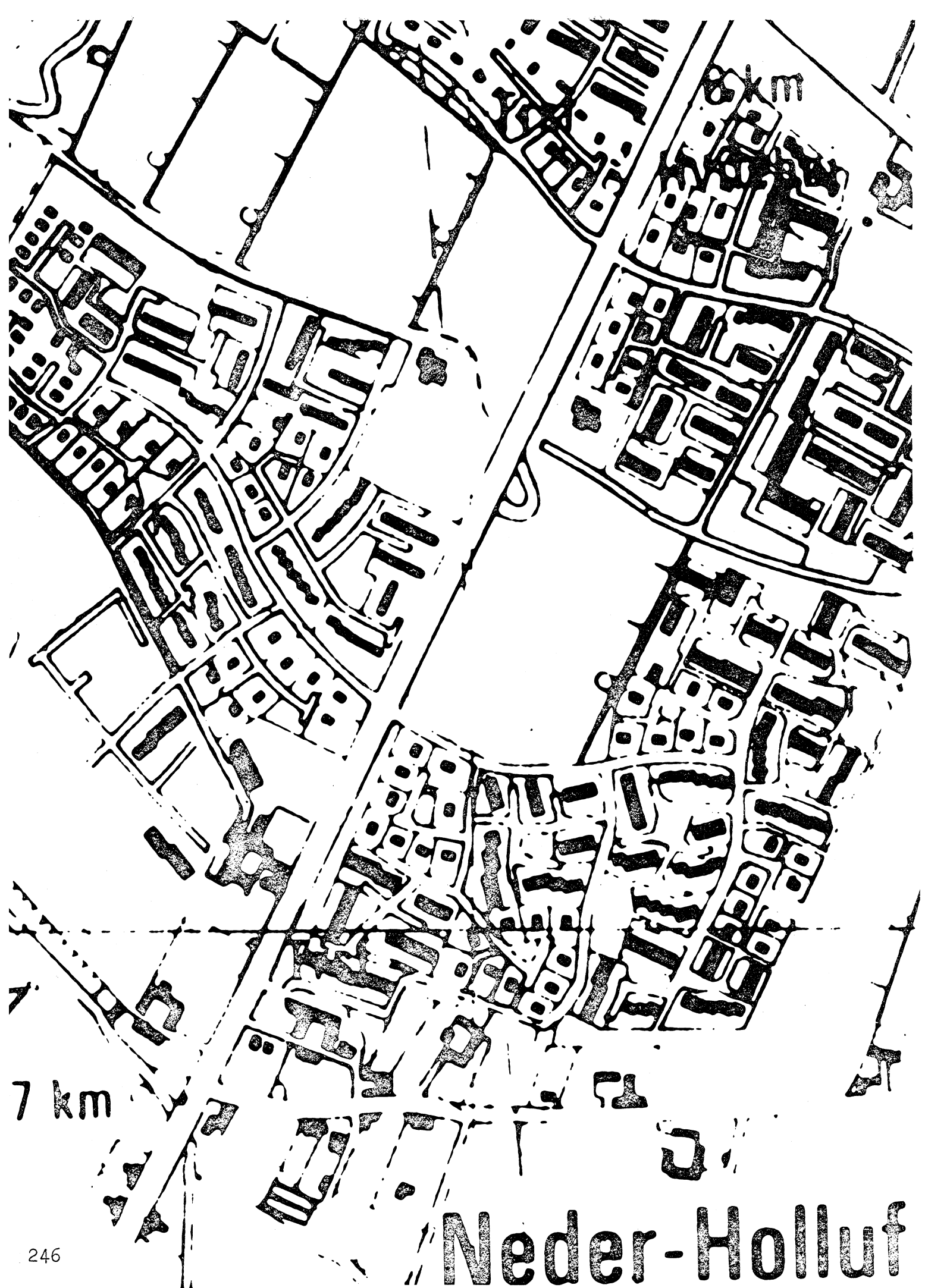
Relikt-vurdering: Mindre interesse

1) Bytomten er delvis opløst.

2) Kulturlandskabet. Ejerlavet domineres i dag af et omfattende parcelhusbyggeri.

3) Særlige relikter: -

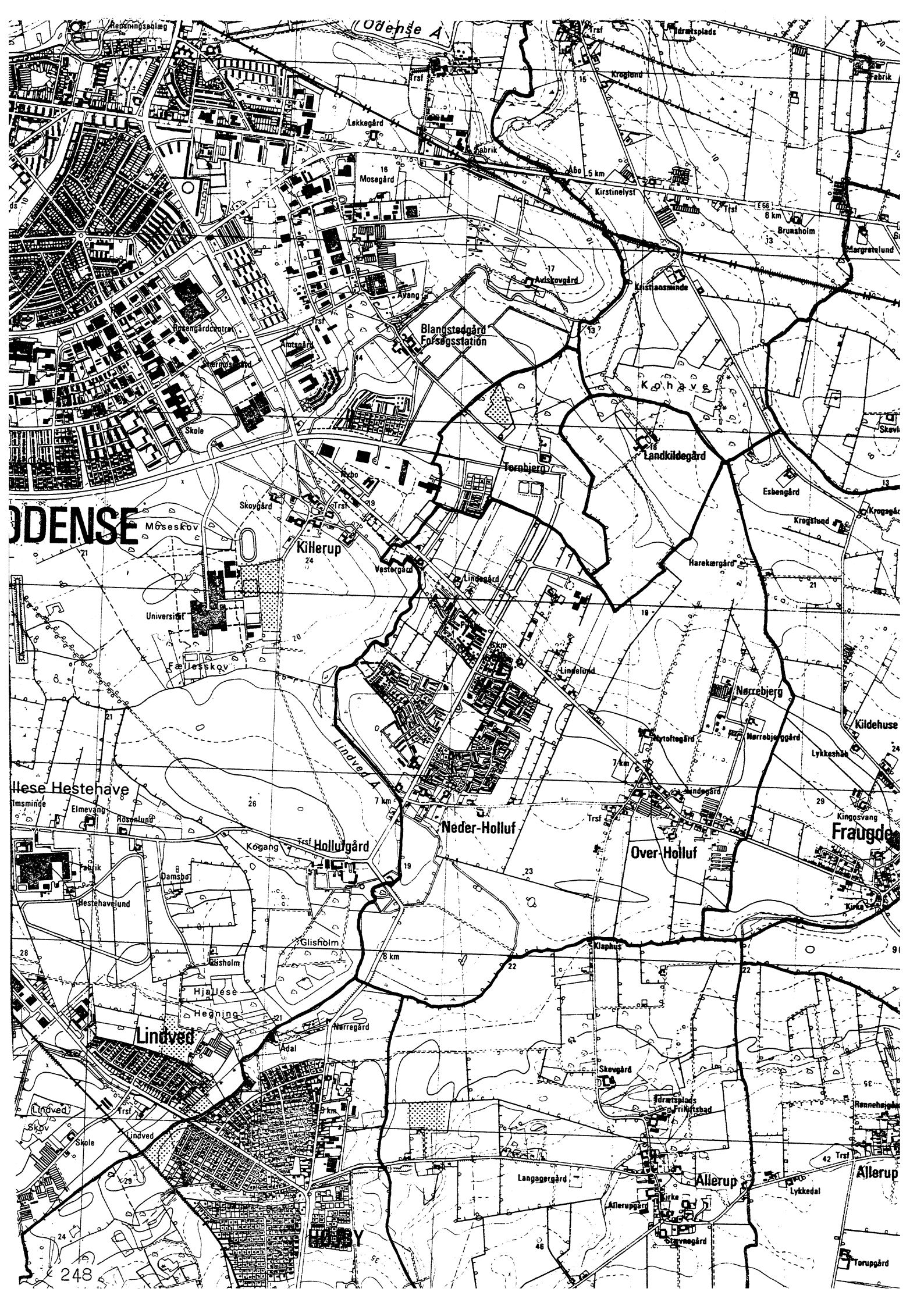
4) Arkæologiske interesser: -



7 km

Neder-Holluf

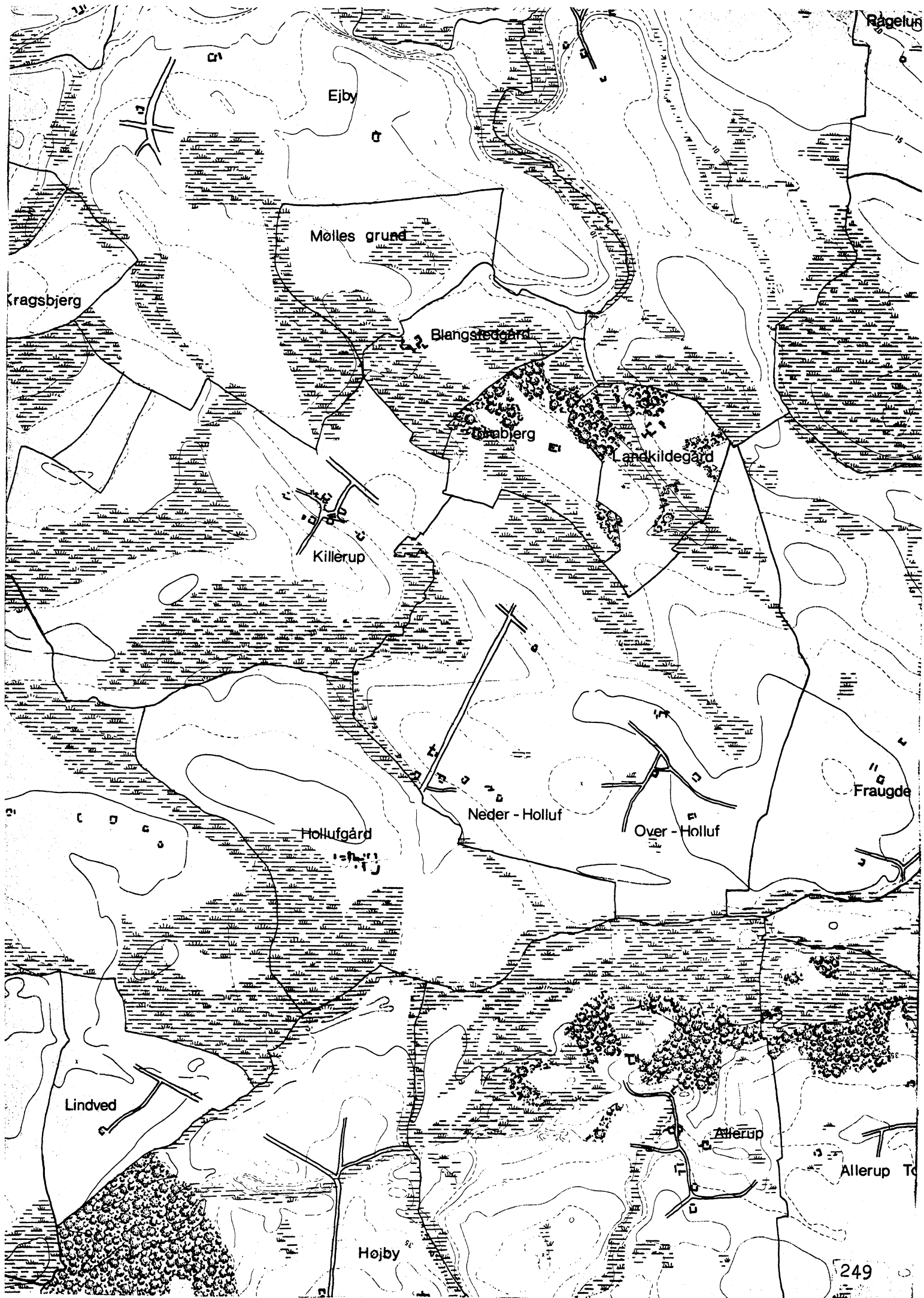




Odense Å

ODENSE

Hese Hestehave



TVING

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Tving	Navnetype:
-----------------------	-------------------

Bemærkninger: Tving er nævnt første gang 1510 i formen "Twing". Navnet kommer af "thwing", som betyder "rem".

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger: En udflytterbebyggelse er en fra moderbyen udflyttet bebyggelse.
--

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Skovbygd.

De 4 gårde ligger usystematisk placeret, 2 gårde tæt sammen langs den N gående vej, de 2 andre V for vejen i nogen afstand fra hinanden.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning Evt. 1 gård.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3 (markfællesskab med Birkum).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med åse.

jordbund: Moræneler og diluv. stenet sand over lagdelt sand.

naturlig afgrænsning:

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng

blandingsøkonomi med
 Sammenholdt med Birkum - de har fælles overdrevarsarealer.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten <input checked="" type="checkbox"/> velbevaret <input type="checkbox"/> delvis bevaret <input type="checkbox"/> opløst <input type="checkbox"/> opløst og nybebygget Kun 1 gård udflyttet, ingen nybebyggelse, vejsystemet intakt.
b. Skelsystem <input type="checkbox"/> vangesystemets hegn <input type="checkbox"/> udskiftningshegnene <input checked="" type="checkbox"/> intet af betydning
c. Ressourceområde <input type="checkbox"/> større engareal <input type="checkbox"/> større overdrevarsareal <input type="checkbox"/> større skovareal <input checked="" type="checkbox"/> størsteparten opdyrket <input type="checkbox"/> uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fragde
-----------------	------------------------	---------------------------	------------------------

STATISTIK

Areal: Birkum og Tving 664 ha, heraf opdyrket 1688: 67%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	35	31		

Bebyggelsesenheder:

	1511		1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4		3	3	3	Se Birkum	
Huse:					5		
Huse m/ jord:				1			
Huse u/ jord:			1	1			
I alt:	4		4	5	8		

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(67)	1664			3	11,7
(33)	1688		1	2	10,0
	1844				
	1903	Se Birkum.			

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	20	61	38
Børn:	8	40	17
I alt:	28	101	55

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					3	1		
1844	Fælles med Birkum							
1903	Fælles med Birkum							

Udviklingsbeskrivelse:

Det 664 ha. store ejerlav, hvoraf i 1688 ikke mindre end 67% var opdyrket, er fælles for Birkum og udflytterbebyggelsen Tving, der indgår i dyrkningsfællesskab. Sammenlagt takseredes de to byer i 1688 til 161 tdr. og i 1844 til 140 tdr. htk. Ejerlavets opdyrkning var således allerede i 1600-tallet vidt fremskredet. De to byer er på særegen vis placeret i ejerlavets nordvestlige rand, men med agerorentering. Dette skyldes dog klart en udvidelse af Fraugdegårds marker hen over det oprindelige naturlige skelforløb. De to byer havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

I 1512 ejede Søby-Søgård 2 gårde i Tving, men formentlig inden 1610 og i hvert fald i 1664 var hele byen samlet på nabohovedgården Fraugdegårds hånd. I 1802 var 2 af byens 3 gårde allerede erhvervet til selveje, medens den 3. fortsat hørte under Fraugdegård. Igennem det 19. århundrede er bebyggelsen simpelthen regnet sammen med Birkum.

Gårdtallet synes omtrent stabilt fra 1511 til 1774, medens hustallet i 1774 ligger noget over det almindelige niveau. Udviklingen i det 19. århundrede kan ikke umiddelbart udskilles fra moderbyen Birkums (s.d.).

gårdene var i 1688 meget store men uegaliserede.

Befolkningstallet synes abnormt stigende fra 1787-1845 og herefter lige så abnormt faldende. Det er dog muligt, at dette udviklingsforløb simpelthen afspejler vanskelighederne med at afgrænse byen over for Birkum.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Interesse

Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:

Særlig
interesse:

Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse har oprindeligt været centralplaceret med agerorientering, men centralplaceringen er senere blevet sløret ved udvidelse af nabohovedgården Fraugdegård. Landsbyen havde markfællesskab med moderbyen Birkum og intet selvstændigt ejerlav. Byen havde almindeligt trevangsbrug. Byformen er meget løs og ubestemmelig.
- 2) Udviklingstype. Ret tidligt kom byen fuldstændigt i nabohovedgårdens besiddelse, men bortset fra et ret højt hustal i 1774 synes den ikke særlig påvirket heraf.

Sammenfattende drejer det sig om en udflytterbebyggelse med nogen ukarakteristisk byform. Byens senere udvikling er i nogen grad præget af naboskabet til en hovedgård.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, men efterlader i dag kun indtryk af spredt bebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret skel eller husdyr-arealer af betydning.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

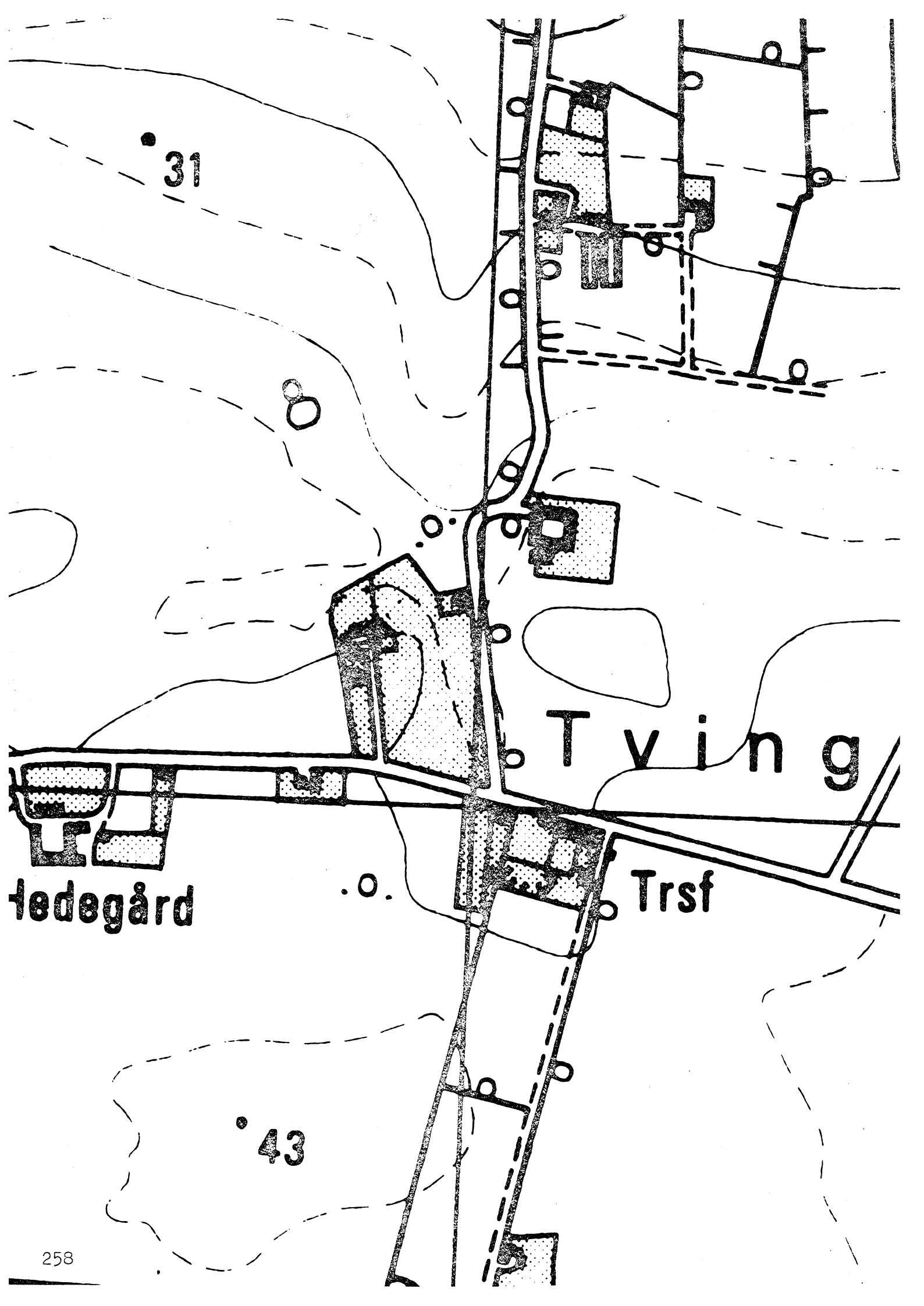
31

T y i n g

tedegård

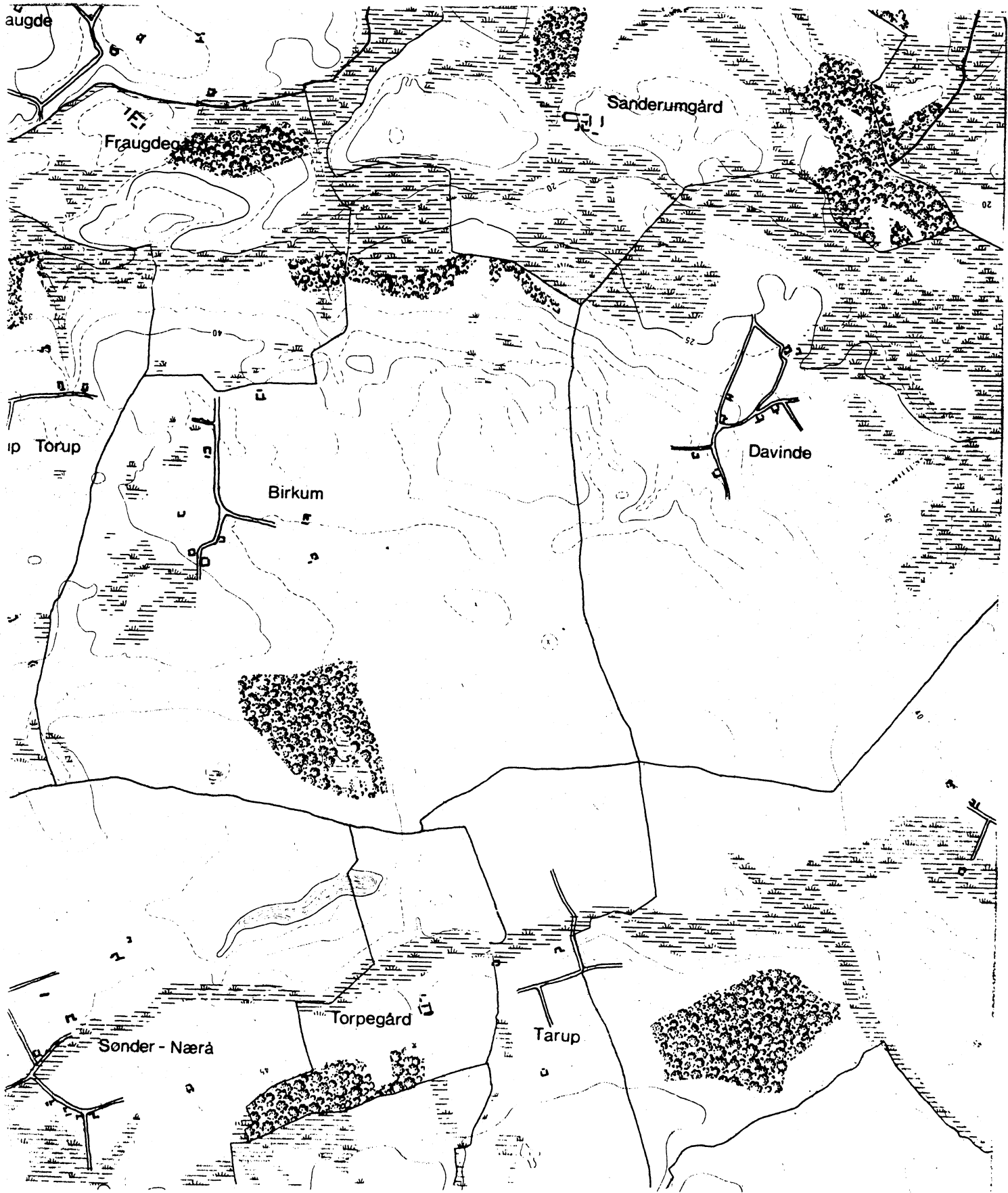
Trsf

43









HØJBY

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Højby
-----------------	------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Højby	Navnetype: -by.
-----------------------	---------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Højby er nævnt første gang 1447 i formen Høiby. Forleddets oprindelse bestemmes til at være "høgh", som betyder "gravhøj". Stednavne på -by anses for dannet i vikingetiden. Efterleddet "-by" betyder "landsby".</p>
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder
------------------------------	---

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Højby er en kirkeby.</p>

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Højby
----------	-----------------	--------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen delt i 2 dele af den NS gående Odense-Svendborg vej. I begge halvdele slynger bebyggelsen sig om vejen, i den V også om forgreningen mod S. Kirken ligger acentralt i den Ø del, som er den mindste.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Engareal syd for byen.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Stjerneudskiftning i markerne nærmest landsbyen, blokudskiftning i periferien og skovarealer og engarealer.

d. Udflytning Ca. 5 gårde.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen. Flyttet S for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med åse.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning: Til alle sider.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af skov- og engjord

blandingsøkonomi med Skov NV for byen, eng lige S for byen og i den S ende af bymarken.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Højby
----------	-----------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca. 2/3 af gårdene ligger bevaret på deres oprindelige plads, mens ca. 1/3 er flyttet ud. Der har fundet en del nybyggeri sted, men uden at bryde afgørende med den gamle landsbytomts struktur. S for vejen på de gamle tomter er der to steder opstået mindre parcelhuskvarterer. Midt gennem byen skærer jernbanen, dog i stregen mellem de to halvdele.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Stjerneudskiftningsens hegn velbevarede.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Skovareal NV for byen bevaret - hele bymarken N for byen bebygget med parcelhuskvarter.

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Odense	Sogn: Højby
-----------------	------------------------	---------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 866 ha, heraf opdyrket 1688: 58%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	171	134	175				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1589-98	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17	16	17	16	17	27	26
Huse:			6		15		
Huse m/ jord:				1		33	28
Huse u/ jord:				2			41
I alt:	17	16	23	19	32	60	95
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(59)	1664	2	2	13	10,1		
(50)	1688	1	5	10	8,4		
	1844	11	9	7			
	1903	12	10	4			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	155	283	380			
	Børn:	109	128	129			
	I alt:	264	411	509			

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Højby
----------	-----------------	--------------------	----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		15	6			1	
1844	27	23						10
1903	26	67						2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 866 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 58%. Ejerlavet er stort set naturligt afgrænset til alle sider. Det vurderedes i 1688 til 134 og i 1844 til 175 tdr. htk. Byen havde almindeligt trevangsbrug, og i 1806 henregnedes den formedelst sin gode jordbund og det betydelige areal til hartkornet blandt de bedste i landet.

Højbe kirke hørte i middelalderen til Skt. Hans Kloster i Odense, der ligeledes ejede hovedparten af byens gårde, nemlig 12. De resterende gårde tilhørte i senmiddelalderen Odensebispen (1 gård), Dalum Kloster (2 gårde) og en selvejer. Med reformationen kom disse gårde i kronen besiddelse, hvorunder stort set hele byen hørte ind i 1700-tallet. I 1802 var Hollufgård største lodsejer. Byen bestod da af 16 fæstegårde og 18 huse. I 1844 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Antallet af gårde er stabilt fra 1511 til 1802, men stiger herefter voldsomt i forbindelse med overgangen til selveje. Hustallets (der givetvis er mangelfuldt angivet i 1688) vækst følger de gængse mønstre, ligesom det er tilfældet med folketallet. I løbet af det 20. århundrede har Højby udviklet sig som stationsby til en bymæssig bebyggelse.

Gårdstørrelsen var i 1688 forholdsvis høj. Allerede i 1500-tallet var Skt. Hans Klosters gårde regulerede som hel og halvgårde. Ved udskiftningen egaliseredes samtlige gårde.

Et bystævne reoveredes i 1848 - det blev senere flyttet ved jernbanens anlægelse.

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Odense	Sogn: Højby
----------	-----------------	--------------------	----------------

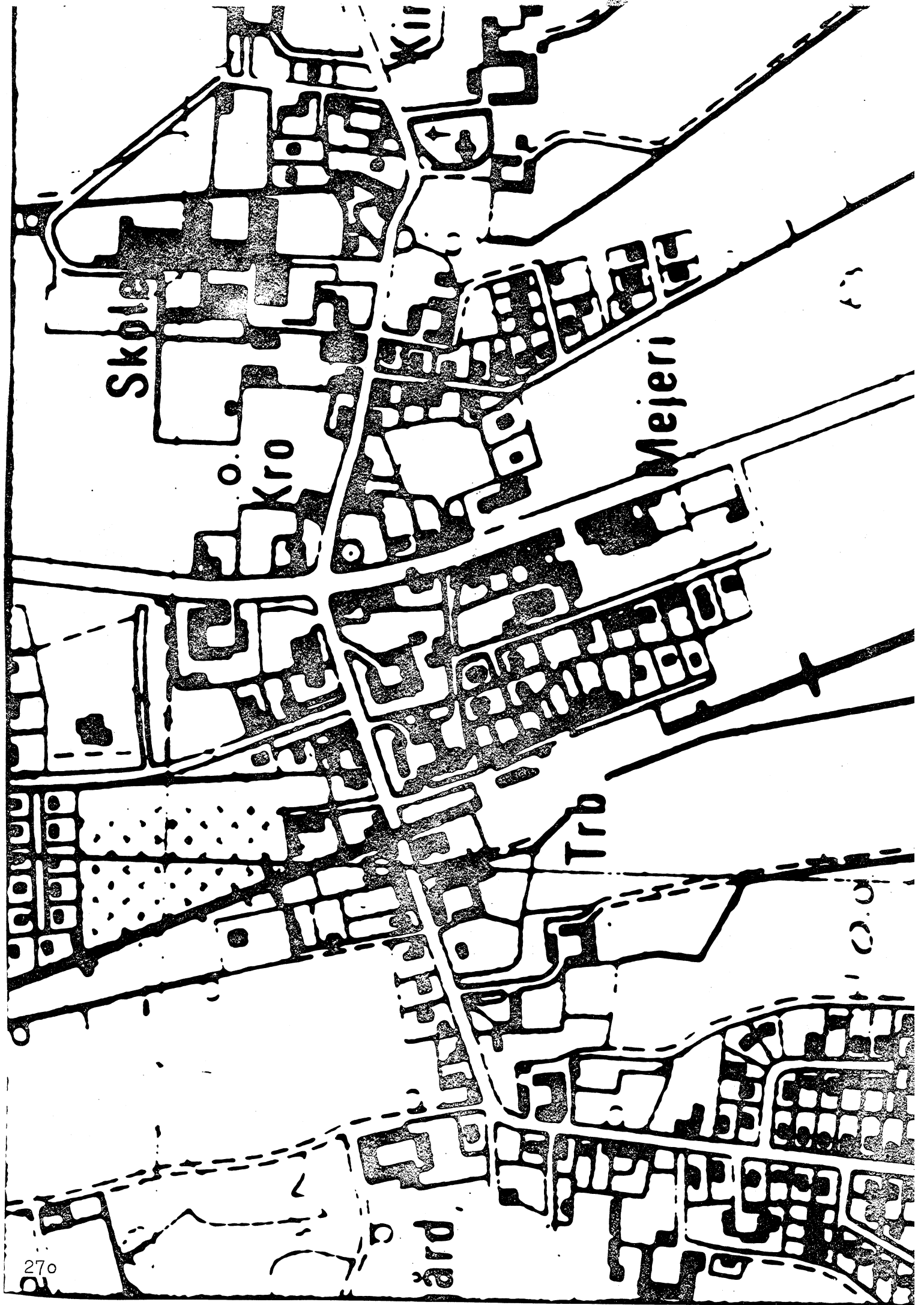
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse.**

- 1) Anlægstype: Den store kirke-adelby af vikingetidsnavnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav ned til et engområde. Ejerlavet er stort set naturligt afgrænset. Byformen er en uregelmæssig slyngetvejby type. Landsbyen havde almindelig trevangsbrug og regnedes agerbrugsmæssigt blandt landets bedste.
- 2) Udviklingstype. Byen var i middelalderen helt domineret af gejstlige besiddere fra reformationen og frem i 1700-tallet af kronen. En hurtig overgang til selveje ledsages af en voldsom bebyggelses- og befolkningsvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en forholdsvis træg udvikling frem til udskiftningen.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er for så vidt delvis bevaret, men jernbanen, gennemfartsvej og tilknyttede parcelhuskvarterer bryder billedet.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret et skovareal og en god del af stjerneudskiftningshegnene, men hele bymarken nord for byen er nu bebygget med parcelhuskvartere.
- 3) Særlige relikter: Kirke, bystævne?.
- 4) Arkæologiske interesse: -



Skole

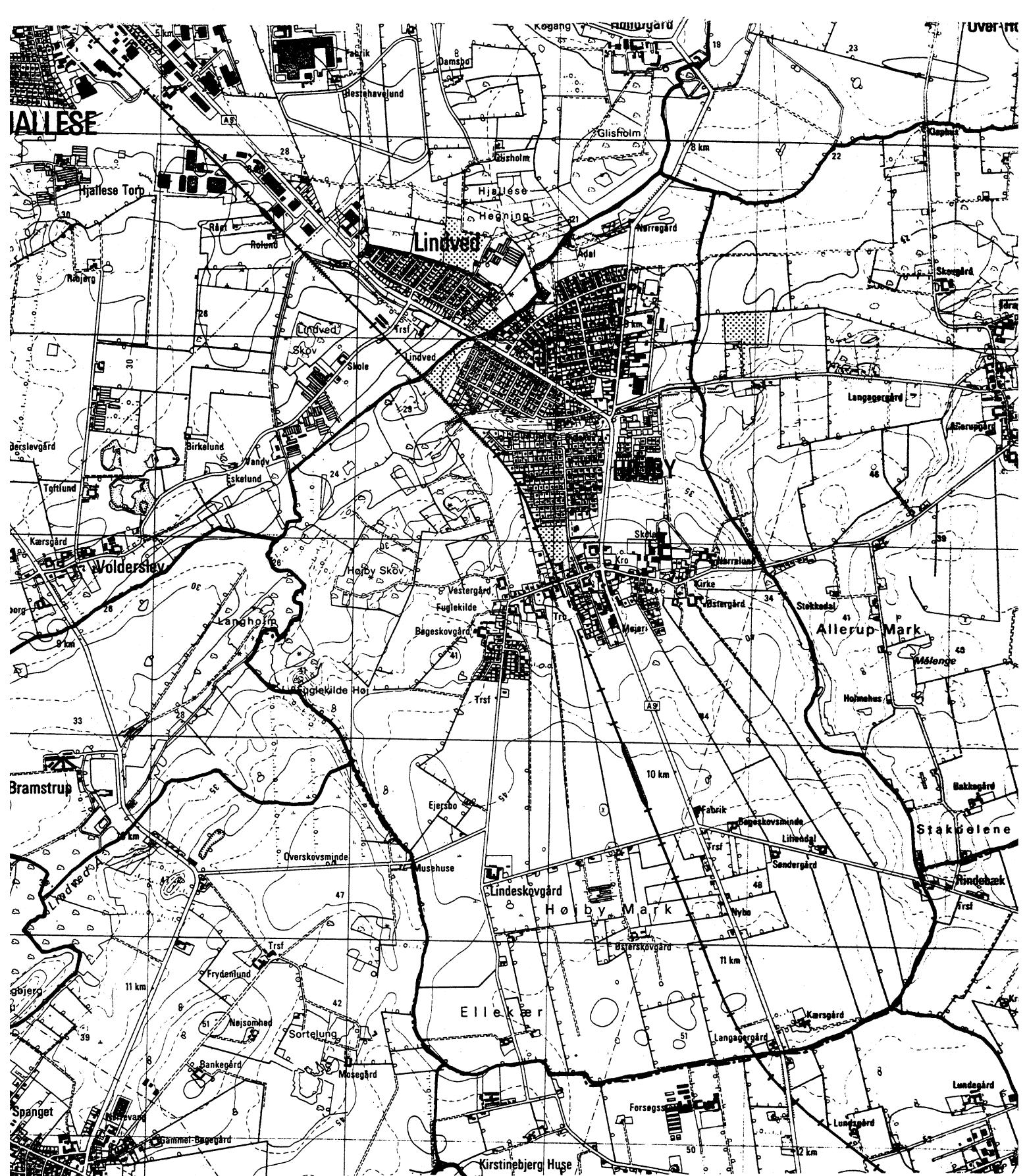
Kro

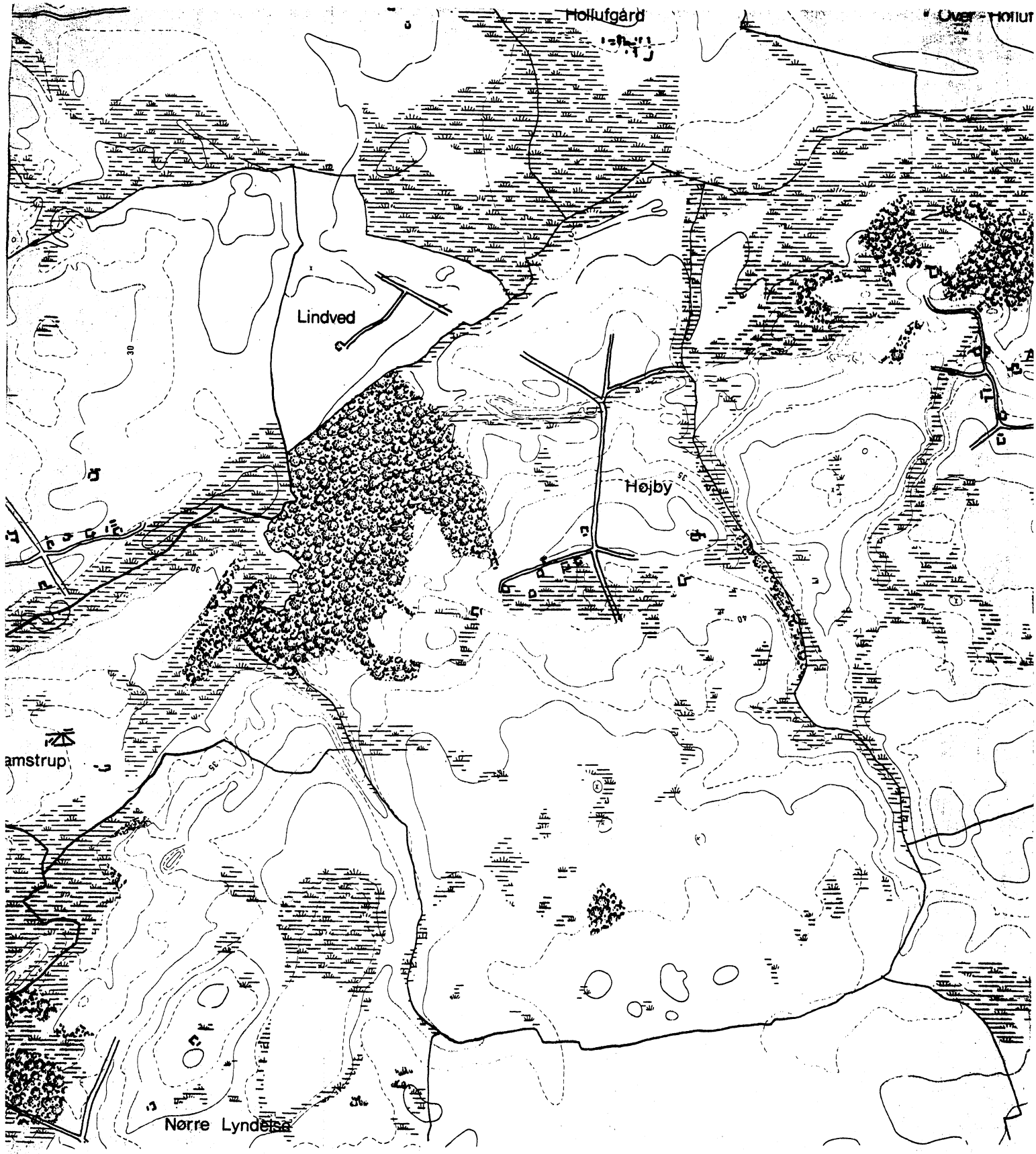
Mejeri

Trd

d







ANDERUP

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Anderup	Navnetype: -torp.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Anderup er nævnt første gang 1302 i formen Andhrop. Forleddet er flertydigt. Det kan enten være Mandsnavnet Anund eller tilnavnet And, som er en form af fuglenavnet and. Efterleddet er -torp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse ?	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen til vikingetid - middelalder.
---	--

Bemærkninger:

Det er ikke umiddelbart til at se om Anderup er en udflytterbebyggelse eller en adelby. Området er stærkt opdelt af mange mindre ejerlav, som forvirrer billedet en del. Hvis Anderup er udflyttet er det sket fra Lumby, men den kan også have været en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

5 af de oprindelige 10 gårde er tilbage, hvoraf kun 3 med de fleste bygninger, de 2 andre kun med stuehus. Der er ingen nybebyggelse af betydning sket i den centrale landsbytomt. Derimod er der foretaget nybyggeri i den østlige del, hvor husene lå på udskiftningstiden. Skel-systemet kun delvis bevaret. Vejen gennem byen gjort jævnt svingende og ført syd om den østlige husdel. Vejen gjort til en større trafik-åre.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del af u-hegnene bevaret i den V del af ejerlavet.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

En stor del af ejerlavet er bebygget med parcelhuse både i den Ø og V del.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 133 ha (+ Anderupgård 60 ha) heraf opdyrket 1682: 82%. ¹							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	104	48 ²	45				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	10	12	12	12	10	11	11
Huse:	2	3	1		17		
Huse m/ jord:				3		22	22
Huse u/ jord:				2		13	16
I alt:	12	15	13	17	27	46	49
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
1664	1		6		5		8,7
1688	10		1		1		4,0
1844	8		3				3,1
1903	8		3				3,0
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	102		213		179		
Børn:	44		99		87		
I alt:	146		312		266		

1) Tallet formentlig for højt på grund af skelreguleringen.

2) Tallet referer til den første taksering i 1684, i den endelige fra 1688²⁷⁹ er tallet 64 tdr.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			10	1			2	
1844	11	35						
1903	11	36				2		

Udviklingsbeskrivelse:

Det 193 ha. store ejerlav suppleredes allerede fra senmiddelalder af jorden fra den nedlagte landsby Sørslev, der delvis hørte under Næsbyhoved Ien. I 1500 og 1600-tallet betalte bønder i Anderup, Næsby og Stige afgifter af Sørslev mark, hvis ejerlav formentlig er blevet delt op på enestegårdene Kluset, Sørslevhus og Anderupgård foruden formentlig en lille del til Næsby. Også Skt. Knuds Klosters gårde i Nisted havde i senmiddelalderen part i Sørslev - dvs. Anderup-skov.

Den abnormt høje opdykningsperiode i 1682 skyldes således formentlig, at en del af den dyrkede jord lå på en senere fraskilt del af Sørslev mark. Anderup havde i 1682 almindeligt trevangsbrug. Nisted og Have synes udflyttet fra Anderup. Byen blev blokudskiftet i 1793 og siden er halvparten af byens gårde udflyttet/nedlagt.

Allerede fra 1302 omtales et væbnergods i Anderup. Det testamenteredes i 1400-tallet til Skt. Knuds Kloster, der endnu i 1664 - som kongeligt len - besad 7 gårde i byen, hvoraf den ene på 24 tdr. htk. - givetvis den tidlige Anderupgård.

Skt. Hans Kloster erhvervede i 1503 2 gårde i byen, medens kronen kun synes at have besiddet en enkelt gård. Efter reformationen blev kronen således dominerende godsbesidder i byen med i alt 10 gårde i 1664. Overgangen til selveje forløb ret hurtigt og Anderupgård genopstod som proprietærgods med i 1806 i alt 14 tdr. htk.

Antallet af gårde i byen er stort set stabilt fra 1511 til 1903, medens hustallet i 1774 er overraskende højt og stærkt ekspanderende gennem det 19. århundrede første halvdel, hvorefter stagnation indtræder. Hvilket også afspejler sig i befolkningstallet.

Gårdene i byen var forholdsvis små og byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	------------------	--------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:**

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i ejerlavet med agerorientering. Fra det oprindelige ejerlav er senere udskilt Nisted - Have bebyggelsen. Byformen er den på Fyn ejældne rektangulære, regulerede vejby. En del af den nedlagte landsby Sørslevs jorder er inkorporeret i ejerlavet.

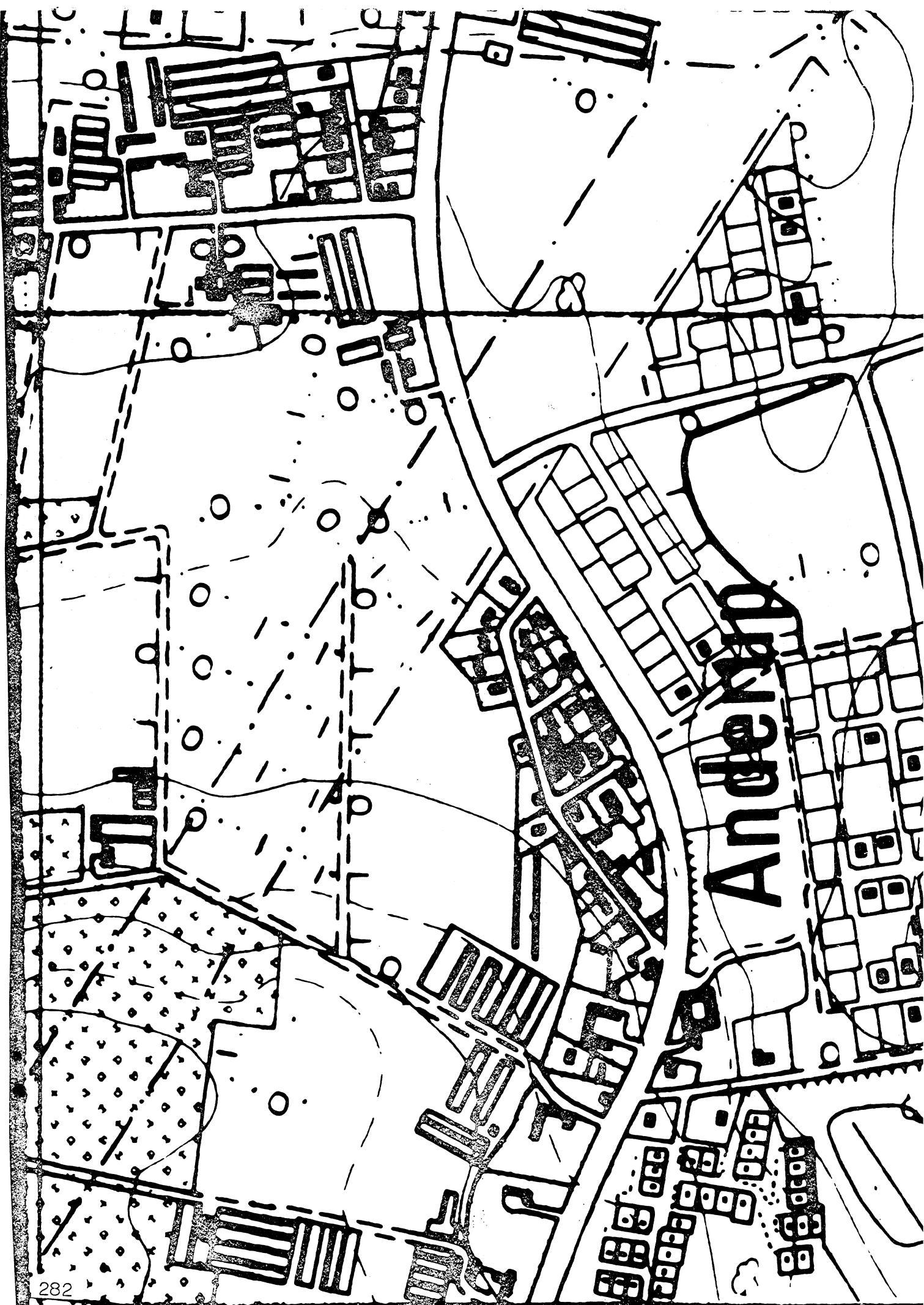
2) Udviklingstype.

Den regulerede byform er muligvis en følge af tidligt centraliserede besiddelsesforhold omkring et væbnegods, der i senmiddelalderen opslugtes af klostre. Overgangen til selveje fulgtes af en forholdsvis voldsom ekspansion i det 19. århundredes første halvdel.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, hvis videre udvikling såvel hvad angår udflytterbebyggelser, øde-landsby, væbnegods, reguleret bytomt og klosterekspansion afspejler en række vigtige bebyggelseshistoriske hovedtræk.

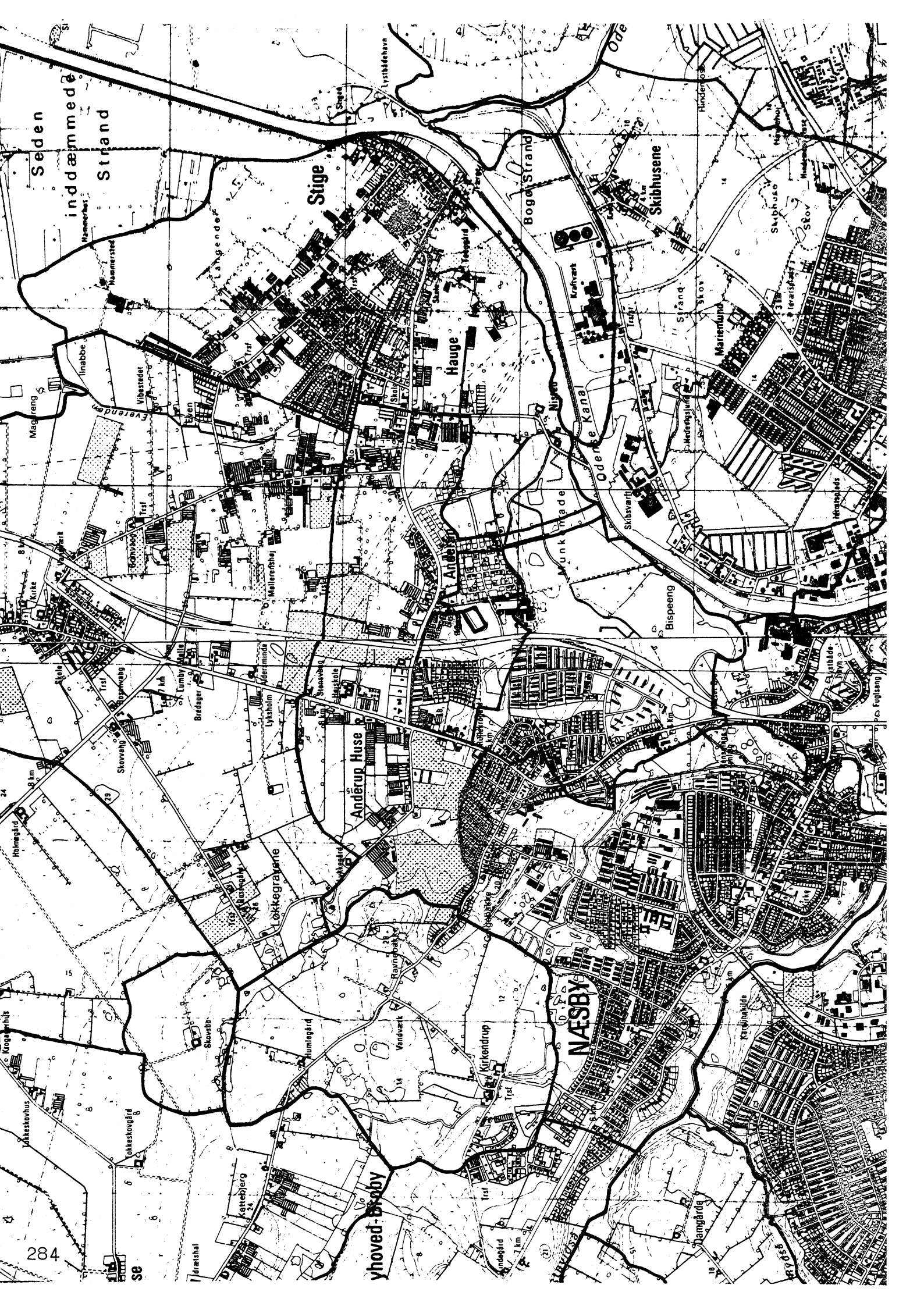
Relikt-vurdering: mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og præget af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet er præget af parcelhusbyggeri.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: enkelte frilagte gårdtomter.



Andena





Seden
inddæmmede
Strand

Stige

Hauge

Boger Strand

Skibhusene

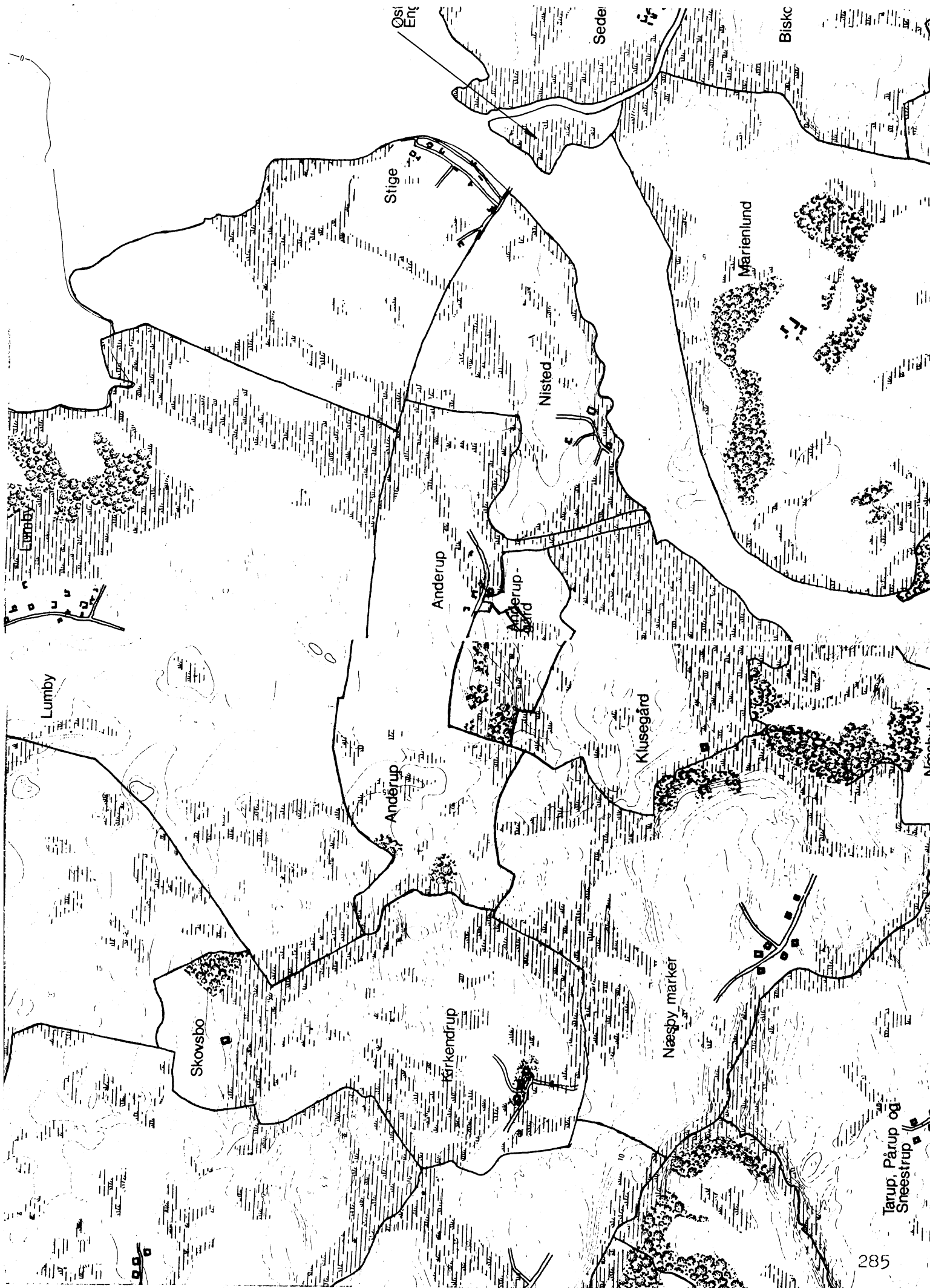
Ode

Huse

Andrup Huse

NÆSBJ

Hoved-Byby



Øst Eng

Seder

Bisk

Stige

Marienlund

Nisted

Anderup

Anderup
gård

Klusegård

Lumby

Anderup

Skovsbo

Kirkestrup

Næsby marker

Tårup, Pårup og
Sneestrup

HAVE

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Have	Navnetype: have.
----------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Hauve er nævnt første gang 1397 i formen Steghehaghe. Navnet have eller på nutidsdansk Have kommer af haggi, som betyder indhegnet græsgang eller indhegnet skov.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse. Have er udflyttet fra Anderup.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

2 af gårdene ligger på samme sted, mens den ene er udflyttet. En stor del af husene er bevaret tæt liggende langs vejen til fjorden. Helt nede ved kysten er derimod den tætte bebyggelse og dets skelsystem opløst, og der er sket nybebyggelse både her og på det nyinddæmmede areal. Vejen har bevaret sin slyngede karakter.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

Der er sket nybebyggelse i den NV del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: Hauge, Nistedgård og Tanggård: 140 ha, heraf opdyrket 70%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	23	16 (+Nisted 20)	Hauge, Tangg. + Nisted 31				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	3	4	5	5	5	5
Huse:			1		24		
Huse m/ jord:						9	11
Huse u/ jord:						25	35
I alt:	4	3	5	5	29	39	51
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(75)	1664	1	2	1	4,6		
(100)	1688	5			3,2		
	1844	4	1		2,6		
	1903	4	1		2,6		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	113	143	161			
	Børn:	54	79	90			
	I alt:	167	222	251			

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	1			2	
1844	5	34						
1903	5	46						

Udviklingsbeskrivelse:

Have opmålt i forbindelse med 1844 matrikuleringen sammen med Nisted. Af de i alt 140 ha. var i 1682 opdyrket ikke mindre end 70%. Hartkornet var i 1688 16 tdr. Rotationen i det lille ejerlav er uvis. Ejerlavformen synes at godtgøre, at Nisted og Have er udflyttet fra Anderup, men navneformen Stige Have fra 1300-tallet peger også på en forbindelse til Stige.

Bebyggelsen er atypisk placeret helt ud til kysten i et perifert hjørne af ejerlavet, hvis grænser i det hele bærer et reguleret præg. I 1806 benævnes Have da også direkte som fiskerleje, hvilket det store antal huse også peger på. En gammeltofte i ejerlavet viser hen til forgængerens for den nuværende bebyggelse.

Ejendommeligt nok forbliver besiddelsesforholdene i den lille by meget spredte. I senmiddelalderen nævnes således kronen, Albani Kirke i Odense og Ermegård Frillesdatter som besiddere i byen. I 1664 lå hovedparten af byen til Skt. Knuds Kloster len. Senere samledes byen under kronens ryttergods. Ved auktionen over dette i 1764 afhændedes 4 gårde a 3½-4 tdr. htk. samt 16 huse. Overgangen til selveje forløb herefter hurtigt og var allerede afsluttet i 1844.

Antallet af gårde er nogenlunde stabilt (4-5) fra 1511 til 1903. I løbet af 1700-tallet vokser hustallet til betragtelige højder og ekspansionen fortsætter omend i mere behersket form ind i det 19. årh. Befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 er moderat.

Gårdene var i 1684 forholdvis små og landsbyen havde et egaliseret præg.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

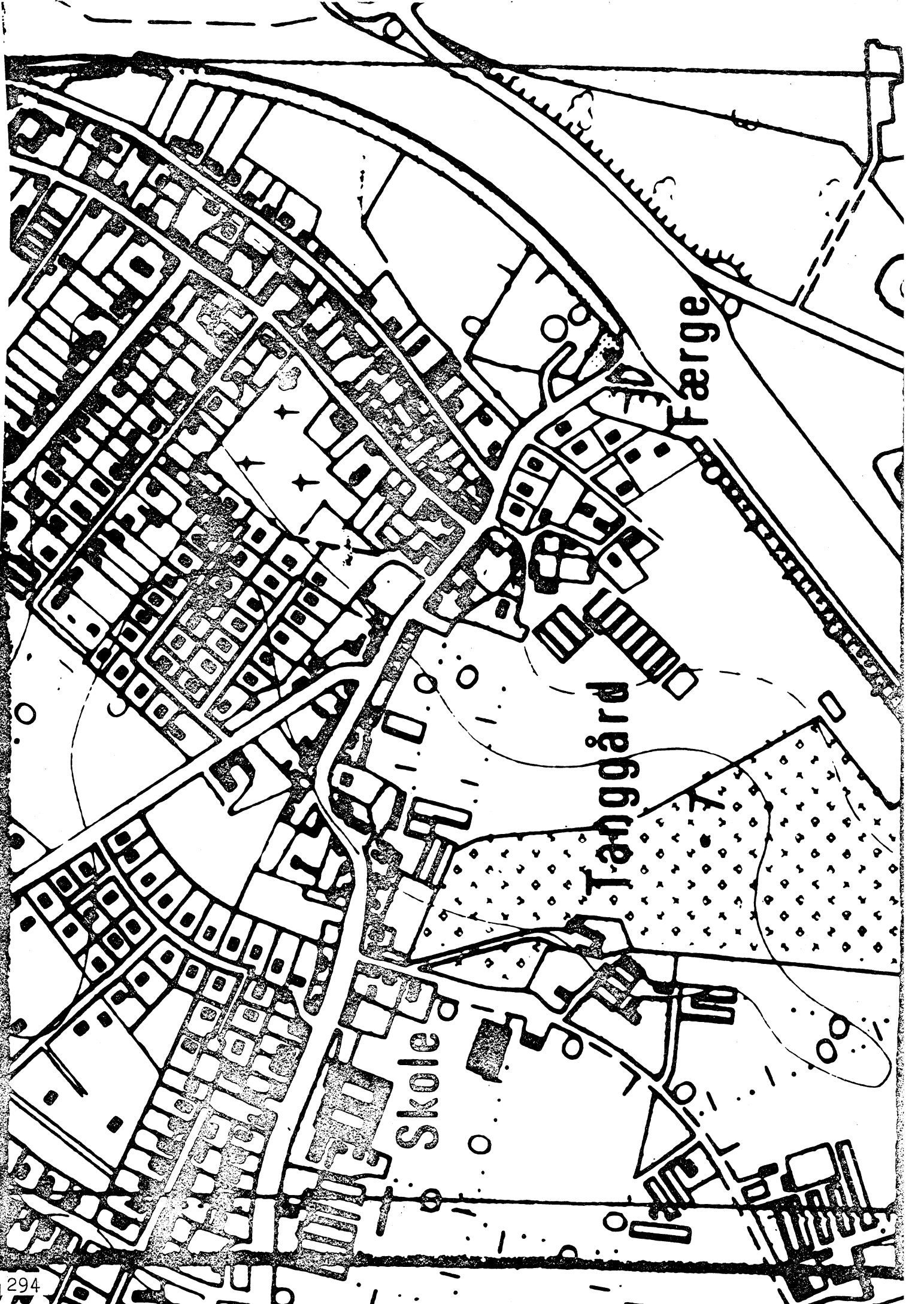
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse er perifert placeret i et hjørne af ejerlavet ud mod kysten. Byformen er den almindelige slynge-vejby type. Et Gammeltofte navn vidner om forgængerens placering.
2. Udviklingstype. I løbet af det 18.-19. årh. udviklede den lille smågårds fiskelandsby sig til et egentligt fiskeleje med et betydeligt antal huse.

Sammenfattende drejer det sig om en på Fyn ret sjælden strandbys type med en senere udvikling til et egentligt fiskeleje.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af nybyggeri.
- 2) Ejerlavet er for en stor del præget af nybebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte.

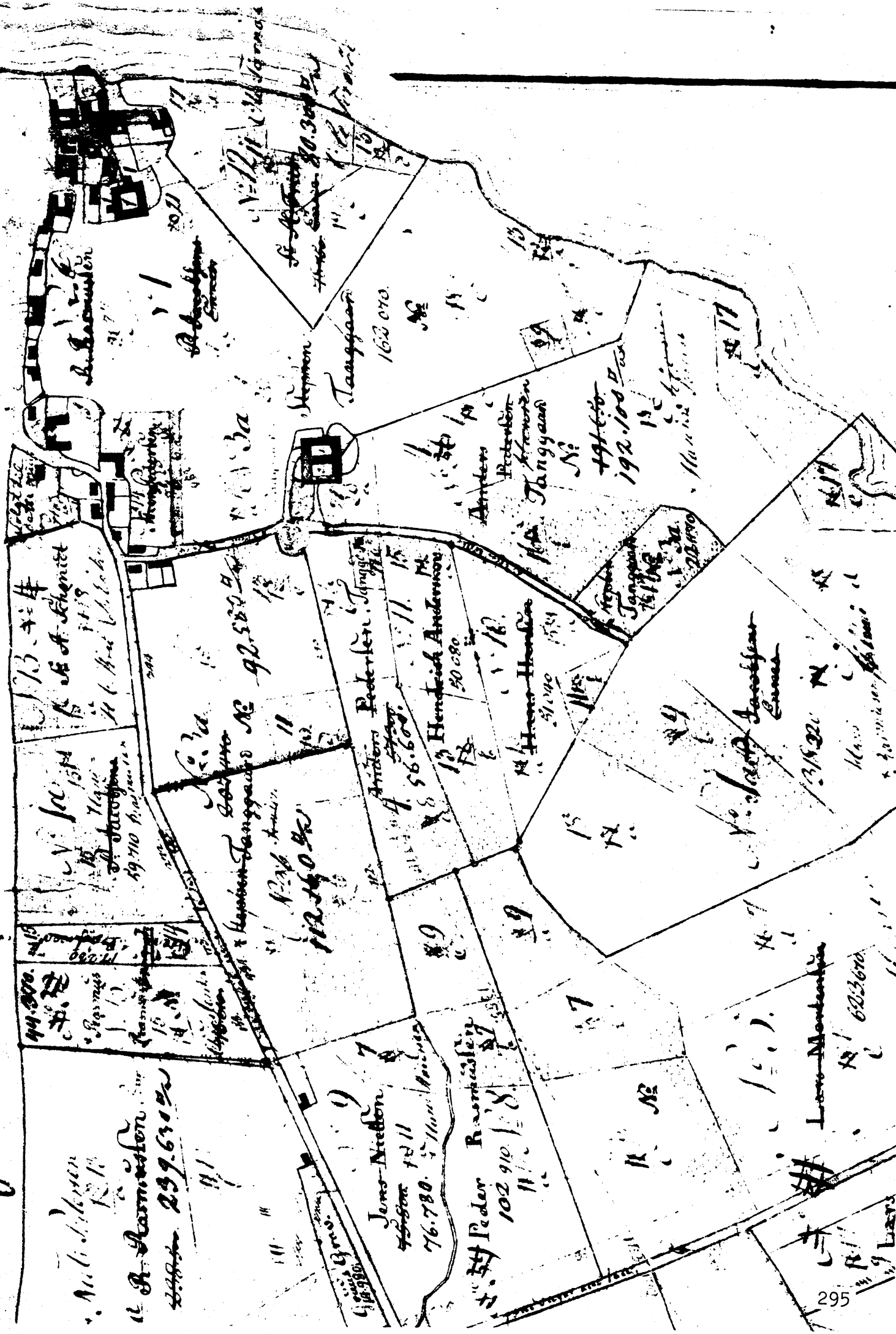


Færgen

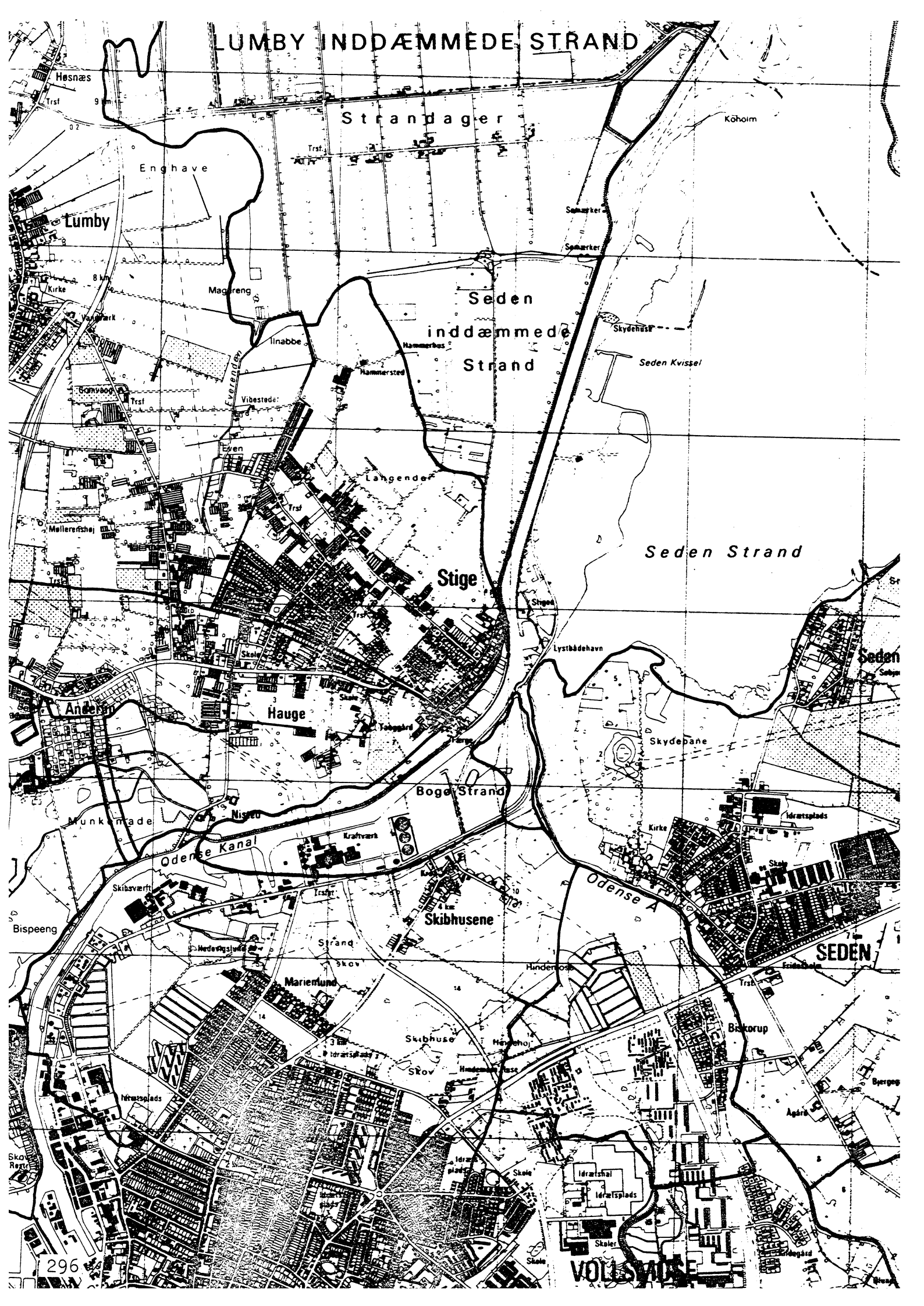
Tanggård

Skole

T E G E M A R K 00 B



LUMBY INDDÆMMEDE STRAND



Strandager

Lumby

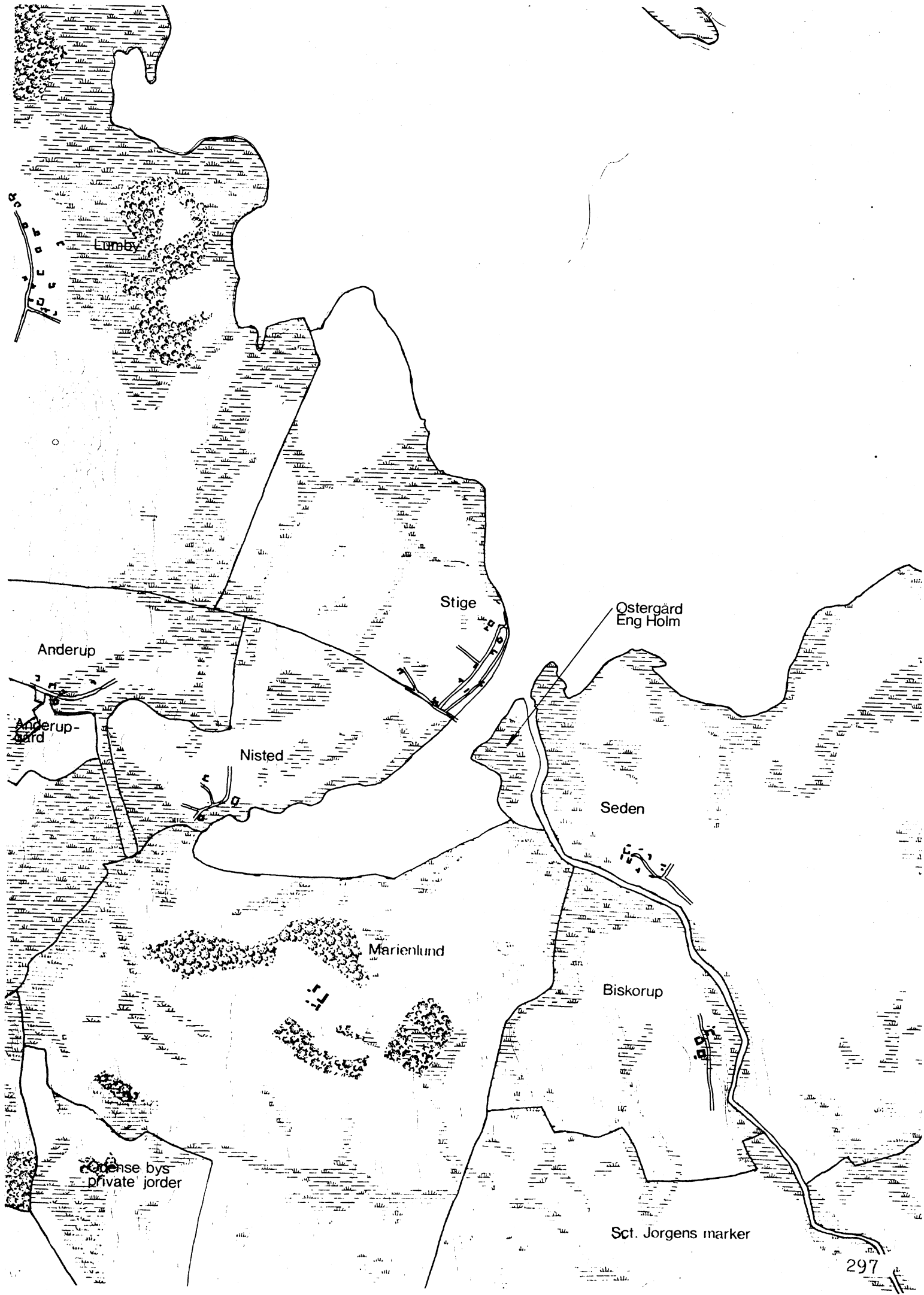
Seden
inddæmmede
Strand

Seden Strand

Stige

Bogø Strand

SEDEN



Lumby

Anderup

Anderup-gård

Nisted

Stige

Ostergård Eng Holm

Seden

Marienlund

Biskorup

Odense bys private jorder

Sct. Jorgens marker

LUMBY

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Lumby	Navnetype: -by.
-----------------------	---------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Lumby er nævnt første gang 1231 i formen Lyungby. Forleddet er liung, lyng, måske brugt her i betydningen lyngklædt område. Efterleddet er -by, som betyder Landsby. Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetid.</p>
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Lumby er kirkeby.</p>
--

<p>Historiske tildragelser:</p> <p>I nærheden af Næsbyhoved muligvis dog i Lumby sg. stod i middelalderen en meget besøgt valfartskirke, Helligtrefoldighedskapellet eller Kluset kaldet, som bl.a. betænkes med pengegaver af Kong Hanses dronning Christine. 1545 blev det nedlagt og skænket til deling mellem Odense Gråbrødre Hospital og Lumby kirke. I sognet fødtes 1765 litteraten og homøopaten H.C. Lund. I 1859 oprettedes en landboskole i Lumby, som var tænkt som et modstykke til den Koldske folkehøjskole. Skolen nedlagdes i 1894.</p>
--

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngtet vejby.

Byen er delt i to dele. Nordligst en slynget vejby, hvor 9 gårde ligger regelmæssigt på den Ø side af den let slyngede vej der følger terrænet. Sydligst en forteby med kirken i midten og 4 gårde rundt om samt en del huse Ø for disse to grupper ligger henholdsvis 1, 1 og 2 gårde langs vejen der udgår fra byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Eng på den NØ side af byen.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Stjerneudskiftning, en stor del af bymarken om byen er stjerneudsk. I periferien blokudskiftning.

d. Udflytning 3 gårde.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5 el. flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med hedeslette og marint forland mod Ø.

jordbund: Smeltevandssand, moræneler og ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod NØ, SØ og SV.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng og skov.

blandingsøkonomi med

Eng og skovarealer i den NØ del af ejerlavet

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

I den nordlige del af byen er alle gårde bevaret, ligeså også veje og skelsystemer. Men i bydelen omkring kirken er der flyttet flere gårde ud, der er sket nybebyggelse, kirkegårdsudvidelse og byen har mistet sin fortekarakter. En ny vej er blevet lavet i området vest for kirken og en ny vej skærer ind mellem bydelen omkring kirken og de to afsides liggende gårde Ø herfor.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af stjerneudskiftnings hegn bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Størsteparten opdyrket og i den sydvestlige del nybygget.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Odense	Lumby

STATISTIK

Areal: 717 ha, heraf opdyrket 1682: 49%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	176	139	132				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17 *	16 *	16 *	16	16 *	21	30
Huse:		3	6		27		
Huse m/ jord:				2		34	33
Huse u/ jord:				5		13	25
I alt:	17	19	22	23	43	68	88
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(100)	1664			15	11,7		
(100)	1688		9	7	8,7		
	1844	9	7	5	5,8		
	1903	19	6	5	4,6		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	213	310	323			
	Børn:	95	134	94			
	I alt:	308	444	417			

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	------------------	--------------------	----------------

	Besiddelsesforhold: Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			16	6				
1844	20	46					1	1
1903	30	58						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 717 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 49%. En stor del af ejerlavet udgjordes da også af strandenge. I det 19.-20. århundrede foretaget store inddæmningsarbejder. Ejerlavet takseredes i 1688 til 139 tdr. htk. og i 1844 til 132 tdr. Byen havde i 1682 treårig rotation, men et større antal vange. Ejerlavet har oprindelig været meget større, men er blevet formindsket ved udparcelleringen af Lumby Torp samt rimeligvis Anderup og Stige, hvilket forklarer de regulerede skelforhold mellem disse byer og Lumby. Byen er stjerneudskiftet i 1791, men kun få gårde i byen er senere udflyttet/nedlagt.

Allerede i 1231 omtales byen som krongods, og bortset fra en periode i 1300-tallet, hvor de holstenske grever besad byen, forblev Lumby samlet som krongods indtil 1700-tallets krongodsauktion, der fulgtes af en hurtig overgang til selveje.

Fra 1511 til 1806 synes gårdstallet uforandret 16, hvorefter gårdtallet ekspanderer voldsomt gennem det 19. århundrede. Antallet af huse var allerede usædvanlig stort i 1774 og ekspanderer herefter i normalt omfang frem til 1844, hvorefter udviklingen stagnerer, hvilket er i overensstemmelse med befolkningstallets bevægelser.

Byens 16 gårde egaliseredes først i 1500-tallet på et højt hartkornsniveau. I 1664 omtales bønderne som ugedagstjenere til Odensegård.

Fra 1502-89 fungerede Lumby som centrum for Lumby birk.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids navnetypen -by er centralt placeret i sit ejerlav med engorientering. Byformen er en blanding af slyngetvejby og vejforteby typen. Af det oprindelige ejerlav er senere udparcelleret en række udflytterbyer.

2) Udviklingstype.

Byen var allerede i 1200-tallet samlet på kronens hånd, og den fungerede i senmiddelalderen og nyere tid som en egaliseret ugedagstjener by til Næsbyhoved/Odensegård. Den tidlige overgang til selveje fulgtes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig ikke særlig typeren anlægstype, hvis videre udvikling er afgørende præget af en tidlig centralisering af besiddelsesforholdene.

Relikt-vurdering: stor interesse

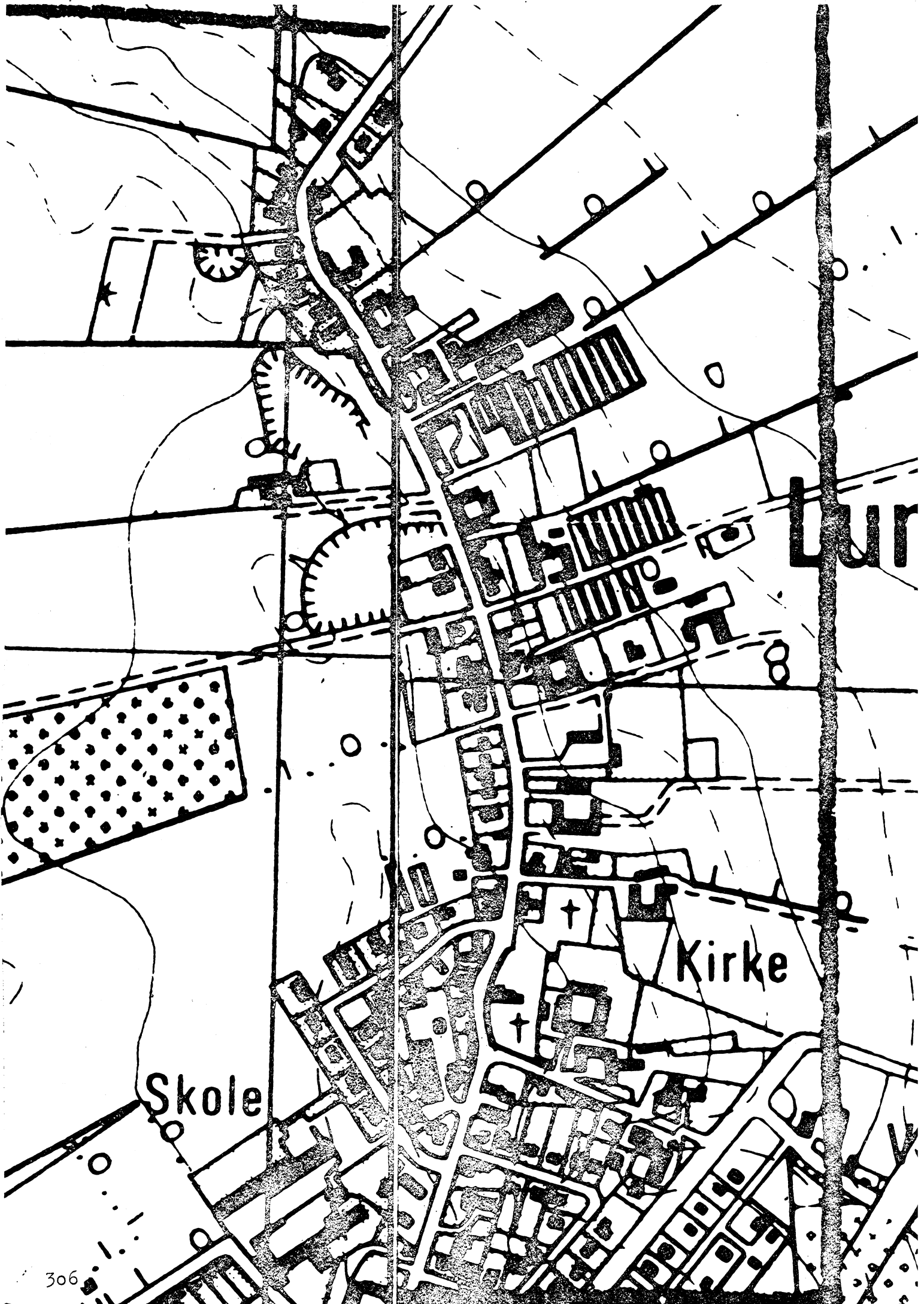
1) Bytomten er delvis bevaret, men dog præget af nybyggeri og vejreguleringer.

2) Ejerlavet har bevaret en stor del udskiftningshegn, men er også delvis præget af nybebyggelse.

3) Særlige relikter: Kirke., *rydteskole fra beg. af 1720'erne, 600 rd anlagt*

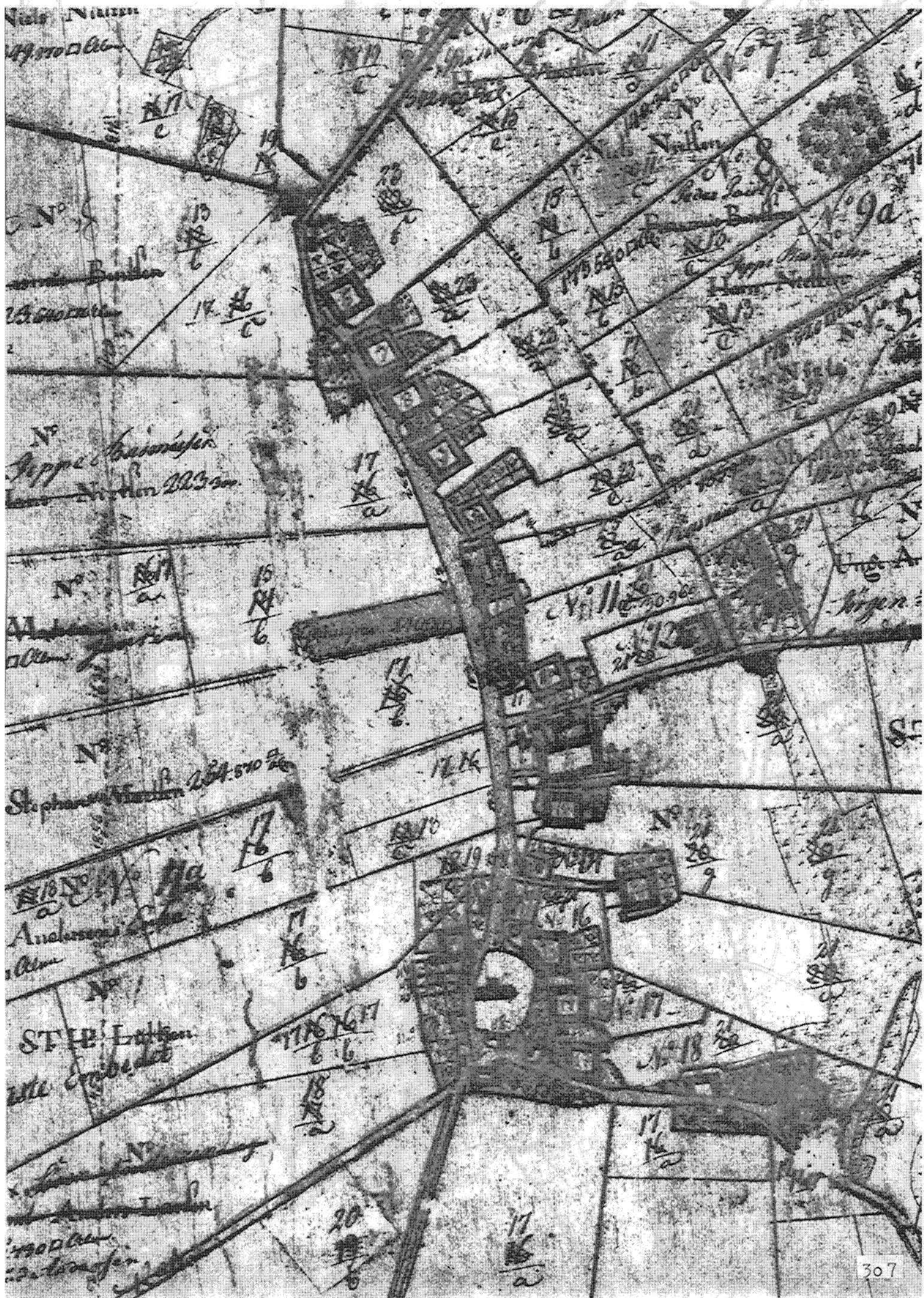
4) Arkæologiske interesser: -

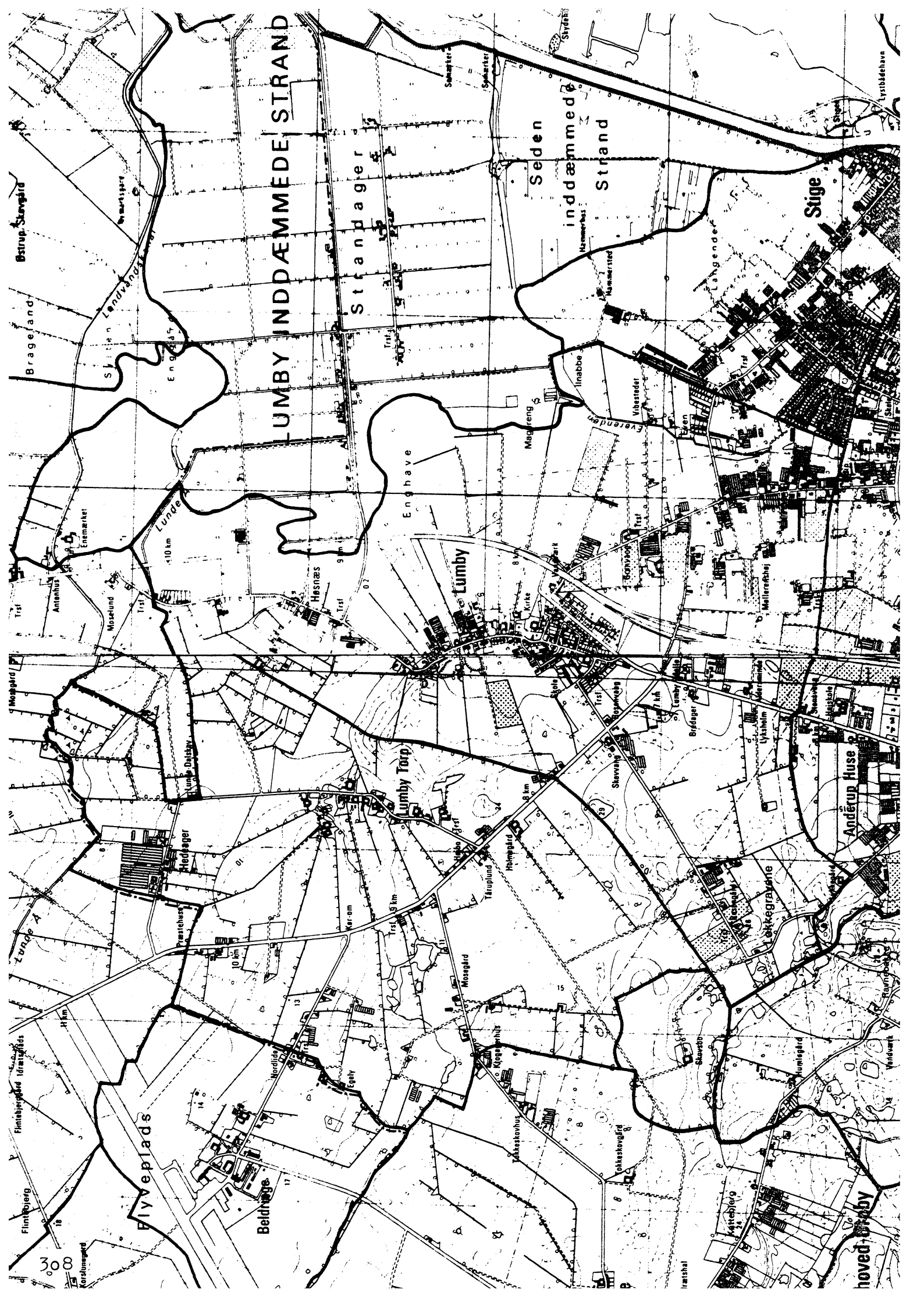
m. Nord 1814 m. Syd 1843.



Skole

Kirke





Brage Land
Sigen Land
Bstrup Skovgaard

LUMBY INDDÆMMEDE STRAND

Standager

Seden
Inddæmmede Strand

Stige

Flyveplads
Belthage

Lumby Torp

Lumby

Andrup Huse

hovedby

300



Østerg.
Eng Hø

strup

Beldringe

Lumby Torp

Lumby

Skovsbo

Anderup

Stige

Kirkestrup

LUMBY TORP.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Tårup (Lumby torp)	Navnetype: -torp.
------------------------------------	-----------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Tårup er nævnt første gang 1423 i formen Thorpæ. Tårup kommer af thorp som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i middelalder.</p>
--

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En udflytterbebyggelse er en landsby som er anlagt ved udflytning fra moderbyen (adelbyen), som i dette tilfælde er Lumby. Bebyggelsen benævnes ofte Lumby-torp.</p>

<p>Historiske tildragelser:</p>
--

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 2 ud af 16 gårde er udflyttet. Der er ingen nybebyggelse af betydning sket i landsbyen. Vejnettet uforandret. Skelsystemet i landsbyen bevaret i udpræget grad.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af stjerneudskiftningens hegn velbevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 543 ha, heraf opdyrket 1682: 60%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	146	113	118				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	15	16	16	16	16	27	25
Huse:		3			7		
Huse m/ jord:						24	37
Huse u/ jord:				1		0	19
I alt:	5	19	16	17	23	51	81
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(81)	1664		4	12	9,1		
(75)	1688	1	12	3	7,1		
	1844	15	12		3,9		
	1903	16	7	2	3,9		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	97	209	263			
	Børn:	43	97	79			
	I alt:	140	306	342			

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	------------------	--------------------	----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			12				4	
1844	27	24						
1903	25	56						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 543 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 60%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug. Byen takserede i 1688 til 113 tdr. htk. og i 1844 til 118 tdr. Som navnet Lumby Torp angiver er byen en udflytterbebyggelse fra Lumby. Der synes nu nærmest af være tale om en kløvning. Såvel hvad angår byformen, gårdtal som hartkørn er Lumby Torp et spejlbillede på Lumby. Fra Lumby Torp er senere udflyttet enestegården Skovsbogård, der i 1667 siges at deltage i Tårup bylav. Lumby Torp stjerneudskiftedes i 1795, men kun få gårde er udflyttet/nedlagt.

I 1433 modtog Skt. Hans Kloster en gave omfattende 6 gårde i byen. Disse gårde egaliseredes inden 1588. Desuden ejede i senmiddelalderen Dalum Kloster 2 gårde, kronen 1 gård og 1 gård var mensalgård. I 1664 besad kronen 12 ud af byens 16 gårde, at disse 12 gårde de 8 ugedagstjenere til Odensegård.

Overgangen til selveje var allerede sket inden 1806.

Antallet af gårde er stabilt fra 1511 til 1774 og stiger herefter brat i forbindelse med overgangen til selveje. Hustallet stiger i normalt omfang igennem det 19. århundrede, medens befolkningstallets stigning ligesom gårdtallet ligger over normal.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Der synes kun at forekomme lodsejervise egaliseringer i byen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav med engorientering. Bytomten er af den alm. forekommende slyngede vejby type i en regelmæssig og sluttet form. Af byen er senere udparcelleret enestegården Skovsbo.

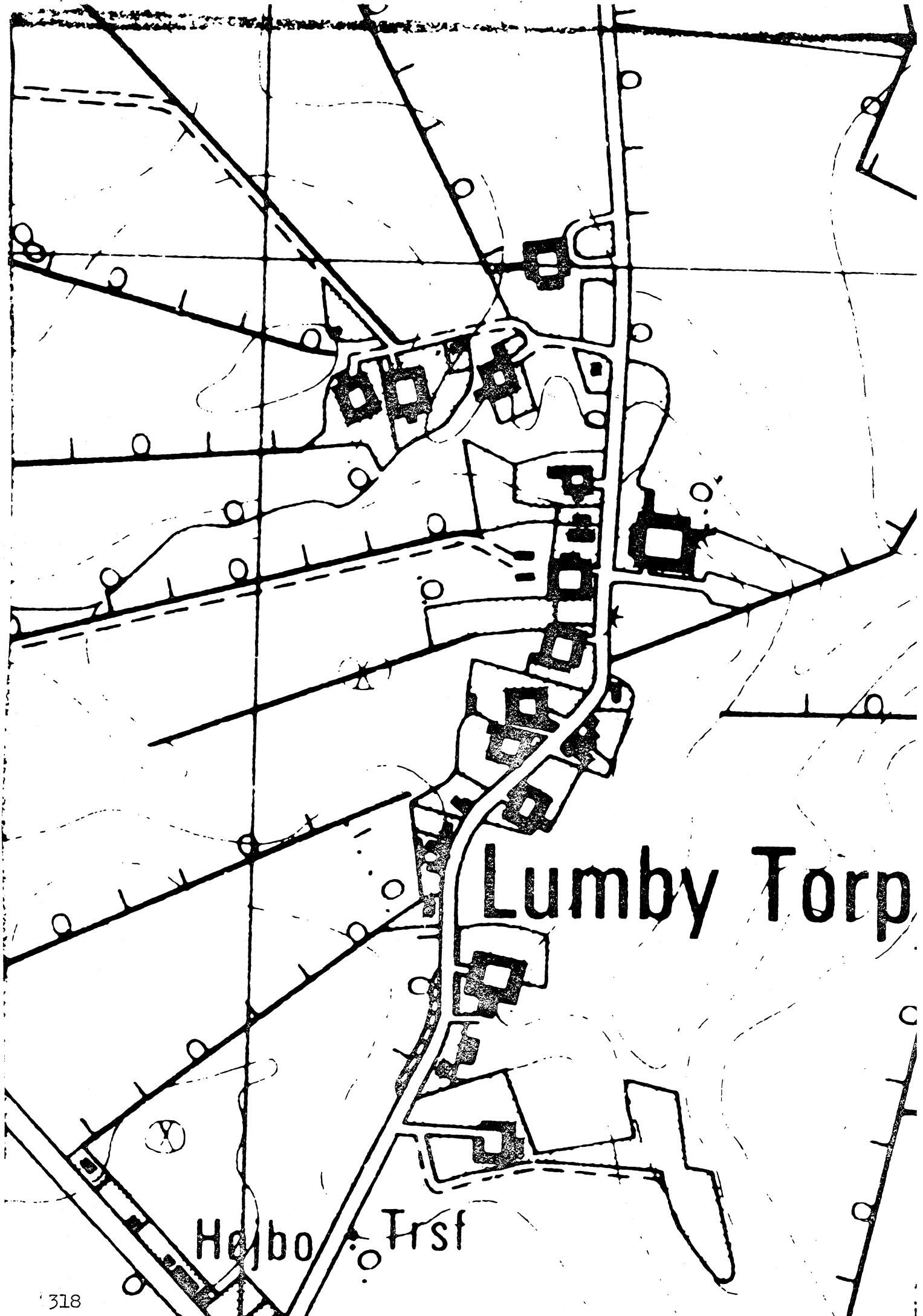
2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalder af gejstlige besiddere - efter reformationen af kronen. Der forekommer lodsejervise egaliseringer. En hurtig overgang til selveje ledsages af markant vækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med gængs-udvikling for området.

Relikt-vurdering: særlig interesse

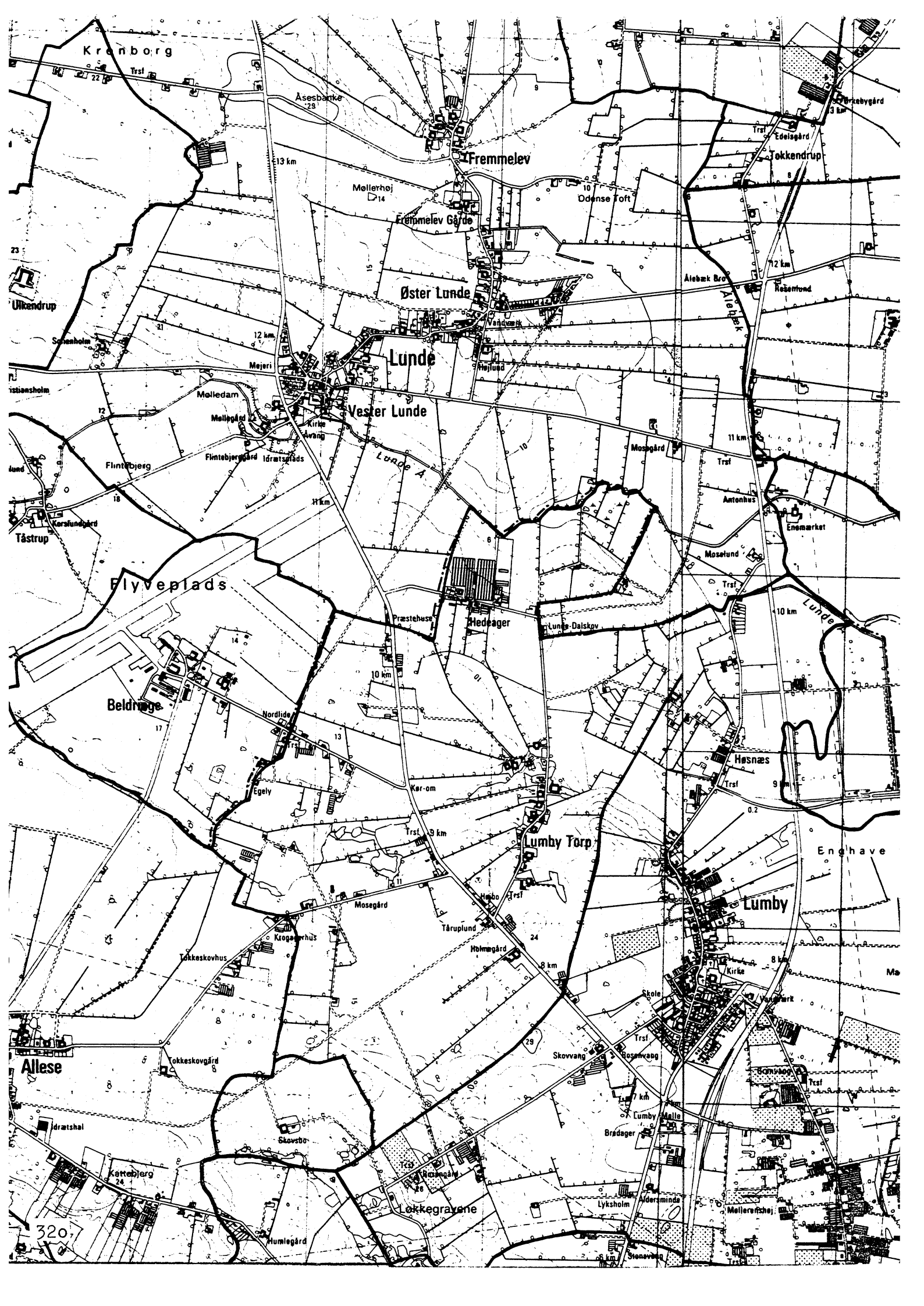
- 1) Bytomten er velbevaret.
- 2) Ejerlavet har bevaret store dele af stjerneudskiftningshegnene intakte.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -



Lumby Torp

Helbo Trsf





Krenborg

Fremmelev

Øster Lunde

Lunde

Vester Lunde

Flyveplads

Beldringe

Lumby Torp

Lumby

Allese

Lokkegravene

320

Asesbøkke 25

Møllerhøj 14

Odense Tøft

Jøkkendrup

Ulkendrup

Sørenholm

Mejeri

Mølledam

Møllgård

Flintbjerg

Flintbjerggård

Idrætsgårds

Land

Tårstrup

Lunde A

Mosegård

Trst

Antenhus

Enemærket

Moselund

Trst

Præstehuse

Hedeager

Lunde-Dalskov

Lunde

Nordlille

Egely

Kør-om

Trst

Lumby

Enghave

Mosegård

Høbo

Tåruplund

Holmegård

Trst

Høsnæs

Trst

Lokkeskovhus

Krogehus

Lokkeskovgård

dratshal

Kættebjerg

24

Skovsbo

Holmegård

26

Skovvang

Rosenvang

Trst

Lumby Mølle

Brødager

Lyksholm

Aldersminde

Stonvang

Trst

Trst

Trst

Trst

Trst

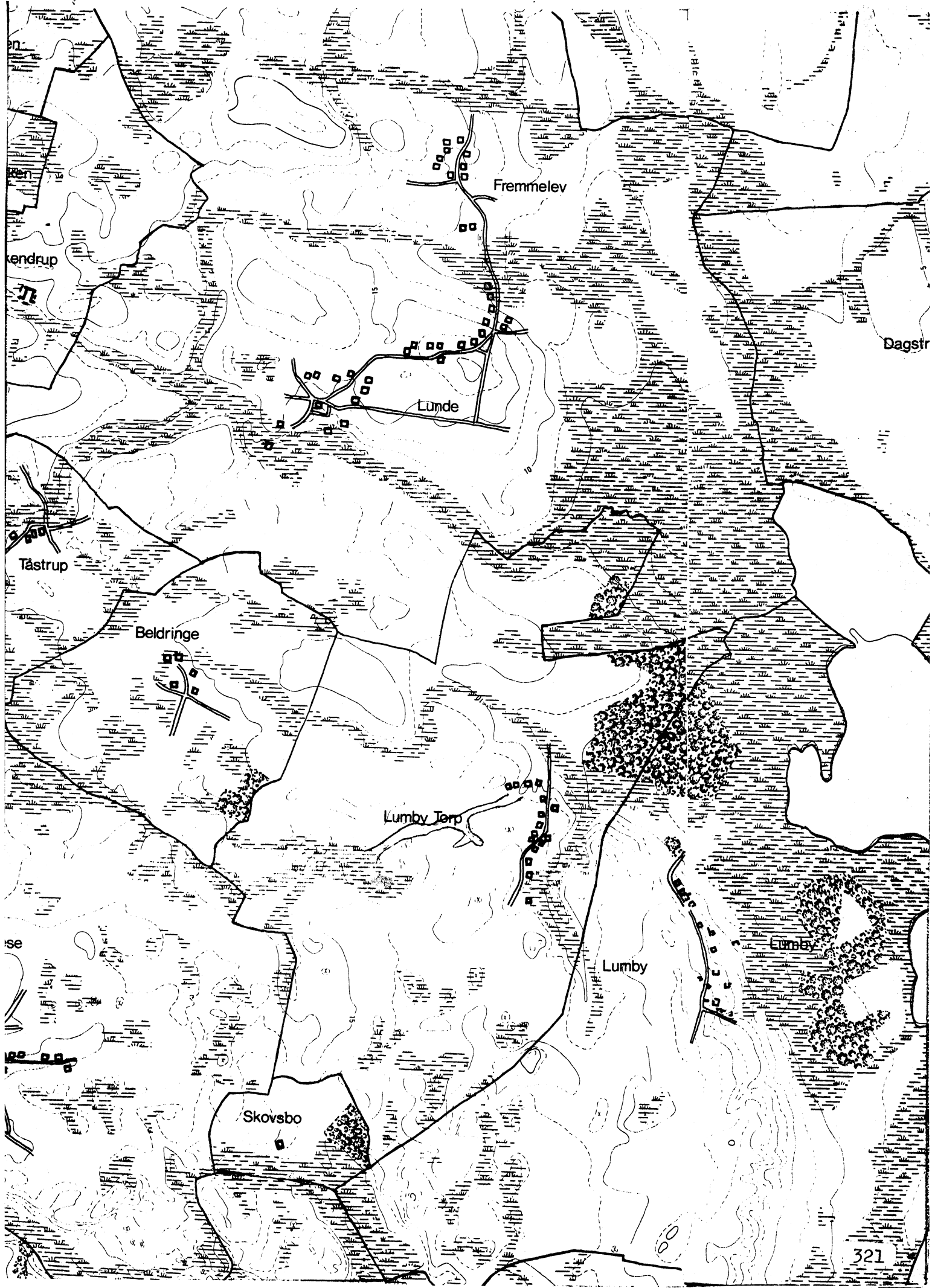
Trst

Trst

Trst

Trst

Trst



STIGE

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Stige	Navnetype:
-----------------------	-------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Stige er nævnt første gang 1300 i formen Steeke. Stige kommer af stika som betyder "lodret stillet fjæl eller stage i planke- eller stakitværk. I begge tilfælde drejer det sig om pæle nedrammet i havbunden i forsvarsøjemed.</p>
--

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: middelalder
---	---

<p>Bemærkninger:</p> <p>En udflytterbebyggelse er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby. Stige er udflyttet enten fra Anderup eller fra Lumby.</p>

<p>Historiske tildragelser:</p> <p>En filialkirke er blevet oprettet i byen i 1886.</p>
--

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vejby.

Byen sgårde og huse ligger på en række mellem de to lige parallelle gader der omkranser byen. Der er dog også i den S ende to gårde og nogle huse der ligger langs den Ø-V gående vej til kysten. Byen ligger parallelt til kysten.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

I den Ø ende helt ud til kysten.

c. Udskiftning

år: 1786 figur: Blokudskiftning, mindre regelmæssigt rektangulære blokke med antydning af stjernefigur V for byen.

d. Udflytning ?

ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, fortringvis hedeslette og marint forland.

jordbund: Ferskvandssand med moræneler og saltvandsler.

naturlig afgrænsning: Mod Ø (strand) og nordvest.

overvejende
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med kyst, ager og eng.

Nærheden til kysten og byens placering heroptil må angive dens betydning for byens økonomi.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca 1/2 af det der må anses for gårde der er udflyttet eller nedlagt, en del er udflyttet lige V for den vestlige af de parallelle veje. De gamle tomter er nybebygget, hvorved byen bevarer karakter af nybebyggelse mellem de to veje, hvor også skelsystemet er bevaret. Lige V for byen er der derimod sket omfattende bebyggelse, bl.a. af en kirke og tilhørende kirkegård.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Størsteparten bebygget med parcelhuse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Odense	Lumby

STATISTIK

Areal: 205 ha, heraf opdyrket 1682: 40%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	6	19	34				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	8	8	8	10	13	12
Huse:		4	2		33		
Huse m/ jord:						13	22
Huse u/ jord:				2		36	65
I alt:	8	12	10	10	43	62	99
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(100)	1664	8			1,0		
(100)	1688	8			2,4		
	1844	13			2,5		
	1903	11	1		2,7		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	210	265	288			
	Børn:	103	135	180			
	I alt:	313	400	468			

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	------------------	--------------------	----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			8	2				
1844	13	49						
1903	12	87						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det o 1800 205 ha. store ejerlav, var i 1682 kun opdyrket 40%. Det er dog muligt, at den lave opdyrkning skyldes inddæmningsarbejder mellem 1682 og 1800. Dette kunne også forklare hvorfor hartkornet stiger fra 19 tdr. htk. i 1688 til 34 tdr. i 1844. I forhold hertil er 1664 hartkornet meget lavt, fordi de små ugedagstjenergårde kun betalte mindre pengeafgifter. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug, men fiskeriet var af stor betydning. I 1806 omtales byen som et bekendt fiskeleje, der ernærer sig af søfart og noget fiskeri. Omkring 1680 tiltog trafikken igennem Odense Fjord og igennem det følgende hundrede år udviklede Stige sig som havneby for Odense på bekostning af Kerteminde. Stige synes oprindelig udflyttet fra Lumby. Stige blokudskiftedes i 1786.

Byens og ejerlavets regulerede præg skal måske føres tilbage til dens anlæggelse. Byen var på Valdemar Sejers hænder, og bortset fra en periode i 1300-tallet, hvor den afhændedes til de holstenske grever, befandt byen sig til stadighed under kronen. De 8 små gårde var allerede egaliserede i 1502 og fungerede som ugedagstjenere til Næsbyhoved Slot.

Antallet af gårde er uforandret 8 fra 1502 til 1688, medens antallet i 1806 var 9. I forbindelse med den tidlige overgang til selveje vokser gårdtallet i normalt omfang frem til 1844. Den største udvikling sker dog i hustallet, der endnu i 1688 var ubetydeligt, men herefter voksede til 33 inden 1774 i forbindelse med Stiges nye havnefunktioner. I 1806 var antallet af huse vokset til 50, men herefter indtræder en stagnation formentlig i forbindelse med anlæggelsen af Odense Kanal (1797-1804).

Befolkningstallet stiger således kun i beskedent omfang fra 1787 til 1901.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	------------------	--------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse**

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby er randplaceret i sit ejerlav og kystorienteret. Byformen er den rektangulære, regulerende vejbystype. Ejerlavsgrensene bærer tillige et stærkt reguleret præg.

2) Udviklingstype.

Byens regulerede præg skyldes formentlig, at den allerede i højmiddelalder var samlet på kronens hånd. Smågårdene i byen fungerede som egaliserede ugedagstjenergårde til Næsbyhoved Skt. Igennem det 18. århundrede forstærkedes fiskeri-isløttet og byen udviklede sig til en egentlig havneby - en udvikling, der dog blev brudt omkring 1800 ved anlæggelsen af Odense kanal.

Sammenfattende drejer det sig om en i fynsk sammenhæng enestående anlægstype med en lige så enestående udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

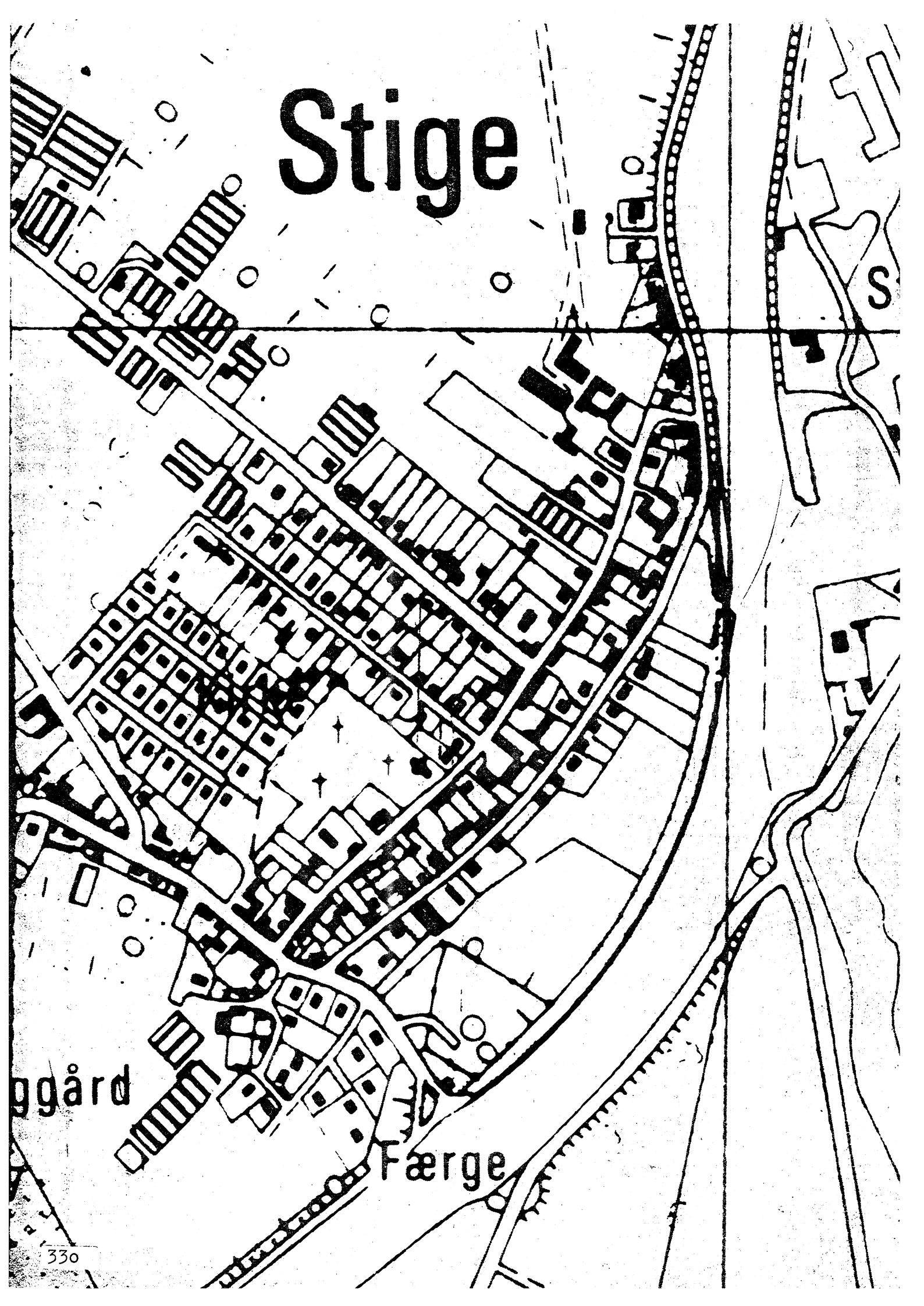
1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af omfattende nybyggeri.

2) Ejerlavet er afgørende præget af parcelhusbyggeri.

3) Særlige relikter: Filialkirke fra 1886.

4) Arkæologiske interesser: Det gamle kajområde - nu inddæmnet.

Stige



ggård

Færgen

A F U R P





Lindby

Anderup

Anderup gård

Nisted

Stige

Østergård
Eng Holm

Seden

Marienlund

Biskorup

Dense bys
Private jorder

Sct. Jørgens marker

